

POODŘÍ

ČASOPIS OBYVATEL HORNÍ ODRY

Z obsahu

- 1. světová válka a Poodří
- Divadelní ochotníci ve Studénce
- Vodní mlýn v Loučkách
- Místní akční skupina Regionu Poodří

POODŘÍ – časopis obyvatel horní Odry

Vydává Společnost přátel Poodří (IČ: 64627870) ve spolupráci se ZO ČSOP Odry, ZO ČSOP Jeseník nad Odrou, Správou chráněné krajinné oblasti Poodří a Svazkem obcí Region Poodří.

Redakční rada: Ing. Radim Jarošek, Ing. Petr Lelek, Lumír Kuchařík, Ing. Alena Malíková,
Ing. Oldřich Usvald, Mgr. Ivan Bartoš, Jiří Zelený
Adresa redakce: Výškovická 102, 700 30 Ostrava
E-mail: radim.jarosek@volny.cz

Počítačová sazba a grafické zpracování: Aleš Luzar
Tisk: Zdeněk Pracný – Oftis, Ostrava

Vydávání povoleno Ministerstvem kultury ČR. Registrační číslo: MK ČR E 12812.

ISSN 1803-2338

Vychází 4 čísla ročně.

Cena jednoho čísla: 30 Kč, předplatné: 120 Kč

Objednávky předplatného na adrese redakce.

XI. ročník, č. 4/2008

Titulní strana obálky: Pomník padlým před kostelem v Tošovicích (Foto Radim Jarošek).

Tato strana: Mlýn v Loučkách (Foto Antonín Rubáček).

Ceník reklamy v POODŘÍ

Umístění na 3. nebo 4. straně obálky (černobílá) formát: A4 – 10 000 Kč, A5 – 5 000 Kč, A6 – 2 500 Kč
Redakce si vyhrazuje právo na odmítnutí požadavku na reklamu, úpravu ceny (např. při opakované reklamě ve více číslech apod.) resp. řešení formou protislužby (např. propagací POODŘÍ v jiném periodiku).

REDAKCE DĚKUJE ZA FINANČNÍ PŘÍSPĚVEK NA TISK TOHOTO ČÍSLA:

- Obcím Albrechtický, Bartošovice, Bernartice nad Odrou, Hladké Životice, Jakubčovice nad Odrou, Jeseník nad Odrou, Jistebník, Kunín, Polanka nad Odrou, Proskovice, Pustějov, městysu Suchdol nad Odrou, městu Odry
- Ministerstvu životního prostředí
- Všem čtenářům, kteří přispěli jakoukoliv částkou nad předplatné

Obsah

1. světová válka a Poodří		Oldřich Sobek	73
Pomníky a pamětní desky v Poodří	4	Hana Hůlová, Petr Orel, Marie Sedláčková, Helena Šimičková	
Život v zázemí	30		
Vzpomínky Eduarda Bayera z Bernartic nad Odrou	39		
		Počasi ve druhém pololetí roku 2008	76
		Ladislav Rošlapil	
České ochotnické divadlo ve Studénce	55		
(1. část do roku 1945)		Co nového v Kamence	77
Stanislav Macek		Milan Tomáš, Radim Jarošek	
Pochod smrti ve Studénce	63		
Ve vzpomínkách Vlastimila Gelnara a Jiřiny Sklenákové		Bobří exponát	78
Zdenka Holaňová		Květoslav Wiltsch	
Vodní mlýn Wesselsky	64	Nové knihy	79
Věra Králová			
		Rodný dům Johanna Gregora Mendela	81
Jak jsme stavěli mlýnské kolo	66	v Hynčicích nabízí	
Věra Králová		Ilna Miková	
Místní akční skupina Regionu Poodří	68	V. mezinárodní konference MORAVIAN	82
Oldřich Usvald		Daniel Řičan	
Činnost Regionu Poodří	70	Pověst o kostlivci	82
Oldřich Usvald		Petr Bill (překlad)	

Vážení čtenáři,

po distribuci posledních čísel časopisu jsme od několika z Vás obdrželi sdělení, že časopis nebyl v pořádku – někde nebyly dotištěny strany, někde naopak byly vícekrát ... To je nemilé a přijměte prosím naši omluvu. Nejsme schopni všechny výtisky před jejich rozesláním zkontrolovat a vadné vyřadit. Ukončili jsme spolupráci se stávající tiskárnou a doufáme, že se situace nyní zlepší. Nicméně pokud přesto vadný výtisk obdržíte, informujte nás (kontakt je uveden v tiráži) a dodáme Vám nový.

Radim Jarošek, za redakční radu

1. světová válka a Poodří

Úvodem

Léto roku 1914 bylo dramaticky jiné než ta předchozí. V Evropě vzplál válečný konflikt, jaký zde, snad jen kromě třicetileté války, neměl obdoby. Měl to být jen regionální střet mezi Rakouskem-Uherskem a Srbskem, ale to byla jen naivní představa. I potom, co zbraněmi začaly hartusit i další státy na obou stranách, si jen málokdo připouštěl další možný vývoj

Válka měla skončit brzy – „do švestek“ nebo „až spadne listí“, jak se psávalo. Ale neskončila a změnila se ve vleklý zákopový konflikt, kde střídavě strany získávaly navrch a přinesla obrovské utrpení a smrt vojákům i civilistům.

Boje definitivně skončily až po čtyřech letech a až 28. června 1919, na den přesně pět let poté co byl v Sarajevu zavražděn arcivévoda Ferdinand se svou chotí Žofií, byla ve Versailles podepsána hlavní mírová smlouva s Německem. Skončily boje, Evropa se změnila, vzniklo Československo a další státy.

Devadesát let je dost dlouhá doba z pohledu lidského života, už nejsou pamětníci a Velká válka se definitivně dostává do historie, stává se kapitolou v dějepise.

Chtěli bychom ji v POODŘÍ připomenout. Pravda, krajina kolem Odry nebyla nikdy přímo polem válečným, ale to neznamená, že by ji válka nezasáhla. Vždyť nejde jen o bitvy, ale krutě bylo zasaženo i válečné zázemí. Zde strádali civilisté – ztrátou svých blízkých na frontách, hladem, nemocemi.

Navštívme v naší krátké vzpomínce nejprve pamětní místa, především pomníky, která v Poodří připomínají oběti války. V další části si v útržcích ze školních a obecních kronik připomeňme život ve válečném zázemí. Jsou to ilustrativní, avšak o mnohém vypovídající svědectví o době. A konečně na závěr vyslechněme příběh Eduarda Bayera z Bernartic nad Odrou psaný přímo jím samotným jako deník.

Je to nejspíš jen můj subjektivní pocit, ale nemohu se zbavit dojmu, že se na první světovou nějak zapomíná. Pravda byla přehlušena ještě zběsilejší válkou druhou, která je navíc přece jen méně vzdálenou minulostí. Někdy mám však pocit, jakoby ta první byla považována za něco vzdáleného a celkem nevýznamného, tenkrát za starého Rakouska ...

Tak také proto si Velkou válku v POODŘÍ připomínáme.

Rád bych poděkoval těm, kteří pomohli s dokumentací. Především to jsou Ing. Bořivoj Teichmann z Paskova, Karel Gold z Oder, PhDr. Zdeněk Orlika z Městského úřadu Odry, Petr Bartošík ze

Suchdolu nad Odrou, Mgr. Jaroslav Král z Polanky nad Odrou, Bronislav Novosad z Kunína, Jaroslav Duda z Vésky, Mgr. Jaroslava Šustková ze Spálova, Ilona Stavinohová z Bernartic nad Odrou a Antonín Ambrož z Dobešova.

Pomníky

Miliony bývalých rekrutů se z Velké války domů nevrátili. Ve vojenské hantýrce „byly ztráty obrovské“, ale slovo ztráty mi přijde nepatřičné – vždyť šlo o konkrétní lidi se svými osudy, kteří měli často rodiny a spoustu blízkých.

Jejich jména se začala objevovat na pomnících. Byly zanedlouho po válce stavěny téměř všude. Vždyť v každé obci byl někdo, kdo se nevrátil a seznamy na nich byly často dlouhé. Dlouhé a nudné, jak už to u seznamů bývá. Je však třeba za každým jménem vidět často měsíce i roky válečných útrap kdesi na vzdálené frontě, ve stálém strachu o život svůj i jiných, o zdraví a nakonec smrt ... V tom byla tato válka také jiná od těch předešlých. Nešlo už jen o relativně krátkou bitvu, ale o dlouhodobý pobyt v zákopech, v trvalém stresu.

Jména padlých a nezvěstných mnohde ohladil vítr a déšť, fotografie vybledly sluncem, je to už dost dávno z pohledu lidského života.

Připomeňme si též, jak významnou událostí pro tehdejší obyvatele bylo vystavení a odhalení pomníku. Není se čemu divit, nesou jména blízkých. Je vůbec zajímavé srovnávat pomníky 1. a 2. světové války. Jistě to neplatí obecně, ale na těch starších se tolik nešetřilo. Mnohde jde o díla výtvarně cenná a zajímavá, často v nich autoři zachytili smutek a únavu, vyčerpání z přestálých let v zákopech i zázemí, mnohde nechybí náboženská symbolika.

Rádi bychom při výčtu na nikoho nezapomněli, uvádíme jména Čechů a Němců, ale jsme si vědomi toho, že to není reálné. Různé zdroje se navzájem mnohdy liší – jména, data i počty se občas různí, dochází k jejich zkomolení. Jistě by také bylo možné pátrat důsledněji. Především však už není koho se zeptat. Přími pamětníci už nežijí a jsme tak odkázáni jen na písemné zdroje.

Nechť jsou tak připomenuti alespoň v podobě jmen ti, kteří svůj život ztratili.

Radim Jarošek

Albrechtičky

V obci se na obecním pozemku u č. p. 36 nachází **památník** obětem 1. světové války z roku 1930. V horní části je státní znak, plastika TGM, letopočet 1914–1918 a nápis: *Na památku/obětem/ světové války.*

Níže na pomníku jsou uvedena jména padlých z 1. světové války.

Albrechtičky: Tománek Bedřich legionář, Dostal Alois, Dostal Jan, Dybal Bernard, Dybal Isidor, Dybal Josef, Friedel Alois, Havránek Ferdinand, Kopčák František, Londin František, Minstr Alois, Pavlík Štěpán, Silber Bohuslav, Šajtar Josef, Šimurda Vilém, Zeisberger Jindřich

Nová Horka: Brossmann Ota, Friedel Jan, Hermann Vilém, König Josef, Till Alfred
V dolní části se pod plastickým reliéfem symbolizujícím válečná utrpení nalézá mramorová deska s nápisem: *Na památku/obětem/2. světové války.*

V době 2. světové války byla z pomníku sejmuta bronzová plaketa s poprsím T. G. Masaryka a byla až do osvobození uchována u Karla Huvara čp. 36 (dle kroniky obce).

Detail motivu v dolní části pomníku.

Bartošovice

Památník obětem 1. světové války byl v Bartošovicích postaven v srpnu 1933. Dnes již neexistující památník stál u kostela u silnice v rohu zahrady tehdejšího statkáře Czeczowiczky, který část svého pozemku věnoval obci pro jeho postavení. Jako zhotovitel je uváděna firma ze Supíkovice a Vápenné nedaleko Jeseníku.

Pomník měl figurální motiv umírajícího vojáka se svými druhy a na mramorové desce byla uvedena jména více jak 60 padlých a pohřešovaných z obce během války a dále nápis „*Den Opfern einer großen Zeit – in Treu und Dankbarkeit geweiht*“.

*Medek Josef (1999):
Geschichte der Gemeinde Partschendorf.*

Bernartice nad Odrou

Pískovcový **památník** padlých v 1. světové válce z roku 1924 od fy Polášek a Urban z Přerova se nalézá v parčíku naproti vchodu na hřbitov u kostela (památník stál původně u hlavní křižovatky, byl přemístěn v 60. letech 20. století).

Dne 5. srpna 1914 bylo v okrese vyhlášeno stanné právo pro osoby podléhající vojenské povinnosti. Z Bernartic muselo nastoupit 261 mužů jednak v poli, jednak v zázemí. Padlo nebo na následky válečných útrap zemřelo, resp. zůsta-

lo nezvěstnými celkem 32 vojínů. Dalších 33 bylo raněno, 15 zajato na ruské a 10 na italské frontě. V rámci zahraničního odboje vstoupilo pak do ruských legií pět, do italských tři a čtyři další byli příslušníky tzv. italské domobrany.

Nákladem 11 220 Kč postavila obec za vydatného příspěví pozůstalých na křižovatce ve středu obce pomník padlým a zemřelým vojínům v 1. světové válce. Práci provedla firma Polášek a Urban z Přerova. Pomník byl slavnostně posvěcen a odevzdán veřejnosti 28. října 1924.

*Kolektiv (1996): Bernartice nad Odrou.
Vydal Obecní úřad Bernartice nad Odrou.*

Pomník s alegorickou postavou truchlící matky nese na levé straně nápis: *Padlým vojínům ve světové válce/1914–1918/věnují příbuzní a občané*

Na přední straně bloku je nápis se jmény rozdělenými podle let:

1914 – Bayer Jin., č. 106, Horák Jan, č. 90, Šimíček Ant., č. 24, Šimíček Max., č. 46

1915 – Glogar Květ., č. 40, Hájek Eduard, č. 102, Handrych Aug., č. 103, Kelnar Alois, č. 73, Šlezar Karel, č. 8, Šimíček Jan, č. 71

1916 – Bayer Jarolím č. 19, Glogar Aug., č. 53, Klos Jos., č. 88, Šlezar Jos., č. 72, Zelenka J., č. 65

1917 – Bayer Boh., č. 58, David Jan, č. 66, Horut Fr., č. 61, Jokel Martin, č. 117, Šimíček Jos., č. 24, Trval Jos.

1918 – David St., č. 84, Grůsman V., č. 5, Grůsman Jos., č. 18, Glogar Fr., č. 53, Glogar Alf., č. 100, Holaus Alfr., č. 104, Klos Jan, č. 4, Kunetka Klem., č. 7, Klos Frant., č. 109, Kuchař Fr., č. 37

1919 – Šlezar Fr., č. 8

Horní nápis je věnován Památce padlých a umučených 1938–1945 a je na něm 7 jmen.

Blahutovice

V obci se nachází **Pamětní kaple**, která byla postavena jako památník padlým v 1. světové válce. Kapli vysvětil dne 16. července 1922 světitel biskup Dr. Visnar z Olomouce. Na kapli se dříve nacházela pamětní deska obětem 1. světové války. Po zničení nebo odcizení byla deska při opravě kapličky v roce 2001 obnovena a připojena druhá deska se jmény padlých německých vojáků za 2. světové války, kteří měli dříve u kapličky jen březové kříže se jmény. Obě desky byly vysvěceny 3. června 2001.

Pamětní deska obětem 1. světové války v oboukrovém výklenku vlevo od vchodu obsahuje tyto nápisy a jména:

*Für die Heimat starben sie,
denk daran und beug dein Knie.
Im Weltkrieg 1914–1918
opferten ihr Leben*

Blaschke Heinrich Nr. 1
Wahn Alois Nr. 30

Vatter Ludwig	Nr. 1
Fadler Anton	Nr. 32
Glumper Johann	Nr. 4
Fadler Heinrich	Nr. 32
Berger Heinrich J.	Nr. 7
Pollak Josef	Nr. 40
Fabig Josef	Nr. 10
Lang Johann	Nr. 44
Rabel Anton	Nr. 11
Sekanina Arnold	Nr. 50
Dawid Josef	Nr. 13
Kaspar Adolf	Nr. 52
Dawid Stefan	Nr. 13
Dawid Eduard	Nr. 54
Malcher Franz	Nr. 23

*Zemřeli za vlast,
myslí na to a poklekní.*

*Ve světové válce 1914–1918
obětovali svůj život.*

Butovice

Na podnět a za aktivní spolupráce ředitele školy Ullricha byl v Butovicích v r. 1924 postaven po-

Foto převzato z Das deutsche Kuhländchen č. 6/1925, s. 160.

mník připomínající hrůzy a oběti 1. světové války. Jeho autorem byl akademický sochař Engelbert Kaps. Kamenný pomník stál na návsi u kostela. Nad masivním podstavcem se zdvihaly čtyři sloupy a na ně navazoval vysoký sloup bohatě zdobený figurálními reliéfy a symboly utrpení a zmaru. Památník byl korunován sochou – pietou a kromě věnování obce na něm byla vytesána jména obětí.

Pomník již neexistuje.

Poznámka

Engelbert Kaps (19. únor 1888 v Jeseníku, 20. prosinec 1975 Regensburg) Věnoval se monumentální a portrétní tvorbě a je autorem řady válečných pomníků, hrobek a náhrobků, figurálních plastik. U nás má svá díla především v oblasti Jeseníků.

V Poodří je autorem pomníku padlých za 1. světové války v Tošovicích a jeho dílem je mramorové sousoší Piety v kostele sv. Bartoloměje v Odrách.

Dobešov

V Dobešově se **pomník** padlým občanům v 1. světové válce nacházel poblíž křižovatky cest uprostřed obce na parcele patřící čp. 6. Byl postaven v roce 1919 a do jeho leštěné žuly bylo vytesáno sedm jmen a příjmení místních občanů, kteří v této válce padli.

Dnes jsou na místě jen obvodové betonové zdi do výše 20 cm a základní podstavec pomníku. Pomník byl stržen 19. 4. 1976, podle kronikářky na rozhodnutí MNV obce Dobešov pro to, že připomínal německou minulost této dosídlené obce.

Foto Antonín Ambrož, r. 1963

Harty

Nastaly těžké časy první světové války, která zasáhla Harty velmi citelně a narukovali: Alois, Vincenc a Emil Lyčkovi, Alois Pokluda, František Huvar, Ludvík Hrabovský, Viktor Kanclíř, Vojtěch Kilnar,

Vilém, František, Josef a Leopold Žurovcovi, František Vašica, Viktor a Karel Vjaclovský, František Šindel, Alois Břežný, Alois Hýl, František a Leopold Ševčíkovi, Emil Venclík, Alois a Josef Vavrošovi, Richard Řepka, Albert Sklenák a František Bruzek. Do ruského zajetí se dostal Viktor Kanclíř. Lehce raněných bylo hodně, na bojišti zůstali František Bruzek a Vojtěch Kilnar.

Válka se zdála bez konce, všude se pracovalo bez chuti za stálého neklidu a nejistoty nadcházejících zítřků. Úroda i dobytek se z větší části odváděl pro vojsko. Když nebylo dodáno vše v patričné míře, přicházely rekvizice. Nastávala nouze ... O obilniny a domácí produkty až tak

nouze nebyla, horší to bylo s výrobky, které lidé byli nuceni kupovat. V žádném stavení nechyběl mlýnek na obilí, do mlýna se jezdilo často tajně. Potraviny se kupovaly většinou na lístky (cukřenky, chlebenky, masenky), které byly vydávány vždy v neděli dopoledne v obecním hostinci v Mošnově. Zaznamenány jsou rovněž přetrvávající střety mezi mošnovskými Němci a Čechy z Hartů při přidělování lístků, kdy si Hartovští stěžovali, že jsou rozdělovány nespravedlivě.

Konec války se však blížil a v posledních měsících se hartovští občané podíleli na kopání zákopů za Petřvaldem a Košatkou.

Z Pamětní knihy Hartů

V obci se nenacházel žádný pomník ani pamětní deska.

Heřmánky

Památník obětí 1. a 2. světové války z roku 1998 stojí na hřbitově za kostelem Neposkvrněného početí P. Marie. Před památníkem jsou tři řady

náhrobků z hrobů původních německých obyvatel (celkový počet 14).

Nápis obětem 1. světové války v prostřední části památníku: *Opfer des Weltkrieges/aus der Gemeinde Kl. Hermsdorf.*

Níže jsou uvedena tato jména padlých:

Ertel Karl	†	6./I.1915	Krakau
Kuntscher Otto		12./II.1915	Gal.
Walzel Josef	†	15./V.1915	Pol.
Winkler Rudolf	†	16./VI.1915	Gal.
Polk Edmund	†	17./VII.1915	Ruži.
Pauler Josef	†	19./XI.1917	Kl.Her.
Aschinger Adolf	†	24./III.1918	Frank.
Kuntscher Richard	†	24./VI.1918	Ital.
Walzel Richard	†	1./XI.1918	Ital.
Schubert Emil	verm.	18./VII.1915	Ruži.

Hladké Životice

Původní **památník** padlých v 1. světové válce měl na vrcholu velkého bronzového orla. V roce 1947 byl upraven. Nachází se pod kostelem sv. Mikuláše v obci. Dnes již není k dispozici úplný seznam v 1. světové válce zahynulých a pohřešovaných životických vojáků.

Níže je uvedeno jen 19 občanů z předpokládaného celkového počtu 22–24 obětí: Benkovský, čp. 90, Kosler Josef, čp. 63, Schenk Willibald, čp. 35, Bayer Josef, čp. 64, Liebscher Otto, čp. 69, Schenk Willibald, čp. 49, Dreßler Josef, čp. 54, Liebscher Viktor, čp. 56, Schenk Heinrich, čp. 92, Drost Josef, čp. 160, Lipovsky Franz, čp. 79, Schindler Heinrich, čp. 137, Jahn Gustav, čp. 23, Pauer Gustav, čp. 124, Willert, čp. 38, Hermann Otto, čp. 51, Schenk Josef, čp. 121, Zeisgerger Heinrich, čp. 44, Zeisgerger Heinrich, čp. 57.

Hrabětice

Pamětní deska se špatně čitelnými jmény z Hrabětic je umístěna na pomníku padlých a nevěstných v Jeseníku nad Odrou u kostela. Foto viz Jeseník nad Odrou.

Jsou na ni uvedeni – padlí: Adolf Bayer (čp. 2), 1. 7. 1920, Rudolf Berger (čp. 5), 19. 5. 1915,

Josef Herforth (čp. 6), 14. 7. 1917 a Josef Schubert (čp. 13), 12. 7. 1915.

Nezvěstný – Josef (příjmení nečitelné)

V publikaci Sehorsch Otto (1982): *Erinnerungen an Grafendorf*. (Vzpomínky na Hrabětice. O vzniku a zániku jedné sudetoněmecké obce, 1776–1946) je mezi padlými dále zmíněn Edmund Bayer (čp. 2).

Hukovice

Památník obětem 1. světové války se nalézá na hřbitově za kostelem Navštívení Panny Marie.

Nese nápis *Zu Ehren der Opfer/des Weltkrieges/ 1914–1918* a jsou na něm tato jména: Böhm Ferdinand, Böhm Johann, Böhm Josef 60, Böhm Josef 89, Brzostansky Franz, Drössler Ernst, Drössler Johann, Friedrich Josef, Futschik Johann, Geitrich Ferdinand, Heinrich Franz, Jalufka Franz, Kloss Emil,

Kloss Franz, Köllner Ferdinand, Köllner Franz, Malcher Franz, Miksch Heinrich, Miksch Josef, Miksch Karl, Leide Franz 21, Leide Franz 95, Reichert Josef,

Burkert Franz, M(?)azulin Franz

Poznámka

Některá jména nejsou dobře čitelná a mohlo dojít k jejich zkomolení.

Hůrka

Na konci vesnice směrem na Starý Jičín stojí na levé straně silnice mezi dvěma lípami latinský **kříž** – pomník padlým z 1. světové války. Byl postaven nákladem obce v roce 1927 (nápis vzadu) a jeho autorem je sochař A. Sosna z Hranic.

Na tabulce v dolní části čelní stěny je nápis: *Oběti světové války 1914–1918*

a následující jména:

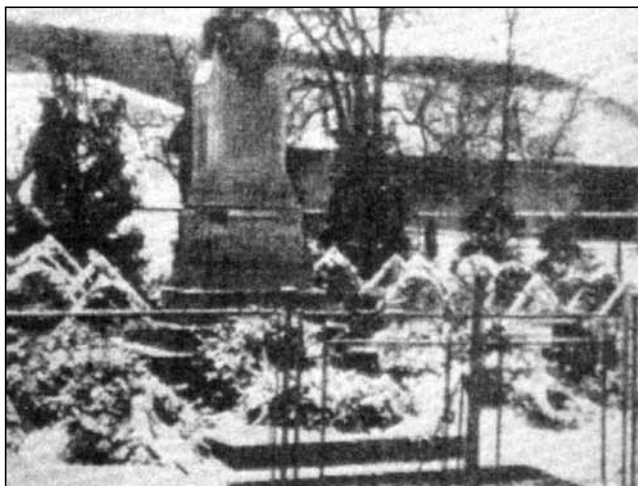
Bok Jan	* 1896	† 1916
Fabik Jos	* 1881	† 1916
Janovský Jos	* 1885	† 1916
Rosa Antonín	* 1898	† 1918

Součástí kříže je obdélná pamětní deska se jménem Václavky Hasalové z čp. 29, která zahynula 22. 3. 1945.

Jakubčovice nad Odrou

Přes 2 m vysoký **památník** se jmény padlých z 1. světové války stával na nynější ulici Oderské v místě nynějších rodinných domů čp. 81 a 82 (naproti nynější Hospody „U Čápa“). Ještě v roce 1959 stál, poté byl v souvislosti s výstavbou obou rodinných domů odstraněn. Ležel řadu let v roklí po levé straně silnice Heřmánky–Heřmanice. Po roce 1990, když se uvažovalo o jeho obnovení, již nebyl nalezen.

V roce 1999 byla na hasičské zbrojnici umístěna původní **pamětní deska** padlých členů sboru dobrovolných hasičů v letech 1914–1918 a byla doplněna deskou s českým překladem. Zbrojnice se nachází na návsi poblíž staré dřevěné zvoničky.

1914–1918/Gewidmet aus treuer Dankbarkeit/für die gefallenen Kameraden der/freiw. Feuerwehr in Jogsdorf. Popp Emil, Komd. gef. 18. 11. 1914, Rußl., Staff Ferdinand, gef. 17. 11. 1914, Rußl.,

Kasper Emil, gef. 9. 11. 1915, Wolh, Roleder Josef, gef. 15. 6. 1918, Ital., Scholz Anton, gef. 27. 10. 1918, Albn.

1914–1918

Z vděčnosti za padlé kamarády dobrovolných hasičů z Jakubčovic

Popp Emil, KOMD.	padnul	18. 11. 1914	Rusko
Steff Ferdinand	padnul	17. 11. 1914	Rusko
Kasper Emil	padnul	9. 11. 1915	Rusko
Roleder Josef	padnul	15. 6. 1918	Itálie
Scholz Anton	padnul	27. 10. 1918	Albánie

V publikaci Fridolin Scholz „Jogsdorf im Odertal 627 Jahre“ jsou uvedena tato jména padlých z Jakubčovic:

Staff Ferdinand, čp. 37, padl 17. 11. 1914 v Rusku
 Popp Emil, čp. 26, padl 18. 11. 1914 v Rusku
 Kasper Emil, padl 8. 11. 1915 padl, Walh.
 Scholz Alois, čp. 7 nar. 11. 12. 1891, padl v roce 1917
 Rolleder Josef, padl 15. 6. 1918 v Itálii
 Scholz Anton, čp. 7, nar. 11. 5. 1889, padl 27. 10. 1918
 Staff Otto, čp. 37, padl (neznámo kde)

Poznámka

Některé údaje se liší od údajů na pamětní desce.

Informace poskytli:

Karel Gold, Petr Lelek, Bedřich Lelek, Adolf Biskup

Dnes již historické foto pomníku je převzato z brožury Fridolin E. Scholz (2007): Gedenkstätten im Kuhländchen

Jeseník nad Odrou

Památník padlých za 1. světové války stojí u kostela Nanebevzetí P. Marie. Byl odhalen 14. června 1922.

Na dvou deskách je na něm uvedeno 25 jmen padlých a 7 nezvěstných z Jeseníku nad Odrou.

1. deska

Nápis: *Deutsch-Jaßnik/Gefallene:*

Josef Dittrich	Nro 148	am	24. 8. 1914
Josef Schneider	Nro 129	am	27. 8. 1914
Gottfried Gebauer	Nro 123	am	6. 9. 1914
Johann Till	Nro 127	am	23. 10. 1914
Franz Waldhauser	Nro 161	am	25. 10. 1914
Franz Janofsky	Nro 64	am	30. 10. 1914
Josef Janofsky	Nro 64	am	30. 10. 1914
Reinhard Till	Nro 127	am	30. 10. 1914

Leopold Klesel	Nro 124	am	23. 11. 1914
Josef Kuntschik	Nro 49	am	2. 5. 1915
Franz Kratke	Nro 65	am	30. 5. 1915
Bruno Sokoll	Nro 116	am	3. 7. 1915
Adolf Schwan	Nro 14	am	29. 7. 1915
Josef Wolf	Nro 74	am	5. 8. 1915
Johann Hilscher	Nro 22	am	7. 10. 1915
Heinrich Nitschmann	Nro 160	am	13. 10. 1915

2. deska

Nápis: *Deutsch-Jaßnik/Gefallene:*

Theodor Hilscher	Nro 22	am	4. 2. 1916
Josef Barwig	Nro 127	am	17. 7. 1916
Adolf Kahlig	Nro 32	am	14. 5. 1917
Karl Gloger	Nro 95	am	30. 6. 1917

Josef Ripper	Nro 73	am	24. 10. 1917
Adolf Richter	Nro 21	am	13. 6. 1918
Heinrich Krischke	Nro 50	am	6. 8. 1918
Heinrich Schneider	Nro 133	am	7. 10. 1918
Josef Richter	Nro 125	am	24. 9. 1919

Vermißte

Rudolf Friedrich	Nro 10
Franz Gold	Nro 108
Josef Hauptmann	Nro 93
Rudolf Litera	Nro 169
Ferdinand Nitschmann	Nro 89
Eduard Schneider	Nro 102
Franz Schramm	Nro 11

Na památníku jsou dále umístěny dvě desky:

- padlým a nezvěstným z Hrabětic (viz Hrabětic)
- mramorová pamětní deska z roku 1968 na spodní části s nápisem:

Památce padlých/za svobodu národa

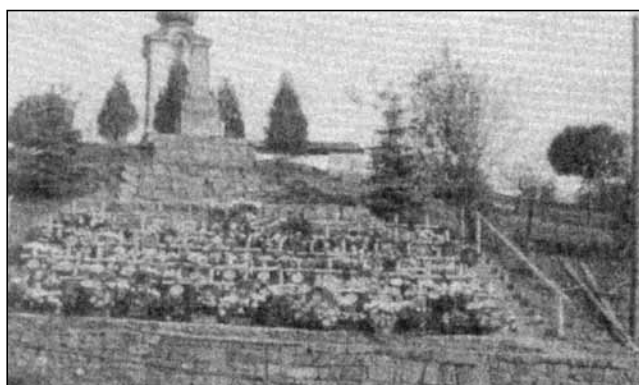
Odhaleno u příležitosti/50. výročí vzniku ČSSR.

Jistebník

Pomník dvaceti obětí 1. světové války z roku 1920 se nacházel na svahu pod kostelem.

*Foto převzato z Fridolin E. Scholz:
Kuhländchen-unvergessene Heimat (s. 503)
a z brožury Fridolin E. Scholz (2007):
Gedenkstätten im Kuhländchen (s. 31).*

Kamenka

1. světová válka si v obci vyžádala 10 obětí.

Na paměť obětí 1. světové války byla na hřbitově ve **Vésce** v roce 1921 postavena a vysvěcena jako **památník padlým lurdská jeskyně** se sochou Panny Marie.

Ve vyzděné jeskyni stojí Matka Boží s rukama zvednutýma k modlitbě, přes pravou paži má zavěšený růženec. Pod ní klečí modlící se anděl. Prázdné nábojnice (původně tři) připomínají hrozné boje ve kterých padli. U Mariiných nohou jsou na mramorové desce jména padlých tří obcí – Vésky, Kamenky a Heřmanic.

Pomník je z lomového kamene dovezeného z Dolního lesa pod Heřmanicemi. Autorem pomníku je kameník Forche z Oder.

Vysvěcení provedl Dr. J. Schinzel z Olomouce 3. července 1921 na slavnost zasvěcení farního kostela ve Vésce. Jako mimořádný dobrodinec je uváděn Franz Gerlich, selský výměnkář z Heřmanic, který přispěl částkou 3 000 Kč.

Nápis na desce:

Zur Erinnerung an die Opfer des Weltkrieges/aus den Gemeinden/Kamitz, Dörfel u. Gr. Hermsdorf

Na pomníku jsou uvedena tato jména padlých a nezvěstných z Kamenky:

Löw Anton	26. X. 1914	R.P.
Geppert Josef	17. III. 1915	Gal.
Olbrich Franz	17. X. 1915	R.P.
Mansky Ferd.	17. XI. 1915	Ung.
Ehler Anton	27. VII. 1915	R.P.
Pauler Josef	6. VI. 1916	Buk.
Olbrich Josef	5. XII. 1916	Jt.
Pauler German vermißt	18. 11. 1914	(nejasně čitelné datum)
Schenk Alois	20. VI. 1918	R.P.
Pauler Josef	? 9. 1918	Jt.

Původně zde byly i fotografie padlých.

Zdroje

Farní kroniky Vésky.

Kronika Vésky od Ferdinanda Olbricha, rodáka z Vésky čp. 2, který ji napsal v roce 1979.

Informace poskytl Jaroslav Duda z Vésky.

Na hřbitově se nachází ještě novější památník s nápisem:

Památce padlým a civilním obětem/bývalých obyvatel obcí/Véska, Heřmanic a Kaménka/1939–1945/ Všem obětem válek a násilí.

Památce všem, /kteří odpočívají na tomto hřbitově.

Pod tímto český nápisem je jeho německý překlad.

Zum Gedenken der Gefallenen und Zivilopfer/der ehemaligen Gemeinden/Dörfel, Gross-Hermsdorf und Kamitz/1939–1945

Aller Opfer der Kriege und Gewalt

Zum Gedenken aller/die auf diesem Friedhof ihre letzte Ruhe fanden

Dona eis pacem

Kletné

V období první republiky byl postaven **pomník padlým mužům** za 1. světové války na Kletné. Jeho podoba se nám dochovala na dobové pohlednici. K odstranění pomníku došlo po 2. světové válce v období budování socialismu v rámci „rozvoje a modernizace obce“.

Pomník byl stržen a na jeho místě byla postavena autobusová zastávka (ta již také neexistuje). Části pomníku skončily pravděpodobně v jejích základech.

Jména padlých a nezvěstných mužů z Kletné jsou však známa.

Jsou to:

Padlí:

Eichler Ferdinand,	č.p. 31
Eichler Rudolf,	č.p. 52
Hoff Gustav,	č.p. 4
Gedrich Gustav,	č.p. 38
Malcher Alois,	č.p. 34

Münster Heinrich,	č.p. 25
Münster Otto,	č.p. 25
Münster Wilhelm,	č.p. 25
Rohleder Wilhelm,	č.p. 42

Nezvěstní:

Bajer Franz,	č.p. 9
Ertelt Franz,	č.p. 23
Ondruschek Alois,	č.p. 54
Ondruschek Franz,	č.p. 54
Ulrich Ferdinand,	č.p. 7

Připravil Petr Bartošík.

Klokočůvek

Památník obětí 1. světové války se nachází v oplocení s brankou vpravo před kaplí sv. Antonína Paduánského. Jde o vysoký pískovcový hranolový pomník na podnoži z balvanů. Kamenictví Ertelt Odrau na soklíku.

Nápis na soklíku:

*Zur Erinnerung an die auf/den Schlachtfeldern/
/gefallenen und verstorbenen/Söhne unserer
Gemeinde.*

Nad ním seznam padlých:

Stefan Rollny	† 1914
Siegm. Futschik	† 1914
Albert Pauler	† 1914
Joh. Swetlik	† 1915
Joh. Wrana	† 1915
Alois Schustek	† 1915
Jos. Hauptmann	† 1916
Josef Heger	† 1916
Joh. Ritzek	† 1917
Eduard Bürgel	† 1919

Foto Zdeněk Orlita

Košatka

V r. 1926 postavila místní osvětová komise ve školní zahradě u silnice **pomník** těm, kteří ve světové válce padli nebo zemřeli následkem válečných útrap. Slavnostní odhalení pomníku se konalo dne 22. srpna 1926, kdy obec převzala pomník pod svoji ochranu.

Památník je umístěn u budovy původní školy, dnes obecních bytů a knihovny, a je opatřen pamětní deskou s nápisem a se jmény:

Památce těch, kteří ve světové válce padli, (následkem válečných útrap zemřeli)

Fabián Dominik	1875–1914
Franc Ignác	1884–1915
Gazda Adolf	1884–1915
Hrabovský Al.	1894–1919
Hrabovský Jan	1891–1918
Chvostek Frant.	1888–1915
Jacha Josef	1887–1917
Kanclíř Jan	1892–1918
Kloss Frant.	1898–1919
Kučera Viktor	1886–1918
Němec Frant.	1884–1916
Němec Josef	1886–1914
Richter Josef	1887–1918
Sedlář Oldřich	1895–1915
Stuchlý Josef	1869–1919
Sýkora Felix	1872–1916
Šrámek Felix	1872–1916
Tomášek Josef	1888–1915
Tyleček Frant.	1894–1916
Urban Rudolf	1892–1918
Šostek Jan	1888–1915
Kučera Václav	1895 n

Součástí pomníku je deska na umučené z 2. světové války (Eduard Hrabovský, Stanislav Nováček).

Kunín

Do podvěží kostela v Kuníně byly umístěny čtyři **pamětní desky** se jmény 52 padlých a pohřešovaných obyvatel obce v 1. světové válce. Rudolf Bönisch, autor knihy Heimatbuch Kunewald z roku 1979, uvádí, že v roce 1945 byly tabule odstraněny a nacházely se pak na neznámém místě.

V zápise faráře Konráda Šafarčíka v Pamětní knize farnosti Kunín (vedené od roku 1898) je však u roku 1993 poznámka, že „desky byly roku 1945 uschovány do věže kostela a teď (pozn.: r. 1993) dány zpět na své místo“.

Poznámky v závorkách za jmény s bližšími údaji jsou čerpány z výše uvedené publikace R. Bönische.

Pamětní desky na kostele (Foto Bronislav Novosad).

Deska zcela vlevo od vchodu:

Axmann Josef 157. (pozn.: padl 13. 9. 1914, Rozwadów ve 22 letech)

Axmann Leopold 212. (zemřel v březnu 1916 v Opavě)

Ing. Barwig Ferdinand 148. (zemřel v nemocnici v Krakau a. d. Ruhr)

Barwik Friedrich 216. (zemřel v ruském zajetí)

Barwik Josef 80. (nezvěstný od r. 1914 v Rusku)

Blaschke Heinrich 182. (padl 16. 11. 1914 v 41 letech)

Blaschke Heinrich 245. (zemřel 23. 4. 1918 ve 29 letech)

Blaschke Vinzenz 17. (není uveden v Heimatbuch Kunewald)

Böhm Alois 117. (zemřel 2. 7. 1916 v Budapešti ve věku 23 let)

Böhm Josef 132. (zemřel 11. 6. 1915 u Jaroslavi ve 30 letech)

Böhm Vinzenz 132. (zemřel 11. 6. 1915 u Jaroslavi ve 30 letech)

Böhm Ferdinand 132. (padl 20. 6. 1918 na Piavě)

Bönisch Johann 210. (zemřel 4. 1. 1917 ve věku 46 let)

Bönisch Rudolf 223. (nezvěstný od června 1916)

Deska vlevo od vchodu:

- Bönisch Josef 223. (zemřel 28. 6. 1917 v Bratislavě)
Bönisch Friedrich 22. (nezvěstný od června 1916 v Rusku)
Gold Rudolf 199. (padl 14. 8. 1915 poblíž Tolmein/Isonzo /obec Tolmino na řece Soča/ ve věku 24 let)
Gold Wilhelm 32. (není uveden v Heimatbuch Kunewald)
Hans Alois 8. (zemřel 23. 1. 1917 ve věku 49 let)
Hans Josef 20 (v publikaci je uvedeno čp. 19, zemřel 10. 1. 1915 v Laa a. Th.)
Jahn Josef 93. (v publikaci uvedeno Alois, padl v září 1915 v Polsku)
Klemisch Heinrich 235. (padl 5. 6. 1917 poblíž Terstu ve věku 27 let)
Kopetschke Ferdinand 82. (v publikaci uvedeno čp. 83, padl 2. 7. 1916 u Lucku)
Köllner Ferdinand 3. (padl 18. 3. 1915 u Gorlice ve věku 27 let)
Köllner Ferdinand 162. (zemřel v 21 letech v roce 1916 ve věku 21 let)
Köllner Josef 162. (padl v roce 1916 v Rusku)
Kunz Heinrich 170. (zemřel 16. 8. 1917 v Novém Jičíně ve věku 43 let)
Lipovski Alois 169. (v publikaci uvedeno Lipovský, zemřel v roce 1915 v Olomouci ve věku 38 let)

Deska vpravo od vchodu:

- Schindler Josef 94. (padl 20. 6. 1918 v Itálii)
Schindler Emil 70. (zemřel 11. 7. 1914 v Kasan ve věku 21 let)
Schneider Wilhelm 114. (padl v roce 1916 v Rusku ve věku 26 let)
Schwarz Josef 135. (v publikaci uvedeno čp. 133, padl 22. 7. 1917 v Bukovině ve věku 26 let)
Schwarz Vinzenz 244. (padl 27. 8. 1914 u Krasniku ve věku 39 let)
Schimitschek Josef 83. (uvedeno čp. 85, padl v září 1915 u Nida /asi městečko v Litvě/ ve věku 22 let)
Stodulka Eustach 68. (v publikaci uvedeno Eustachius, nezvěstný od ústupu od Lublinu)

- Tropper Viktor 25. (není uveden v Heimatbuch Kunewald)
Vita Johann 236. (nezvěstný od roku 1916)
Wagner Heinrich 44. (padl u Brestu Litevského v roce 1915)
Wenzel Gustav 251. (padl 4. 5. 1915 u Gorlice ve věku 33 let)
Winkler Ferdinand 33. (zemřel 3. 1. 1916 v Novém Jičíně ve věku 36 let)
Witke Karl 185. (zemřel v roce 1915 ve věku 32 let)
Friedrich Josef 249. (nezvěstný od června 1916 v Rusku)

Deska zcela vpravo od vchodu:

- Maak Ferdinand 165. (zemřel v roce 1917 v Novém Jičíně ve věku 40 let)
Maiwälder Rudolf 85. (v publikaci uvedeno čp. 82, padl 21. 2. 1916 v Bukovině ve věku 19 let)
Miksch Josef 227. (padl dne 30. 8. 1914 u Klodniza ve věku 23 let)
Miksch Franz 250. (padl v roce 1916 nedaleko Terstu)
Miksch Josef 202. (padl v roce 1917)
Mücke Josef 77. (padl 5. 11. 1914 v Rusku ve věku 30 let)
Münster Friedrich 122. (padl 14. 5. 1915 u Jaroslavi ve věku 30 let)
Münster Josef 122. (padl 12. 6. 1915 u Jaroslavi ve věku 28 let)
Münster Ernst 75. (není uveden v Heimatbuch Kunewald)
Reichert Heinrich 155. (zemřel v červenci 1917 ve věku 52 let)
Repper Rudolf 137. (není uveden v Heimatbuch Kunewald)
Dr Scheuer Otto 187. (padl 25. 8. 1914 v Rusku ve věku 36 let)
Schindler Heinrich 10. (padl v roce 1915 u Nida ve věku 31 let)
Schindler Rudolf 10. (nezvěstný od ústupu od Lublinu ve věku 24 let)

V publikaci Rudolfa Bönische Heimatbuch Kunewald je dále uveden Bönisch Ferdinand z čp. 223, nezvěstný od roku 1915.

Mankovice

Památník 1. a 2. světové války se v obci nalézá na hřbitově u kostela Navštívení P. Marie. Před památníkem stojí malý žulový latinský kříž. Dne 8. září 1997 jej světil biskup Ostravsko-pavské diecéze František Václav Lobkowicz.

Níže jsou uvedeny pouze jména obětí 1. světové války z pomníku.

Dona nobis pacem

Na čestnou památku všem padlým/a pohřešovaným obyvatelům Mankovic

In ehrendem Gedenken für alle/gefallenen und vermißten Mankendorfer

1914–1918

Richard Beier	1879–1916
Rudolf Bernhauer	1895–1918
Josef Blaschke	1896–1915
Wilhelm Gold	1896–1915
Ferd. Halbgebauer	1890–1915
Josef Horak	1886–1914
Franz Kahlich	1889–1915
Gustav Kahlich	1890–1917
Rudolf Kahlich	1891–1916
Josef Köllner	1896–1915
Wilhelm Krist	1888–1915
Wilhelm Kunert	1889–1915
Karl Kunetka	1886–1919
Franz Lux	1875–1918
Ludwig Michel	1883–1916
Rudolf Mück	1880–1916
Franz Rohleder	1878–1916
Josef Rohleder	1891–1914
Josef Schenk	1885–1916
Josef Schindler	1896–1916
Josef Tannenberger	1874–1914

Josef Wagner 1900–1918
Gustav Zeisberger 1896–1916

Joh 15 12. u. 13

Původní německý památník na 1. světovou válku z roku 1921 byl přebudován na památník osvobození Rudou armádou (viz foto). Nachází se u silnice na Suchdol nad Odrou proti čp. 121.

Odry

V Odrách pomník padlým nebyl.

Na hřbitově se ale nalézá rozlehlý **hrob** (v půdorysu cca 5 x 5 m) s velkým litinovým křížem (foto vpravo). Byla na něm původně tabulka s ná-

pisem *Kriegergrab – Hrob vojáka*. Dnes je tabulka bez nápisu, pouze s letopočty 1914–1918. Bližší souvislosti nejsou známy, snad má hrob něco společného s lazaretem, který zde byl za první světové války.

Druhým objektem je **pamětní deska** na hřbitovně zdi z roku 1999 s německo-českým nápisem:

In bleibender Erinnerung/an die ehemaligen deutschen Bürger/der Stadt Odrau und im Gedenken/an die Opfer der beiden Weltkriege

V trvalou vzpomínku/na bývalé německé občany města Oder/a na památku obětí obou světových válek.

1999

Foto Zdeněk Orlita, Radim Jarošek

Petřvaldík

Pískovcový **pomník** 1. a 2. světové války na křižovatce u domu s pečovatelskou službou (bývalá škola) z roku 1932 od akad. sochaře F. Juráně z Příbora; opravován roku 2000.

Nápis na soklu plastiky

Nehynoucí památce/padlých ve světové válce/věnují občané/Zbudováno r. 1932

Jména obětí

Blaheta Albert
Bruzek Frant.
Čavera Emil
Čavera Frant.
Čavera Ludvík
Krejčíček Jan
Langer Maxm.
Mácha Emil
Mikula Emil
Pavelka Valent.
Sýkora Felix
Stareček Frant.
Šeděnka Ludvík
Šeděnka Viktor
Šimečka Aug.
Šindel Karel

Na samostatné desce jsou dále uvedena čtyři jména obětí 2. světové války.

Pohoř

V Pohoří se **pomník** na 1. světovou válku nedochoval (viz historické foto).

Pomník byl postaven kamenickým mistrem Erteltem z Oder 21. června 1921 v zahradě rolníka Josefa Münstera čp. 25 vedle fary. Nahoře měl srdce z červeného mramoru ze kterého šlehal plamen. Kolem něj byl dřevěný plůtek. Pomník byl poškozen partyzány, kteří jej používali jako terč, někdy koncem války či nedlouho po ní. Později byl odstraněn.

Na přední straně pomníku byla zlatým písmem vyryta tato jména padlých, zemřelých a nezvěstných:

Schlosser Viktor	č.	4	nezvěstný
Köhler Adolf	č.	5	padl
Münster Franz	č.	25	padl
Gold Josef	č.	26	padl
Münster Stefan	č.	29	zemřel
Mathan Josef	č.	33	padl
Mathan Josef	č.	39	padl
Mathan Josef	č.	11	padl
Kollmann Rudolf	č.	44	padl
Benak Stefan	č.	78	padl
Gellner Konrad	č.	79	padl
Scholz Leopold	č.	81	zemřel

Informace poskytl Ferdinand Lipowsky.

Foto pomníku převzato z brožury
Fridolin E. Scholz (2007):
Gedenkstätten im Kuhländchen, s. 27

V obci se nyní nalézají pouze **pamětní deska**
z roku 1990 s česko-německým nápisem:

*Poutníku postůj – modli se za měl/jiní se modlí za
tebe/na památku zemřelých, padlých/a nezvěstných
občanů obce Pohoř do roku 1945*

*Wanderer steh still – bete für mich/einst beten
andere für dich/zum Gedenken – der bis 1945
Verstorbenen/Gefallenen und Vermissten der
Gemeinde/Pohorsch*

Oktober 1990

Polanka nad Odrou

Pomník obětem 1. světové války s bustou T. G. Masaryka

V roce 1927 se začalo v místní osvětové komisi jednat o postavení pomníku padlým. V jubilejním roce 1928 však bylo usneseno postavit místo pomníku mateřskou školu. K tomu v roce 1929 některé spolky přispěly peněžitými dary a celkový obnos ve výši 500 Kč byl uložen v místní kapele jako fond pro zřízení mateřské školy.

Roku 1933 se na návrh Vítězslava Bergera začalo opět vážně jednat o postavení pomníku a nakonec byl školkový fond přeměněn na fond pomníkový. O Velikonocích 1934 vynesla pořádaná sbírka 1 984 Kč a sbírka se stala plebiscitem polanského obyvatelstva k pomníkové otázce. Pro zvětšení sbírky byla konána 28. října 1934 oslava a v roce 1935 pěvecko-hudební akademie. Obě místní tělesa účinkovala zdarma a v následujícím roce byla provedena ještě velikonoční sbírka.

Z četných návrhů vybrala místní osvětová komise v roce 1934 jako nejlepší a nejlevnější návrh známého sochařského mistra Františka Juráně z Příbora.

Pomník byl zhotoven z hořického pískovce a jeho hmotnost byla 34 metrických centů. Cena pomníku byla tehdy 7 460 Kč a celkový náklad i s úpravou okolí dosáhl 9 500 Kč.

Pomník byl postaven 24. května 1935 a do jeho základního kamene byla vložena zinková krabice s pamětní listinou a s pěti periodiky, které vyšly toho dne. Slavnostní odhalení pomníku, který stál před obecním domem (dnešní radnicí městského obvodu) proběhlo dne 9. června 1935. Prezident T. G. Masaryk v tomto roce slavil své 85. narozeniny a obecní zastupitelstvo se na své schůzi 3. března 1935 usneslo ho jmenovat čestným občanem Polanky. Odhalení pomníku byla tenkrát velká sláva, byl vydán pamětní list a pomník byl předán obci.

Masarykova busta z pomníku měla pohnutý osud. Zanedlouho, v roce 1938, byla před zlobou německých okupantů některým z polanských občanů z pomníku sundána a po celou dobu války byla ukryta. Někdy po válce byla opět umístěna na pomník. V letech 1962–1963 byla za nejasných okolností z pomníku někým odstraněna a pak se o ní dlouho nic nevědělo. Až v sedmdesátých letech ji náhodně objevil pohozenou ve skladových prostorách dnešní radnice pan Bemš, který ji opatroval až do roku 1990, kdy na popud manželů Stanovských vznikla občanská iniciativa za znovupostavení busty, k čemuž došlo 8. dubna 1990. Pro opětovné postavení byl zbudován nový betonový podstavec, který byl umístěn na jiné místo, než kdysi stával pomník z roku 1935 (blíže k objektu radnice). Z důvodu značného poško-

zení vlivem klimatických podmínek bylo obecním zastupitelstvem schváleno zhotovení kopie busty TGM. Originál z pomníku byl zrestaurován a nyní je umístěn v prostorách schodiště radnice ÚMOB Polanka nad Odrou. V pondělí 27. října 2008 byl pak u obecního úřadu slavnostně odhalen nový pomník TGM. Jeho autorem je sochař Jan Gajda.

Mezitím byl 27. dubna 1965 na obecní hřbitov přemístěn i samotný pomník obětem 1. světové války.

V devadesátých letech byly na pomník umístěny desky se jmény obětí z pomníku obětem 2. světové války, který stál před budovou radnice. (Pozn.: Tento pomník byl pak v roce 1999 zcela rozebrán a polovina bludného balvanu, která byla jeho součástí, byla posléze umístěna do parku ke kostelu sv. Anny.)

Na hřbitově tak vznikl společný památník obětem obou světových válek, a protože byl již poměrně zchátralý byla kamenickou firmou PROKEŠ provedena jeho rekonstrukce, která byla dokončena v listopadu 1999.

Mgr. Jaroslav Král, kronikář Polanky nad Odrou

Nápis:

Památce padlých/ve/světové válce/1914–1918

Berger Josef	1882
Bujnoch Adolf	1877
Dluhoš Antonín	1883
Dluhoš Josef	1882
Dobeš Antonín	1891
Dostál Alois	1897
Fešar Eustach	1889
Filip Frant.	1888
Franěk Adolf	1890
Friedel Alois	1891
Friedel Josef	1882
Friedel Rudolf	1889
Gelnar Frant.	1892
Gelnar Adolf	1884

Honěk Alfons	1893
Hořínek Eman.	1873
Hořínek Josef	1882
Hrbáč Antonín	1883
Kavala Jan	1890
Klapuh Frant.	1876
Klapuh Jan	1881
Kovalčík Robert	1887
Král Čeněk	1889
Kurka Josef	1892
Lubojacký Josef	1890
Neuvirt Adolf	1880
Neuvirt Štěpán	1870
Nikel Rudolf	1894
Nitka Štěpán	1886

Opavský Alfons	1885
Planka Frant.	1885
Planka Pavel	1885
Prauzek Alois	1884
Prauzek Eduard	1875
Prauzek Teodor	1892
Romanský Ant.	1894
Rusek Jan	1881
Rypel Eustach	1891
Stareček Josef	1888
Stolek Emil	1880
Strakoš Josef	1896
Strakoš Vilém	1894
Šigut Vilém	1891
Šindler Frant.	1887
Teichman Rud.	1891
Tomášek Boh.	1890
Tomášek Lud.	1876
Ulman Frant.	1890
Ulman Josef	1889
Sojka Čeněk	1883
Rypel Josef	1889
Široký Josef	1882

Polouvsí

V Polouvsí byl v roce 1929 na paměť padlých v první světové válce vztyčen u Luhy jednoduchý

kámen. Kámen se však pravděpodobně nedochoval.

Proskovice

Pomník obětem 1. a 2. světové války, parčík na rohu ulic Světlovské a Staroveské.

Pomník od akad. sochaře Karla Vávry, který byl slavnostně odhalen 6. května 1951. Na vrcholu vysokého kvádrů, obloženého mramorovými deskami, je alegorická postava Vítězství. Po stranách se nacházejí vysoké kovové vlajkové stožáry.

Na pomníku jsou desky se jmény a nápisy (dále uvedená jména se týkají pouze 1. světové války).

1914–1918

Běl František
Durčák Antonín
Kukla František
Lyčka František
Matěj Arnošt
Matěj Rudolf
Palička Alois
Sýkora Karel
Urbánek Josef
Válek Čeněk
Velčovský Valentin
Venclík Josef

Pamětní desky s oběťmi 1. a 2. světové války jsou dále umístěny na obvodové zdi kostela sv. Floriána. Uprostřed je mezi deskami velký latinský kříž vrytý do fasády. Byly zde zasazeny již 1. listopadu 1945.

Levá černá žulová deska obsahuje nápis *Oběti světové války/1914–1918* a tato jména:

Běl František	P. 26. 9. 1918
Durčák Antonín	P. 28. 6. 1916
Kukla František	P. 7. 8. 1915
Lyčka František	+ 29. 7. 1917
Matěj Arnošt	+ 17. 8. 1915
Matěj Rudolf	+ 9. 10. 1915
Palička Alois	+ 4. 7. 1915
Sýkora Karel	+ 7. 4. 1915
Válek Čeněk	+ 17. 9. 1918
Velčovský Valentin	+ 2. 11. 1915
Urbánek Josef	+ 25. 10. 1918
Venclík Josef	P. 5. 6. 1918

Poznámka

Správné datum úmrtí Josefa Urbánka je 23. 10. 1918

Nad vchodem do proskovické sokolovny se nalézají dvě **pamětní desky**, které byly slavnostně odhaleny 9. června 1935.

Deska vlevo je věnována J. Urbánkovi a je na ní tento nápis:

Svoboda nad život!!/Památce/legionáře a spoluzakladatele/Sokola Proskovice/Josefa Urbánka/narozen 16. 1. 1891 padl 23. 10. 1918/za vlast/na Urale v Rusku.

Poznámka

Údaj o úmrtí je odlišný od údajů na pamětní desce na kostele.

Pravá deska patří vzpomínce na L. Hyánka a nese nápis:

Klesnout nebo dospět!!/Památce/legionáře a zakladatele/Sokola Proskovice/Leoše Hyánka/narozen 15. 11. 1887 zemřel 18. 5. 1925/po válečných útrapách/na půdě osvobozené vlasti.

Poznámka

Na desce je chybně uvedeno jméno L. Hyánka – správné je Leopold Hyánek.

*Informace v poznámkách poskytly
M. Vidličková a M. Matějová z Proskovic.*

Pustějov

V Pustějově zahynulo v 1. světové válce 46 občanů. V červenci r. 1923 jim byl postaven **pomník** ve

svalu pod kostelem Maří Magdalény do jehož kamenné schránky pod žulovým sousoším –

– alegorická postava vojáka se zbraní s raněným u nohou a státním znakem ČSR – byla vložena pamětní listina.

Při odhalování pomníku měl slavnostní projev „Padlým bratřím“ spisovatel František Sokol-Tůma.

Nápis na pomníku: *Padlým bratřím/1914–1918*

Bajtek Ferd.	1892–1914	Barvík Vil.	1882–1915
Barvík Jos.	1891–1914	Barvík Jos.	1887–1915
Čegan Jos.	1881–1914	Barvík Rich.	1894–1915
Handla Fr.	1893–1914	Blaheta Jan	1895–1915
Heinrich Fr.	1882–1914	Havrland Vil.	1877–1915
Horák Jos.	1879–1914	Horák Rich.	1878–1915
Libišer Jos.	1887–1914	Horák Vil.	1880–1915
Macháček Fr.	1890–1914	Jarzyna Štěp.	1880–1915
Rokyta Fr.	1883–1914	Konečný Ferd.	1874–1915
Sokol Vil.	1887–1914	Kyselý Jos.	1885–1915
Sokol Fr.	1889–1914	Medek Maxm.	1880–1915
Tegel Rich.	1892–1914	Popp Fr.	1876–1915
Tegel Jos.	1893–1914	Srubek Kar.	1883–1915
Urban Em.	1892–1914	Šnajder Fr.	1889–1915
Buček Fr.	1872–1916	Blaheta Jos.	1897–1917
David Jos.	1890–1916	Dluhoš Al.	1895–1917
Dluhoš Jan	1877–1916	Grosman Jan	1885–1917
Heinrich Jan	1891–1916	Mičulka Jan	1884–1917
Macháček Jos	1893–1916	Schmid Leop.	1878–1917
Popp Rud.	1885–1916	Zdráhala Kar.	1895–1916
Sokol Fr.	1866–1916	Demel Fr.	1895–1918
Staněk Em.	1888–1916	Gilar Vil.	1880–1918
Šlajter Jan	1896–1916	Šnajder Jos.	1899–1918

Spálov

Památník obětí 1. světové války z roku 1928 se nachází uprostřed čtyř vzrostlých tují vpravo u hlavní silnice pod kostelem naproti restauraci U stromu čp. 61. Je z leštěné slezské žuly a zhotovil jej kamenický a sochařský závod v Přerově. Dne 2. září 1928 byl pomník posvěcen místním farářem P. Oldřichem Kyselákem. Hlavní obelisk je doplněn vlevo alegorickou postavou truchlící Matky Vlasti, vpravo sochou sv. Václava. Na obelisku je nahoře kruhový kovový reliéf hlavy Ježíše Krista s trnovou korunou, na soklu pak reliéf postavy loučícího se otce, matky a dítěte.

Uvedená jména obětí:

Ambrož Frant.	108
Ambrož Frant.	219
Bučánek Al.	175
Bruckner Jin.	168
Futschik Zigm.	210
Gasman Josef	32
Havran Leop. st.	50
Havran Leop. ml.	50

Havran Emil	94
Juráč Frant.	120
Jakl Alois	125
Juroška Alois	161
Juda Alois	226
Král Antonín	53
Král Ludvík	60
Král Teodor	63
Král Tomáš	112
Král Frant.	119
Král Josef	153
Král Ludvík	161
Král Karel	179
Král Valentin	179

Král Círyl	179
Klevar Klem.	105
Klezla Stan.	24
Klezla Adolf	47
Klezla Klem.	48
Káňa Rudolf	99
Káňa Leop.	99
Kubica Frant.	56
Tyl Alois	103 ruský legionář

Nápis dole:

Vzkaž tam domů, lže my zde mrtví ležíme, ljak zákony kázaly nám.

Foto Zdeněk Orlita

Stará Bělá

Památník TGM a Antonína Švehly a padlých 1914–1918 z roku 1936 stojí u čp. 216 na Mitrovické ulici. Vlevo je socha prezidenta Tomáše Garrigue Masaryka s listinou naší samostatnosti. Drobný nápis na listině: *Prohlášení/naší samostatnosti/28. října 1918*. Na podstavci je nápis *T. G. Masaryk*.

Vpravo se nachází stejný podstavec bez nápisu, na kterém stála socha Antonína Švehly. Uprostřed se nachází památník obětí 1. světové války s pamětní deskou a seznamem obětí.

Památce padlých ve světové válce 1914–1918

Adámek Ant.	padl	6.	7.	1917
Blahut Alois	„			1915
Čimala Pavel	„			1915
Folta Arnošt	„	6.	7.	1916
Gaborek Alois	„	12.	1.	1916
Holaň Jos.	„	21.	6.	1918
Holuša Alfons	„	31.	8.	1914
Hořínek Frant.	„	3.	9.	1915
Klečka Jan	„	23.	8.	1915
Klečka Vilém	„	18.	11.	1914
Krejčíček Jan	„	1.	11.	1915
Kudělka Cyril	nezvěstný			
Lyčka Emil	„			
Menšík Frant.	padl	23.	11.	1915
Menšík Vojt.	„	10.	10.	1918
Mikula Jos.	nezvěstný			

Naiwirt Emil	padl			1915
Nováček Val.	zemřel	21.	12.	1918
Novák Heřm.	padl	25.	7.	1917
Novák Jan	„	10.	8.	1916
Novák Jan	„	27.	4.	1916
Richter Jos.	„	21.	10.	1918
Staněk Ant.	„	22.	7.	1915
Stuchlý Petr	zemřel	1.	5.	1917
Sýkora Emil	nezvěstný			
Ševčík Karel	padl	8.	10.	1917
Ševčík Stan.	„	12.	7.	1916
Tichopád Emil	„	8.	7.	1915
Vala Jarosl.	zemřel	27.	8.	1917

Odhaleno 5. 7. 1936

V roce 1941 byla socha TGM odstraněna a tajně uschována ve stodole Antonína Polcera v Husově osadě. Po r. 1945 došlo k slavnostnímu znovu-odhalení sochy na původním místě, ale socha A. Švehly, která byla v době války rovněž stržena, již obnovena nebyla.

Masarykova socha stála na svém místě do 5. prosince 1961, kdy byla v dopoledních hodinách naložena vojáky na nákladní auto a odvezena do zámku ve Frýdku. Dne 17. července 1968 byla pak převezena zpět a 27. října 1968 znovu a naposledy odhalena. V roce 2005 byla deska se jménem na podstavci sochy TGM i pamětní deska padlým opravena (bližší viz Sýkorová Hana, 2007: Pomníky T. G. Masaryka aneb jak jsme je se slávou stavěli a v tichosti bourali. Repronis. Ostrava. 47 s.).

Poznámky

- V publikaci Stará Bělá 1272–1918 (s. 476–477) jsou odlišné údaje u těchto jmen: Klečka Jan – uvedeno datum úmrtí 23. 8. 1918, Lyčka Emil – uvedeno, že padl, Menšík František – uvedeno datum úmrtí 23. 1. 1915, Naiwirt Emil (na pomníku Naiwirt), Nováček Václav – údaj o úmrtí v publikaci 12. 12. 1918 a Tichopád Emil – uvedeno, že padl 3. 7. 1915.

V materiálu Pomníky a pamětní desky okresu Ostrava-město (uložen v Archivu města Ostravy) jsou odlišně uvedena jména Čimala Pavel (na pomníku Čimala), Holan Josef (na pomníku Holaň) a navíc jméno

Krejčířík Jan, padl 23. 8. 1915 (záměna za Krejčíček?).
2. Padlým z celé starobělské farnosti byl již v roce 1924 zřízen v kapli u kostela památník. Byl slavnostně vysvěcen na Velikonoční pondělí 21. dubna 1924.

K památníkům první světové války lze také přiřadit **sochu Krista** (Božského srdce Páně) s nápisem „Pokoj Vám“. Původně stála na místě dřevěného kříže na rozcestí u rybníka pod Zámčiskem. Nechala ji postavit Gabriela Teplárková ze Staré Bělé nákladem 2 000 K. Posvěcena byla v listopadu 1915 P. Ostrčilíkem ze Sv. Hostýna. Dnes se nachází u kostela.

Stará Ves nad Ondřejnicí

Pomník T. G. Masaryka

Byl odhalen dne 30. září 1928 s věnováním „Padlým ve světové válce“. Postaven byl na pozemku „Na Ščepnici“ vedle obecního domu čp. 202. Spodní pilíř obsahuje jména 34 padlých za 1. světové války. Pomník je zhotoven z hořického pískovce, figurální práci provedl akademický sochař J. Vašata.

Od roku 1940 po dobu války byl pomník ukryt na smetišti a zachráněn před zničením. Znovu byl postaven a odhalen roku 1945. Po roce 1948 byla socha opět sejmuta a 8. května 1968 znovu postavena na své původní místo. Po roce 1970 potřetí mizí a až 19. ledna 1990 je převezena z úložiště v Kunčicích pod Ondřejníkem a nově umístěna na nynější místo nedaleko vstupu do zámku. Slavnostní odhalení se uskutečnilo 11. března 1990.

Text na pomníku:

Ideálem humanity/k věčnému míru.

1914 – Tyleček Alois, Jančák Vilém

1915 – Šupík Prokop, Polášek Vladimír, Míček Jindřich, Onderka Jan, Javorek Rudolf, Dominik Fabián, Valošek František, Tichopád Alois, Maralík Emil, Sýkora Václav, Sýkora Vojtěch, Dlouhý Vojtěch

1916 – Kolek Vilém, Šebesta Jan, Horkel Antonín, Neuwirt Richard, Novobilský Ignác, Kopecký Emil, Korpas František

1917 – Onderka Vilém, Chvostek Alfons, Skupník Felix, Blaheta František, Josef Herz

1918 – Míček Ludvík, Jacha Josef, Vilam Jan, Petrovský Felix, Dostalík Jan, Dlouhý Alois

1919 – Pokluda Alois, Růža František

Studénka

Památník legionářů z období 1. světové války – žulový obelisk vlevo před Horním zámkem.

Nápis na čelní straně: *Památce/bratrů/padlých za/svobodu/vlasti./1914–1918*

Ostatní nápisy: vlevo TERRON¹⁾, vpravo ZBOROV²⁾ a vzadu DOSS ALTO³⁾

Na pomník se složili absolventi čtyřleté hospodářské školy sídlící v Novém zámku. Škola byla zřízena v r. 1920 Ministerstvem národní obrany pro legionáře invalidy.

Poznámky

- 1) Terron – francouzská osada na pravém břehu Aisny severně od Vouziers.
- 2) Zborov – okresní město v bývalém polském tarnopolském vojvodství (nyní Ukrajina) na řece Stryně na dráze Lvov-Tarnopol, bojiště čs. legionářské brigády, která byla přidělena 49. sboru 11. ruské armády, proti rakousko-uherským vojskům dne 2. července 1917.
- 3) Doss Alto – skalnatý a opevněný výběžek na severním svahu Monte Altissimo na východním pobřeží severoitalského jezera Lago di Garde.

Památník obětí 1. světové války 1914–1918 u ZŠ TGM, ulice 2. května (zhotovila fy Kamenictví Richter Viktor) nese tento nápis a jména na deskách: *Všem těmto, kteří za vlast/život položili, věnuje věrná/domovina*

1. deska

Zemřelí:

Kenský Ludvík	1893–1915
Kropka Vincenc	1892–1915
Honěk Josef	1891–1915
Knopp František	1891–1918
Malchárek Josef	1883–1915
Rusek František	1887–1915
Vavroš Rudolf	1891–1915
Langer Frant.	1891–1914
Havelka Jan	1894–1914
Rusek Jan	1875–1915
Tomášek Petr	1879–1919
Hořínek Josef	1894–1918
Tyrai Augustin	1894–1917
Petrovič Adolf	1897–1919
Groman Vilém	1899–1918
Škrobánek Jos.	1872–1916
Urbánek Frant.	1897–1918
Urbánek Josef	1890–1915

Krischke Josef	1892–1915
Nezvěstní:	
Gurka Martin	1874–1914
Riedel Vincenc	1894–1915
Honěk Arnošt	1883–1918
Holaň Gustav	1892–1916
Dostál Jindřich	1881–1914
Volný Antonín	
Ostružný Edm.	padl 1894–1916

2. deska

Padlí:

Bartoš Petr	1892–1914
Matuškovíc Fran.	1893–1916
Hanzelka Alf.	1883–1917
Kuncek Vilém	1885–1914
Smolík Rudolf	1890–1914
Fabianek Petr	1877–1915
Havránek Vikt.	1896–1915
Rusek Vincenc	1882–1914
Martinák Vinc.	1875–1914
Knopp Petr	1895–1915
Böhm Stanislav	1895–1917
Kahánek Felix	1874–1915
Hanzelka Josef	1891–1914
Dostál Vincenc	1881–1914
Rasler Alois	1892–1914
Zavřel Bohumil	1890–1915
Groman Vincenc	1874–1915
Klos Viktor	1895–1916
Langer Frant.	1872–1915
Havránek Frant.	1875–1914
Tyrai Josef	1892–1914
Petrovič Rudolf	1890–1916
Janečka Jan	1882–1914
Martinák Vinc.	1865–1917
Malchárek Rud.	1896–1916
Dostalík Josef	1892–1918

Suchdol nad Odrou

Pomník padlým vojákům za 1. světové války v Suchdole n. O. byl slavnostně odhalen 21. srpna 1921 před budovou měšťanské školy. Za 1. světové války padlo celkem 41 suchdolských mužů a 9 dalších zůstalo nezvěstnými (podrobnosti a jmenový seznam padlých viz překlad z Obecní kroniky níže).

V období 2. světové války byly v okolí pomníku umísťovány symbolické březové kříže za padlé německé vojáky (něm. občané Suchdolu n. O.).

Pomník padlých byl odstraněn v roce 1965 a nahrazen dnešním pomníkem (bustou) J. A. Komenského od akademického sochaře Antonína Chromka (slavnostně byla odhalena dne 9. 5. 1965 k 20. výročí osvobození RA). Zbytky pomníku skončily většinou v základech socialistických staveb budovaných v tzv. akcích „Z“. Několik nalezených fragmentů z pomníku se podařilo zachránit a nacházejí se nyní v Muzeu městyse. Ve válečné expozici Muzea městyse, jejíž část je věnována i 1. světové válce, je možno se seznámit s dobovými dokumenty, zbraněmi i nálezy z bojišť „Velké války“.

V obecní kronice Suchdolu nad Odrou najdeme tento záznam k odhalení pomníku:

V neděli 21. srpna 1921 se konala slavnost odhalení našeho pomníku vojákům. V předvečer upozornily výstřely na význam přicházejícího dne. V 9 hodin se v obou kostelích konala vzpomínková slavnost, která byla uspořádána jako

impozantní smuteční manifestace pro otce, syny a bratry naší obce padlé na poli cti. Pomník se podobal moři květin a všechny domy v blízkosti místa, kde pomník stojí, byly vyzdobeny vlajkami. Potom co oba pěvecké spolky Nový Jičín a Suchdol přednesly posvátný sbor: „Hledání Boha!“ a hudba novojičínského hudebního sdružení přednesla „Hod lásky apoštolů“, pozdravil starosta Josef Kalich, statkář v Suchdole č. 35, srdečně hosty z blízka i daleka. Slavnostní řeč pronesl učitel turistiky Gúntschel. Po písni: „Modlitba před bitvou“ byly u podstavce pomníku položeny věnce. Po odeznění „Ave verum“ byla dojemná slavnost zakončena.

Pamětní list pro otce, syny a bratry naší obce Suchdol, kteří zůstali na poli cti ve světové válce 1914–1918

Padl nebo zemřel

1. Bayer Franz	č. 89	svobodný 21 let
syn Johanna Bayera a Rosalie roz. Repper		
2. Berger Rudolf	č. 23	svobodný 21 let
syn Josefa Bergera a Karoliny roz. Fritsch		
3. Berger Heinrich	č. 90	svobodný 48 let
syn Franze Bergera a Rosiny roz. Münster		
4. Beinert Leopold	č. 192	svobodný 20 let
syn Wilh. Beinerta a Theresie roz. Baier		
5. Böhm Alois	č. 124	ženatý 29 let
3 děti, syn Heinricha Böhma a Rosalie roz. Maak		
6. Bönisch Gustav	č. 169	svobodný 24 let syn
Heinricha Bönische a Rosiny roz. Nitschmann		

Pomník před měšťanskou školou.

7. Drössler Friedrich č. 124 svobodný 19 let syn
Friedr. Drösslera a Aloisie roz. John
8. Ertl Heinrich č. 232 svobodný 24 let syn
Josefa Ertla a Johanny roz. Michl
9. Ertl Josef č. 232 svobodný 26 let
syn Josefa Ertla a Johanny roz. Michl
10. Friedrich Franz č. 168 svobodný 30 let
syn Josefa Friedricha a Amalie roz. Schöp
11. Friedrich Josef č. 168 svobodný 32 let
syn Josefa Friedricha a Amalie roz. Schöp
12. Gold Josef č. 2 svobodný 21 let
syn Josefa Golda a Anny roz. Gränzer
13. Gold Heinrich č. 149 ženatý 32 let
2 děti, syn Heinricha Golda a Thekly roz. Gränzer
14. Gold Vinzenz č. 149 svobodný 19 let
syn Heinricha Golda a Thekly roz. Gränzer
15. Gränzer Rudolf č. 110 svobodný 20 let
syn Josefa Gränzera a Elisabeth roz.?
16. Halbgebauer Franz č. 123 svobodný 19 let
syn Franze Halbgebauera a Elisabeth roz. Bönisch
17. Jaksch Franz č. 43 ženatý 40 let 6 dětí,
syn Josefa Jaksche a Theresie roz. Kral
18. Janik Alfred č. 45 svobodný 18 let
syn Alfreda Janika a Leopoldine roz. ?
19. Kaderka Josef č. 136 svobodný 28 let
syn Nosefa Kaderky a Jeseфы roz. Sukup
20. Kadlec Gustav č. 13 svobodný 21 let
syn Josefa Kadlece a Rosine roz. Münster
21. Klösel Adolf č. 9 ženatý 32 let
syn Josefa Klösela a Marie roz. Weiser
22. Kowarsch Gustav č. 97 svobodný 20 let
syn Thomase Kowarsche a Elisabeth roz. Fritsch
23. Köllner Franz č. 168 ženatý 28 let
2 děti, syn Josefa Köllnera a Marie roz. Czernik
24. Kubitschek Franz č. 168 svobodný 24 let
syn Reinharda Kubitschka a Anny roz. Maak
25. Kubitschek Reinh. č. 168 svobodný 22 let
syn Reinharda Kubitschka a Anny roz. Maak
26. Mansky Josef č. 236 svobodný 20 let
syn Ferd. Manskyho a Magd. roz. Münster
27. Maresch Edwin č. 231
28. Münster Eduard č. 12 svobodný 25 let
syn Augusta Münstera a Anny roz. Schulig
29. Münster Franz č. 51 svobodný 38 let
syn Franze Münstera a Anny roz. Fritsch
30. Münster Heinrich č. 77 ženatý 34 let syn
Heinricha Münstera a Rosiny roz. Teltschik
31. Nitschmann Josef č. 81 ženatý 28 let
3 děti, syn Elisabeth ?, ? Nitschmann
32. Nitschm. Ludwig č. 81 svobodný 28 let syn
Josefa Nitschmana a Elisabeth roz. Martens
33. Pferd Franz č. 93 ženatý 5 dětí
syn Heinricha Pferda a Elisabeth roz. Münster
34. Saitz Heinrich č. 190 ženatý 28 let
syn Thomase Saitze a Rosiny roz. Quitt
35. Teltschik Oskar č. 166 svobodný 23 let
syn Franze Teltschika a Marie Teltschik
36. Teltschik Wilhelm č. 49 ženatý 31 let 1 dítě,
syn Davida Teltschika a Elisabeth roz. Nitschmann

37. Urbatschek Gustav č. 102 svobodný 22 let
syn Phil. Urbatscheka a Rosiny roz. Gold
38. Wesselsky Ludwig č. 197 ženatý 40 let
2 děti, syn Josefa Wesselskyho a Aloisie Partsch
39. Wesselsky Oskar č. 197 svobodný 35 let
syn Josefa Wesselskyho a Aloisie Partsch
40. Wolf Josef č. 229 ženatý
41. Zeiberger Ferd. č. 19 svobodný 19 let
syn Ferd. Zeisbergera a Sophie roz. Sturm

Pohřešování

42. Gold Ernst č. 39 ženatý 34 let 2 děti,
syn Heinricha Golda a Magdaleny Teltschik
43. Gränzer Franz č. 122 ženatý 41 let 4 děti,
syn Franze Gränzera a Rosiny roz. Teltschik
44. Heikenwälder č. 74 svobodný 25 let
syn Josefa Heikenw. a Anny roz. Kunert Heinrich
45. Knižadek Heinrich č. 79 svobodný
syn Franze Knižadeka a Marie roz. Sukup
46. Münster Franz č. 38 svobodný 20 let
syn Framze Münstera a Aloisie roz. Fritsch
47. Münster Gustav č. 183 svobodný 27 let
syn Georga Münstera a Rosine roz. Schneider
48. Nitschmann Franz č. 59 ženatý 39 let 1 dítě,
syn Nitschmanna Antona a Anny Barwig
49. Repper Heinrich č. 18 svobodný 18 let
syn Josefa Reppera a Rosalie roz. Gold
50. Voytitschek Josef č. 176 ženatý 32 let
syn Franze Voytitscheka a Franzisky roz. Bađura

Připravil Petr Bartošík.

K padlým se vztahuje **deska** z roku 2002, která je umístěna na zdi evangelického hřbitova. Nese česko-německý nápis:

V trvalou vzpomínku/na bývalé německé občany/ Suchdolu nad Odrou a/na památku obětí všech válek/Suchdol n. O. 2002

In bleibender Erinnerung an die/ehemaligen deutschen Bürger/von Zauchtel und im Gedenken/an die Opfer aller Kriege./Zauchtel im Jahre 2002

Pomník na dobové pohlednici.

Tošovice

Žulový památník padlých v 1. světové válce se nalézá před vchodem do kostela. Byl odhalen 2. července 1922. V rozích má tři alegorické sochy raněných vojáků a truchlící matky s dítětem. Na vrcholu je železný hrotový křížek s pozlaceným korpusem s korunou a plaketa INRI. Pomník zhotovil známý slezský sochař Engelbert Kaps. Autorem textu je básník Viktor Heeger.

Nápis na čelní stěně
*Ihren/gefallenen Söhnen/in Treu und/Dankbarkeit/
gewidmet von/der Gemeinde/Taschendorf.
1914–1918*

Nápis na zadní stěně
*Euer/Herzblut habt Ihr/der Heimat gegeben/in der
Heimat/unsterblich/sollt weiter Ihr/leben.*

Jména padlých na bočních stěnách:

Ferdinand Anderka
Josef Böhm
Johann Hein
Rudolf Hein
Gustav Hilscher
Ferdinand Mahr

Ludvik Popp
Josef Rieger
Josef Schindler
Franz Sturm
Rudolf Sturm
Richard Walzel

Foto Zdeněk Orlita

Literatura

Das deutsche Kuhländchen, roč., 4. r. 1922, s. 135–136.

Pesch Karl (2007): Taschendorf im Kuhländchen, Vergangenheit und Gegenwart

Veselí u Oder

Pamětní kaple sv. Anny se nachází u silnice u čp. 82. Celá kaple je oplocena nízkým dřevěným laťkovým plotem s dvoukřídlými širšími předními vratky.

Předsunuté vchodové průčelí má čtyři sružené šestihřanné sloupy pod sruženým tvarovaným kládím. Kládí má v krajních dílech otevřený lomený oblouk a uprostřed otevřený oblouk jetelového tvaru. Podlahu vchodového průčelí tvoří mozaiková dlažba a nad vchodovým průčelím byl nápis:
1914–1918 Zur Ehre der gefallenen Heimatsöhne

Vlastní průčelní stěnu kaple za vchodovým průčelím zdobí čtyři kanelované pilastry; uprostřed jsou dřevěné ozdobné pravé dveře s lomeným obloukem v horní části a dvěma prosklenými okénky v křídlech, dřevěné zárubně. Po stranách dveří černé mramorové tabule se jmény padlých občanů obce během 1. světové války:

1889 Dworsky Josef	1914
1891 Brossmann Rudolf	1914
1888 Dworsky Ferdinand	1915
1882 Friedrich Alois	1915
1893 Münster Anton	1915
1891 Münster Stephan	1915
1891 Seibert Josef	1915

1885 Weiss Alois 1915
 1892 Brossmann Leo 1916
 1879 Foltas Franz 1916
 1883 Münster Franz 1916
 1893 Brosch Franz 1917
 1897 Ondrej Franz 1917
 1884 Schilhab Alois 1917

1896 Brosch Josef 1918
 1888 Fadle Alois 1918

Pod každou deskou je nápis: *Fürs Vaterland*

Foto Zdeněk Orlita

Vítovka

Žulový šípový kříž z roku 1922 vlevo u silnice v zahrádce čp. 8 a 16. Kříž je v podstatě památník (Gedenkmal) padlých občanů obce v 1. světové válce.

Odstupněný soklík s šikmým završením nese letopočet 1922. Vlastní kříž na patce s členitým završením, kovový korpus a plechový titul INRI.

Celková výška kříže je 315 cm. Na soklíku označení kamenictví – Ertelt Odrau a na druhém soklíku nápis vztahující se k památníku padlých občanů na nástavci:

Gewidmet den im Weltkriege/1914–1918/gefallenen Söhnen unserer Gemeinde

Ihre ihrem Andenken!

1922

Nad nápisem jsou švabachem uvedena tato jména:

Adolf Jankowsky	+ 1914
Josef Grohmann	+ 1915
Josef Wöllert	+ 1915
Ferdinand Staff	+ 1915
Franz Voitle	+ 1915
Vinzenz Staff	+ 1916
Alois Malcher	+ 1916
Heinrich Köllner	+ 1918
Ferdinand Mück	+ 1918

Foto Zdeněk Orlita

Vražné

Památník obětí 1. světové války z roku 1921 se nalézá u kostela ve Vražném. Ze švédského mramoru jej zhotovil oderský kameník Ertelt (v. 2,50 m, š. 2,30 m); sbírka diecéze činila tehdy 25 000 Kč. Po jedné bohoslužbě na jaře 1945 poškodili památník střelbou ze samopalů ruští vojáci.

Pomník nese nahoře nápis:

DEN TAPFEREN SÖHNEN 1914–1918 UNSERER GEMEINDEN!

Níže jsou vedle sebe tři desky se jmény padlých z Hynčic, Dolního Vražného, Horního Vražného a Emauz.

HEINZENDORF

WEIHS FRANZ	gef.	27.	8.	1914
ERTEL KARL	„	28.	8.	„
MENDEL FERDINAND	verm.	8.	9.	„
EHLER FERDINAND	„	8.	9.	„
SCHINDLER JOHANN	gef.	6.	11.	„
GASSMANN JOSEF	„	20.	11.	„
KUNTSCHIK FRANZ	verm.	19.	6.	1915
POLK EDMUND	gef.	17.	6.	„
FIEBRICH KARL	verm.	24.	6.	1916
TANNENBERGER FR.	gef.	29.	8.	1917
SCHINDLER ALOIS	„	12.	2.	1918
MÜNSTER JOSEF	„	15.	7.	„
WINKLER FERDINAND	„	15.	7.	„

JAKEL FRANZ	gest.	15.	10.	„
TANNENBERGER FERD.	„	18.	11.	1919

GROSS PETERSDORF

Fähn. KRÖNER EDUARD	gef.	2.	7.	1916
WINKLER JOSEF	„	27.	8.	1914
KREMLING EDMUND	„	14.	9.	„
WINKLER FERDINAND	„	13.	11.	„
BAIER ALOIS	„	9.	12.	„
PRAUS JOSEF	„	5.	1.	1915
RICHTER OTTO	verm.	1.	2.	„
GRYGAR EMIL	gest.	3.	3.	„
TEICHMANN WILH.	gef.	18.	3.	„
BAIER WILHELM	„	9.	4.	„
FÜSSEL FRANZ	gest.	23.	4.	„
SCHINDLER EDMUND	gef.	26.	7.	„
BAIER STEFAN	gest.	5.	10.	„
WINKLER STEFAN	gef.	3.	9.	„
BERGER FRANZ	gest.	4.	11.	„
FRIEDRICH EDUARD	„	9.	5.	1916
STANZEL FRANZ	verm.	16.	7.	„
GRYGAR IGNAZ	„	4.	9.	„
BERGER JOSEF	gef.	21.	9.	„
TANNENBERGER FERD.	„	24.	2.	1917
BERGER FRANZ	„	19.	9.	„
KAHLICH FERDINAND	„	27.	1.	1918
KUNTSCHER FRANZ	gest.	19.	10.	1918
BAIER JOSEF	„	6.	12.	„
FRIEDRICH STEFAN	„	14.	12.	1919
KUNERT HEINRICH	gef.	26.	9.	1938

im Befreiungskampfe d. Sudetenlandes

KLEIN PETERSDORF MIT EMAUS

Lnt. PIESCH FERDINAND	gef.	27.	2.	1915
PAULER JOSEF	verm.	18.	8.	1914
BERGER JOHANN	gef.	23.	8.	„
EHLER JOSEF	„	22.	10.	„
WINKLER JOSEF	verm.	21.	12.	„

SEIDLER EMIL	verm.	21.	12.	1914
PIESCH RUDOLF	gef.	20.	3.	1915
WIPPEL EMIL	verm.	--	--	„
STAFFE ANTON	gest.	6.	5.	1916
SEIDLER FRANZ	verm.	4.	7.	„
BLASCHKE ADOLF	gest.	29.	9.	1917
JANKOVSKY ADOLF	„	11.	10.	„
KUNTSCHIK ANTON	verm.	20.	6.	1918

Nápis dole:
DANK SEI IHREM HELDENMÜT. IHR ANDENKEN
BLEIBE UNS HEILIG!

Foto Zdeněk Orlita

Život v zázemí

Jaký byl život v zázemí ... rozhodli jsme se využít jako zdroj informací školní a obecní kroniky. Byly v té době většinou pečlivě vedené a zachycují dobu tak, jak se dotýkala obyvatel. Je to samozřejmě jen malý výsek dění mimo frontu, ale i tam se přenášely strážně těžké doby válečné. Jako příklad nám posloužila kronika Petřvaldu a školní kronika z Petřvaldíku. Velmi podobně to bylo ve všech obcích a školách v Poodří.

Kronika událostí na škole obecné v Malém Petřvaldě

Zápisy správce školy K. Perny.

Útržky ze školní kroniky v Petřvaldíku, které se váží k období 1. světové války.

Školní rok 1914–1915

Dne 28. června obcovali žáci bohoslužbám na uctění památky obou nevinných obětí v tragedii Sarajevské a dne 29. června rovněž byly bohoslužby na oslavu znovunabytí Lvova.

Veřejné mínění ve věcech školských, razilo cestu přesvědčení, že vzdor zuřící světové válce mělo by se v zemích, vichrem válečným nedotčených, se školním vyučováním začít pravidelně, k čemuž i došlo. A tak dne 16. září zúčastnili se žáci školy zdejší bohoslužeb, kterými započal se nový školní rok, ovšem za poměrů změněných. Vyhlášením všeobecné mobilisace musil se odebrat k vojsku

MILÉ DÍTKY!

Přicházíme dnes, abychom Vám vzdali srdečný dík! Vyhovely jste naší prosbě o příspěvek při sbírce kovů k válečným účelům způsobilým tak bezpříkladným, že jsme všichni byli hluboce pohnuti Vaší oddaností. Vaším smyslem pro povinnost, když jste plni y převzaté úkoly, především však byli jsme pohnuti projevem tím láskou k naší krásné a proslavené vlasti. Vy jste v těchto těžkých, obětí plných dnech naší velké dířchou, naší nejmilejší nadějí. Na Vás hledíme v této době, kdy Vaši otcové a bratři v poli stojí proti vojákům nepřítelů, jako na květy stromu vlnatí a malice na zřeteli, jak jste se v mezích Vašich joště slabých sil radostně daly do služeb veřejných, očekáváme, že tyto květy někdy dozrají v plod podivuhodný.

Ještě jedenkrát děkujeme Vám, zároveň též jménem junáků, kteří budou z výtěžku Vaší sbírky započtení, když vrátí se jednou z války zranění a ku práci nezpůsobilí.

Chovejte se řádně, dítky, piňte se učte a milujte vroucně panovnický rod a domovinu, aby se splnily radostné naděje, jež ve Vás kládeme.

Georgij

c. k. ministr zemědělství a obrany.

Krobat

c. a k. ministr vojenství.

učitel p. Richard Javorek, jakož i předseda místní školní rady p. Jos. Janečka.

Školní rok 1915–1916

Počínajíc druhý školní rok vyučování za největšího světového zápolení nemůžeme zhostiti se myšlenky, zda-li v tomto roce dojde ku konečnému klidu zbraní? Toužebně každodenně pročítáme zprávy s bojišť a zvěsti o míru, ale noviny nám oznamují, že o míru jest ještě předčasno mluvíti. My, kteří jsme zde zůstali, abychom vyučovali, přikročujeme ku svému dílu s nemalými obavami o zdar našeho usilování. Byly-li již loni nesnáze se sešity aj. potřebami vyučovacími, staly se letos nesnáze tyto ještě větší: nebylo sešitů, nebylo pisátek, nebylo knih. Leč doufajíc, že se to nějak poddá, šli jsme dne 17. září zase do chrámu Páně, abychom tam prosili Hospodina o zdar naší práce; zapěvše pak ku konci Rakouskou národní hymnu a roznítivše tak naši lásku k vlasti i dynastické city, oddali jsme se znova svému školnímu dílu. Tak jsme započali nový školní rok.

...

Dne 4. října zúčastnili se žáci školy zdejší slavných bohoslužeb ve farním chrámu Páně ve Vel. Petřvaldě, konaných na oslavu jmenin J. Veličenstva císaře.

V této době žákům často bylo ukládáno za vlasteneckou povinnost, aby sbíráním ostružinového listí a plodů stromových pro píci zvýšili co nejvíce zásobu oněch látek, jichž uzavření ciziny mělo býti užíváno jako náhražky čaje, tříslovin a pícnin.

...

V té době také musilo býti bojováno proti uschovávání hotových peněz, jmenovitě mincí stříbrných i niklových, což potkalo se se značným úspěchem. Rovněž zavedeno bylo vyměňování předmětů zlatých za peníze v korunové měně, avšak výměna tato se nedařila, poněvadž ve zdejších obcích kromě náušnic a prstenů jiných předmětů zlatých ani nebylo. Prsteny pak byly ponejvíce jen snubní, které přijímány nebyly.

Při válečné sbírce kovů, konané v květnu t. r., sešlo se přičiněním školních dětí válečných kovů takové množství, že ústav pro válečnou péči uznal za vhodné dětem poděkovati podělením jich pamětními listy (viz obr. str. 31).

Dne 19. listopadu zúčastnili se žáci školy zdejší služeb Božích na oslavu jmenin J. V. zvěčnělé císařovny Alžběty konaných.

Dne 2. prosince pořádán zde byl V. Dětský den spojený s dobrovolnou sbírkou k témuž účelu jako u ostatních, která vynesla 7 K 38 h, které

byly ihned svému účelu odvedeny. Od hotovení teplých částí oděvu z vlněné příze (o této zimě) musilo, pro úplný její nedostatek, býti upuštěno.

...

V době zimní roku 1915 žákyně druhé třídy hotovily teplé části oděvu pro vojsko ležící v poli, kterémuž účelu odvedeno bylo 5 sněhových kukel, 5 párů nákoklenků, 5 párů natepničků, začez min. vojenství zdejší škoie poslalo děkovný přípis.

...

V roce tomto (pozn.: rok 1915) postižení jsme byli neslýchanou drahotou. Lichva s potravinami slavila pravé orgie jako všem ustanovením úřadů navzdory.

Když pak k tomu poznamenám, že jsme my učitelé nejmenšího drahotního přídavku dosud neobdrželi a žádné naděje ani nemáme, laskavý čtenář asi nebude se diviti, že chodíme strhání a bosí, stačíme sotva na živobytí.

...

Dne 13. a pak dne 14. měs. června uspořádána byla žáky zdejší školy vlastenecká sbírka odložených vlněných a plátěných tkaniv, kterýchžto předmětů sesbíráno bylo 103 kg.

Školní rok 1917–1918

Dne 18. června 1918 navštívil školu zdejší p. Jan Vincent, c. k. okres. šk. inspektor a sledoval vyučování a zkoumal výsledky učby od 9 hod. dopol. až do 4 hod. odpoledne, načež odebral se do Vel. Petřvaldu (pozn.: Petřvald), kde shromáždilo se okolní učitelstvo, aby vyposlechlo jeho přednášku, zvoucí ku hojnému upisování VIII. vál. půjčky, jejíž nejčilejší upisování uložil přítomnému učitelstvu na srdce, čímž nás rozplamenil k nehorlivějšímu sbírání úpisův za příčinou šťastného ukončení této nejhroznější války. Výsledek úpisův VIII. válečné půjčky na zdejší škoie však vzdor tomu rovnal se nule; nic nepomáhaly výzvy učitelův; národové již byli války syti...

Školní rok 1918–1919

Vyučování začalo 23. září, protože řídící učitel Perna totiž, jsa rekvizičním komisařem, musil obstarávati v přidělených obcích soupisy sklizně z příčiny výživy lidu, která v tomto roce veliké neúrody, stála v popředí všeho podnikání v naší, na věčnost se ubírající monarchii.

68

Matjovaly se tenkrát pověsti, že Francie posílá velkým výzvědným
 milliony ve zlatě a dopravuje toto zlatě v gumových autemobilích
 kopy, pory, auto, podpráh' člověk musel být zastaven a musel
 se legitimovat. Bez legitimace byl okres. pol. správy nebo od obce
 nemohl se člověk nikam vydat - takový byl strach před špióny
 Tuto hlídková' stanice pod komandem četnického strážmistra
 (Ortsbewachungsstelle) byla v Petřvaldě až do měsíce
 října, potom jízdalo zde jen ku strážní službě 6 mužů
 a dva četnicki strážmistrů.
 Byli tu kenal z Petřvalde Josef Arkvica, čís. 63,
 z Petřvald'ka Šimčíka (padl ve válce) a Čávera,
 z Kosočáků Křimek a z Hoňova Letmert a Wagner;
 vedl všechny četv. strážm. Jo. Němtner a strážm. Förster.

Strážní služba udržela se zde až do konce března 1915, když
 stanice byla zrušena a vojáci přiděleni k svým oddílům.

Členové hlídkové stanice (z kroniky Petřvaldu uložené ve Státním okresním archivu Nový Jičín).

Kronika Petřvaldu Válečná léta 1914–1918

Stručná historie války

Sarajevské výstřely 28. června **1914** byly vhodnou záminkou k vzniku války, o níž se však nepředvíдалo, že z ní vznikne válka světová, plná hrůzy, běd, utrpení. Je jisto, že Rakousko se svým věrným spojencem Německem dlouho již předem k válce se připravovali. Jistě bude ve spojitosti s těmito přípravami důtklivé naléhání okresní politické správy v Novém Jičíně na zřizování infekčních nemocnic v obcích a trestání starostů pokutami pro nevyhovění rozkazu /: v Petřvaldě starostovi K. Pavelkovi 40.- Kč:/ – a mimořádně důkladně provedený soupis koní na jaře 1914 (v dubnu a květnu), kdy majitelé odvedených koní obdrželi odvodní lístky s poznámkou „Tento kuň bude nepochybně povolán 1. srpna 1914.“ A při tom poznámka: Budiž odtrženo a zničeno!

Situace Rakouska po stránce hospodářské i politické je kritická a (pro) vedení války krajně nepříznivá. Kursy státních papírů od války balkánské klesly o 10–20 %, v cizině nelze obdržet státní půjčky, militarismus vyžaduje stále větších nákladů, četné závody průmyslové pracují jen po 3 dny v týdnu. Na říšské radě je obstrukce česká, zemské sněmy nejsou svolávány (v Čechách sněm rozpuštěn a dosazena místo zemského výboru komise úřednická), v Chorvatsku a Slavonii inscenovány velezrádné procesy proti Slovanům. Ani vojensky nestálo si Rakousko lépe. Obyvatelstvo dovídá se o zradě Redlově, jenž prodal Rusku plány mobilizační a organizační prací opevňovacích; dovídá se i o jiných zradách menších. Vojenské manévry v roce 1913 skončeny předčasně pro neshody mezi veliteli obou armád a pro chybné taktické vedení. 23. července 1914 předkládá rakouský vyslanec srbské vládě ultimatum do 3 dnů obsahující 10 podmínek, jež mělo Srbsko bez výhrady přijmout. Srbsko přijímá podmínky 1–4, 7–10, ale nemůže přijati podmínky 5–6, aby rakouské orgány spolupůsobily při potlačování hnutí protirakouského, neboť tím utrpěla by samostatnost Srbska.

26. července v neděli vyhlášena v Rakousku všeobecná mobilisace osmi českých sborů a 28. července 1914 vypovědělo Rakousko válku Srbsku.

A nyní ráz na ráz vyvíjejí se hrozivé události:

1. srpna odmítá Rusko německé ultimatum – Německo vypovídá válku Rusku
2. srpna obsadilo německé vojsko neutrální Lucemburk a vtrhlo do Belgie
3. srpna vypovídá Německo válku Francii a Belgii
4. srpna vypovídá Anglie válku Německu atd.

V zemích českých je dusno k zalknutí. Časopisy smejí přinášeti o válce jen zprávy úřední, upra-

vené. Žně jsou v proudu a rolníci odcházejí na vojnu. Spekulace bezohledně zvyšuje ceny potravin. Lid nevěří úředním zprávám vojenským, kvete špiclovství dobrovolné i placené, lidé jsou zatýkáni pro slovo – posunek, úsměv a odsuzování k dlouholetým trestům, vzrůstá se strach a nedůvěra.

Z Petřvaldu nastupují hned na počátku války všichni vojenskou službou povinni muži. O scénách při loučení těžko se rozepisovat.

Asi v první polovici srpna zřízena byla v hostinci p. Žídka hlídková stanice o 20 mužích ku kontrole provozu po okres. silnici (viz obr. str. 33). Udržovaly se tenkrát pověsti, že Francie posílá svému spojenci Rusku miliony ve zlatě a dopravuje toto zlato v gumách automobilů. Každý povoz, auto, podezřelý člověk musel být zastaven a musel se legitimovat. Bez legitimace od okres. pol. správy nebo od obce nemohl se člověk nikam vydat – takový byl strach před špióny. Tato hlídková stanice pod komandem četnického strážmistra byla v Petřvaldě až do měsíce října, potom zůstalo zde strážní službě 6 mužů a dva četnickí strážmistři.

Službu tu konali: z Petřvaldu Josef Mrkvica čís. 63, z Petřvaldíka Šimečka (padl ve válce) a Čavera, z Košatky Klímek a z Mošnova Lehnert a Wagner; veleli vrchní četn. strážm. Jos. Mäntner a strážm. Förster.

Strážní služba udržela se zde až do konce března 1915, kdy stanice byla zrušena a vojáci přiděleni ke svým oddílům.

29. října 1914 vydáno nařízení o obmezeném používání chlebovin (obilí) a zemáků k výrobě lihu.

31. října 1914 vydává vláda nařízení, aby od 1. prosince 1914 užívalo se k pečení chleba nejvýš 70 % chlebové mouky pšeničné a žitné, zbytek mouky ječmené, kukuřičné a bramborové.

V době od 10. listopadu do 31. prosince 1914 konány odvody 24–36letých mužů, i těch, kteří již jednou byli propuštěni (superarbitrováni).

V listopadu 1914 vypsána I. válečná půjčka. Úřady doporučují „upisování“. Císař upsal 5 milionů, ale noviny dostaly příkaz nepsat o tom, protože Rothschild upsal 5 ½ milionu. Celkem upsáno v Rakousku 1 ½ miliardy, v Uhrách 800 milionů.

Drahota – hlad, vraždění a mrzačení na bojištích, pláč vdov a sirotek doma, úpění a skřipání zubů v lazaretech, tak začíná nový rok 1915.

Zavedena censura soukromých dopisů na vojenském velitelství v Mor. Ostravě.

7. února nařizuje vláda zabavení zásob kovů, hlavně mědi a zinku k účelům válečným.

28. března **1915** zřízen vládním nařízením v každé zemi válečný obilní ústav a od 11. dubna prodává se mouka jen na chlebové lístky. V obcích zřizují se aprovisační úřady, konají se soupisy zásob. Drahota utěšeně stoupá.

15. dubna 1915 nařízena sbírka kovů po domech školními dětmi.

29. dubna 1915 vypsána II. válečná půjčka.

V květnu vypsány odvody 18letých na 16. června – 1. července, v červenci vypsány odvody 42letých – 50letých na srpen a září.

Pro novou úrodu ustanoveny jsou vládou maximální ceny: 100 kg pšenice – 34 K, žita – 28 K, ječmen a oves – 26 K, zároveň nařídila zabavení úrody z niž přebytky směly být prodávány pouze váleč. obilnímu ústavu. Následkem přerušení zámožského dovozu sbírá se školními dětmi kaučuk, vlněné hadry, mosaz a měď k účelům vojenským.

V září vypsány jsou nové odvody 19–24letých, 38–42letých. Vojáci rekonvalescenti komandováni jsou na sbírání kopřiv. Jeví se již citelný nedostatek látek a plátna. Soukromým sběratelům vyplácí se za 100 kg sušených kopřiv 80 halířů. 15. října 1915 vypsána třetí válečná půjčka. Doporučování k upisování je stále důtklivější.

Stanoveny maximální ceny za brambory – ale nikdo jich nedbá – kdo potřebuje a dostane koupit, platí každou cenu.

24. listopadu 1915 rozpuštěna „Česká obec sokolská“. 6. prosince rukují odvedenci 19, 41–43letí.

O vánocích 1915 nejen že nesměli pekaři péci vánočky, ale nesměli ani donešené vánočky hospodyním upéci.

1916

17. ledna rukují 44–45letí, 21. ledna 48–50letí odvedenci. Na bráně hřbitova ve Frenštátě objevila se ráno 21. 1. cedule: „Chlapi, vstávejte, třetí výzva rukuje!“ Pachatel nebyl vypátrán. Lid má vojny, hladu a bídy po krk. V lednu nařízena rekvisice zvonů: v Petřvaldě to odnesl menší, starý zvon z roku 1564.

V lednu zahájeny odvody starostů obcí a povinnost k válečným úkonům rozšířena na muže do 55 let. Tehdejší starosta obce Albert Šíp byl rovněž odveden a nastoupil v prosinci vojenskou službu. Byl však vyreklamován jako subkomisionář. Zakázán prodej matičních zápalek (s trikolorou a nápisem „České dítě patří do české školy“) a zásoby jich v obchodech byly skonfiskovány. Zakázáno zpívat národní písně, pro školy vydány nové čítanky s články patriotickými a vychvalující hrdinné vojáky. Censura řádí, vojenské soudy mají plné ruce práce.

V březnu doporučuje se chytání a pojídání veverek a vran.

26. března zakazuje zemská školní rada cvičení dětí a dorostu v jednotách sokolských.

K ilustraci tehdejší drahoty jen ceny některých životních potřeb koncem března 1916 ve velkoob-

chodě. V drobném prodeji, pokud byly k dostání, byla cena vyšší. (V závorkách jsou ceny předválečné.)

Káva pražená	100 kg	(120 K)	960 K
Čaj	1 kg	(6 K)	17 K
Povidla	100 kg	(32 K)	160 K
Pepř	100 kg	(190 K)	1 110 K
Česnek	100 kg	(65 K)	470 K

a tak to bylo u všech předmětů denní spotřeby, zatímco zvýšení mzdy u dělnictva a platů u státních zaměstnanců bylo jen nepatrné proti platům a mzdě předválečné.

V dubnu zahájeny nové odvody 18letých, rukují 11. května. 15. dubna vypisuje se císařským nařízením IV. válečná půjčka. 22. května začínají všeobecné odvody mužů 18–50letých.

Ponenáhlu jsou vydávány na veškeré druhy spotřební lístky chleбенky, cukřenky, petrolejky, mýdlenky a jiné -enky. Pídil jsem se po nich by alespoň ukázka zůstala pro budoucí, ale nesehnal jsem nic.

Rekvisice dobytka jsou v plném proudu, stáje jsou doslovně vytloukány.

15. června zakazuje moravské místodržitelství taneční zábavy na celé Moravě.

Zavedeny jsou bezmasé dny (3 dny v týdnu) a stanoveny nové maximální cena na zboží – jen že za ně nikdo nic neprodá. Výživa je nedostatečná (na venkově je přece jen o něco líp než ve městech), z hladu množí se případy tuberkulózy. 1. září vydala vláda nařízení, jímž dovoleno pivovarům vařit pouze 35 % piva podle průměru z posledních let, stanovila dobu, kdy mohou být otevřeny hostince (večer směl dostat jednotlivec jen ½ l piva), zabaveny byly zásoby máku.

Kůže na podešve nelze dostati, zavádějí se úředně dřeváky. Průměrné střevíce jsou za 80–100 K. Z nedostatku drobných trhány jsou papírové koruny a dvoukoruny na půlky a tyto hadříky jsou bez námitek přijímány.

Z bramborů ze sklizně 1916 zakázáno vůbec pálení lihu. Koncem září přistěhovalo se do obce 236 uprchlíků Poláků a Rusínů od Brodů, Tvorova, Buczacze, Tarnopolu a Stanislavova. Protest obecního výboru, že obec sama pro své obyvatelstvo nemá dost potravin, neměl výsledku a uprchlíci byli ubytováni v sále hostince na čís. 60, v čís. 94 u Jana Šeděnky, na fojtství v č. 20 a v zámku. V zámku zřízena byla infekční nemocnice, protože v transportu vyskytl se skvrnitý tyf a také zemřelo na tyf 7 uprchlíků, na jiné nemoci 15. Nemocnice svěřena byla medikovi-uprchlíkovi, Rumunu Weczlerovi. Z domácích lidí zemřel na sdělenou nákazu hrobník Adolf Rozehnal.

Pro děti uprchlíků zřízena byla ve školní budově polská škola, vyučovalo se v přízemí.

Byl-li nedostatek potravin v obci a drahota značná, po příchodu uprchlíků, kteří skupovali co

se dalo, ještě větší. V obci zůstali až do konce roku 1917. Za tu dobu narodily se jim 3 děti (2 nemanželské).

Koncem roku prováděna byla přísná rekvisice sena, slámy a soupis zásob za asistence vojenské. Rok byl mokrý, úroda slabá.

1917

Bědy válečné se stupňují, hladu zvláště ve městech přibývá, je nedostatek šatstva a obuvi a nespokojenost roste – a je tlumena, zakročuje četnictvo i vojsko. Hlad vzrůstá se i v armádě a vojáci dostávají t. zv. hladové urlauby, totiž ti, kteří mají býti z čeho doma živi. Dovolená prodlužuje se těm, kteří se zavazují upsat na V. válečnou půjčku. V únoru vypisují se odvody 26–45letých. Kdo má ruce a nohy, je odveden. Tabáková režie zlepšuje tabák přimícháváním bukového listí a zvyšuje cenu.

15. března počíná převrat v Rusku; car Mikuláš donucen k odstoupení, velkokníže Nikolaj zbaven vrchního velení, vojsko se bouří.

Dne 1. května vypsána VI. válečná půjčka s upisovací lhůtou od 10. V. do 8. VI. 1917. Současně nařízen soupis kulečnicků, z nichž by vojenská správa potřebovala gumové mantinely.

15. května vydává 150 českých spisovatelů politický projev k poslancům na říšské radě a žádají, není-li možno docílití zasedání českého sněmu, aby alespoň na říšské radě byli pravdivými mluvčími národa a pověděli, co národ chce a na čem trvá: volnost shromažďovací, odstranění censury, svobodu a nedotknutelnost poslanců, všeobecnou amnestii pro ty, kteří byli vojenskými soudy odsouzeni pro přečiny politické.

V červnu koná se soupis osevních ploch. Strašné sucho, po celý červen ani nekáplo, sena není, osekávají se stromy a listí stromové suší se na zimu pro dobytek.

Po venkově chodí a jezdí obyvatelé měst, skupují, co se skoupit dá a nabízejí za aprovisaci neslýchané ceny. Peníze nemají, vyměňují se za látky, kůži, petrolej, mýdlo atd. Krádeže jsou na denním pořádku, krade se na polích ještě zelené obilí. U nás je neslýchaná nouze o maso a tuky, dobytek u nás zrekvírovaný odváží se do Německa.

8. července 1917 zrekvírován na věži kostela druhý větší zvon z roku 1623 ulitý, a ve škole zvonek vážící 1/2 kg.

Zvěrstva maďarských vojsk v Srbsku dosahují vrcholu. Maďarský podplukovník Jarmy dal v okolí Kruševce v Srbsku schytati veškeré obyvatelstvo ze 14 vesnic. Vesnice zapáleny a obyvatelstvo v řadách hromadně postříleno.

Podobným způsobem počíná se i rakouská armáda v zabraném ruském Polsku. Stačí nepatrně

osolení, aby celá řada lidí nevinných visela. Zdá se, že v lidech vymřel lidský cit.

2. července 1917 památná bitva u Zborova, při níž poprvé ve větším měřítku dokázali českoslovenští dobrovolníci – legionáři, že za osvobození své vlasti hotovi jsou klásti životy. Tyto družiny začaly se tvořiti již v září–říjnu 1914 příčiněním ing. Otakara Husáka a bojují pod generálem Brisilovém. V důsledcích vítězství u Zborova a Tarnopolu povoluje gen. Kerenský další tvoření českoslov. legií; toto vítězství dobylo nám uznání dohody a s ním i naši samostatnost.

Jaké odměny dostalo se legionářům v boji zaještěm, výmluvně ukazuje přiložená fotografie (pozn.: v kronice je vlepeno foto znázorňující popravené zajaté vojáky).

6. července 1917 udělena je císařským nařízením amnestie politickým odsouzcům. Propuštěno je z vězení 18 tisíc obviněných. Současně sněmovna zrušila císařské nařízení, jímž ruší soudy porotní a místo nich zavedeny soudy vojenské; tím dnem skončena činnost vojenských soudů.

Úžasné věci odehrávají se po žních roku 1917. Úroda vedrem spálena, všeho nedostatek, ve městech nepokoje z hladu – a vypisují se v srpnu nové odvody 18–20letých. Začíná se mluvit o míru. Úřední vyhlášky nařizují sbírání kostí, bude se z nich tlačit olej na mazání strojů. Látky na šaty vyrábějí se z papíru. Rekvirují se poslední zásoby, mnohým i zboží seťové. Pole nemá kdo obdělávat, není čím hnojit. Pro válečné účely zabavují se hromosvody. Pro nákup a prodej zboží máme 72 ústředen a svazů, komisí a společností, ale zboží není, a co je, prodává se za neslýchané ceny. Pro paměť budoucím uvádím ceny velkoobchodu za vagon (10 000 kg) v korunách:

	1. 7. 1914	1. 11. 1915	15. 9. 1917
brambory	500,-	1 200,-	12 000,-
zelí kysané	1 600,-	5 600,-	20 000,-
prosná kaše	3 200,-	38 000,-	60 000,-
hrách	3 200,-	16 000,-	110 000,-
sádlo vepřové	18 000,-	120 000,-	250 000,-
káva	24 000,-	80 000,-	800 000,-

Haličtí židé, jímž se z českých zemí nechce, skupují co se skoupit dá a vyvázejí zboží; cívka strojových nití před válkou za 18 halířů, je za 24–30 K. V Mor. Ostravě zabavili polskému židu 5 000 cívek, jež odvážel do Krakova.

Podle úřední výměry připadá na člověka denně: 2 brambory, 71 gramů mouky, 35 gr. masa a 180 gr. chleba.

16. prosince vydává francouzská vláda dekret, jímž se konstituuje ve Francii Československá armáda, tedy již ne dobrovolníci ve francouzské armádě. Nový krok k dosažení samostatnosti, připravované od začátku války u států dohodových a v Americe profesorem Tomášem Masarykem a jeho druhy.

Bolševické Rusko smlouvá od 3. prosince s Rakouskem a Německem mír.

K úplnosti musím doplnit, že již v roce 1916 zaveden byl t. zv. letní čas, totiž hodiny posunuly se v letních měsících o hodinu napřed, lidé po starém zvyku vstávali (hlavně zemědělci a dělníci) o 4 nebo 5 hodinách ráno (ve skutečnosti o 3 nebo 4) a pracovali, dokud bylo vidět. Tím se vlastně den prodloužil o 2 pracovní hodiny a měl se touto chytristikou nahradit úbytek pracovních sil.

Nový rok **1918** začíná ve znamení války, neboť čtyřdohoda nepřistoupila na mírové jednání a sami Rusové odešli z porad rozladěni. České záležitosti staly se předmětem porad v Anglii, Francii a Americe (působením prof. T. Masaryka) – jen ne v Rakousku.

6. ledna 1918 koná v Praze sjezd „velké poselstvo české“, totiž všichni čeští poslanci z Čech, Moravy a Slezska, pro sebeurčení národa.

Sjezdový manifest byl zabaven a teprve 3. února byla konfiskace zrušena a manifest uveřejněn. Němci nazývali manifest „velezrádným“.

Manifest zněl: „Ve čtvrtém roce hrozné války světové, jež si vyžádala bezměrných obětí na životech a statcích národů, dějí se prvé pokusy o mír. My čeští poslanci rady říšské, jež byla rozsudky nepřislušných vojenských soudů zbavena celé řady svých členů slovanských – a zároveň my čeští poslanci rozpuštěného a dosud neobnoveného sněmu království Českého, jakož i po celou dobu války nesvolávaného sněmu vévodství slezského, jako zvolení zástupci národa českého zdůrazňujeme veškerá prohlášení českého poselstva na radě říšské a jsme povinni určitě a jasně za lid český a porobenou a politicky umlčenou větev slovan-skou v Uhrách vyznačiti svoje stanovisko k nové úpravě poměrů mezinárodních.

Když čeští poslanci obrozeného národa našeho promluvili za války francouzsko-německé o mezinárodních otázkách evropských, prohlásili v memorandu svém dne 8. prosince 1870 slavnostně: Všichni národové, ať velcí, ať malí, mají rovné právo sebeurčení a rovnost jejich má stejně šetřena býti. Jen z uznání rovnoprávnosti a ze vzájemné vážnosti svobodného sebeurčení národů všech národů může vykvéstí pravá jejich svoboda a bratrství, všeobecný mír a pravá lidskost.

My poslancové národa českého, věrni jsou i dnes těmto zásadám svých předchůdců, s radostí jsme pozdravili, že dnes všechny ony státy, jež jsou založeny na zásadách demokracie, válčící i neutrální, pokládají stejně s námi, toto svobodné sebeurčení národů za záruku trvalého míru všeobecného. Nové Rusko při svém pokusu o mír všeobecný vložilo do stěžejních podmínek mírových zásad zásadu sebeurčení národů tak, aby národové svobodnou volbou rozhodli o svém životě a usnesli

se, chtějí-li vybudovati stát samostatný, či tvořit státní celek ve spolku s národy jinými.

Naproti tomu prohlásil zástupce Rakousko-Uherska jménem čtyřspolku, že otázka sebeurčení oněch národů, jež dosud nemají své státní samostatnosti, má býti řešena v každém státě cestou ústavní.

Vzhledem na to jsme za český národ povinni prohlásiti, že toto stanovisko zástupce Rakousko-Uherska není stanoviskem naším. My jsme se naopak ve všech svých projevech a návrzích tomuto řešení vzpírali, ježto po bezpočetných trpkých zkušenostech našich neznamena ono nic jiného, nežli úplné zamítnutí zásady sebeurčení národů.

Trpce žalujeme, že národ náš byl zbaven své samostatnosti státoprávní i svého práva sebeurčení umělými řady volebními, vydán nad to panství německé menšiny a německé centralistické byrokracie. Slovenská naše větev stala se pak obětí brutálnosti maďarské a neslýchaného násilnictví ve státě, jež přese všechny zdánlivě konstituční formy zůstává nejtemnějším koutem Evropy, a v němž národové nemaďarští tvořící většinu, jsou panující menšinou týráni a hubeni, od kolébky odnárodňování, zůstávající takřka beze všeho zastoupení na sněmu i v úradech, bez veřejných škol a bez volnosti ve školách soukromých.

Ústava, na níž se odvolává zástupce Rakousko-Uherska, znetvořila i spravedlivost všeobecného práva hlasovacího, rozmnoživši v rakouské radě říšské způsobem umělým počet mandátů německé menšiny a celá její bezcennost objevila se způsobem až křiklavě jasným v krutém vojenském absolutismu po dobu války.

Každý poukaz na tuto ústavu znamená proto ve skutečnosti jenom odmítnutí práva sebeurčení, vydání v plen všech neněmeckých národů v Rakousku a přímo krutý, trvalý výsměch pro nemaďarské národy v Uhrách, kde jest ústava jen nástrojem nejbezohlednějšího panství oligarchie několika šlechtických rodů maďarských, jak to bylo znovu potvrzeno novou předlohou o volební reformě.

Národ náš touží se všemi demokraciemi světa po míru všeobecném a trvalém. Jest si však plně vědom pravdy, že trvalým může se státí jenom mír takový, jež odstraní staré křivdy, brutální moc převahy zbraní, jakož i nadprávi států a národů nad národy jinými – mír takový, jež zabezpečí samostatný rozvoj národům velkým i malým a osvobodí zejména ony národy, které sténají dosud pod cizí nadvládou.

Proto také toto právo na svobodný život národní a sebeurčení národů ať malých či velkých, jakékoliv příslušnosti státní, musí býti zárukou a základem příštího práva mezinárodního, míru a přátelského soužití národů i velkým statkem ideálním, který si lidstvo vybuduje z hrůz světové války.

My poslancové národa českého prohlašujeme, že mír, který by národu našemu nepřinesl spravedlnosti a svobody, nemohl by pro něho býti mírem, nýbrž jen počátkem nového mohutného a důsledného zápasu za státní samostatnost, v němž by národ náš napjal veškeré své síly hmotné a mravní až do krajnosti a v tomto zápase a bezohledném boji neustal až do šťastného konce.

Národ náš hlásí se o tuto svou samostatnost, opíraje se o své historické právo státní a jsa všecek prodchnut vřelou touhou, aby ve svobodné soutěži s jinými národy svobodnými a ve svém státě svrchovaném, plnoprávném, demokratickém, sociálně spravedlivém i na rovnosti všeho svého občanstva vybudovaném a v hranicích historických zemí a sídel svých a své větve slovenské přispěti mohl k novému velkému rozvoji lidstva, založenému na volnosti a bratrství, přiznávaje v tomto státě národním menšinám plná rovná práva národní.

Vedeni jsouce těmito zásadami, protestujeme slavnostně proti odmítání práva sebeurčení národů při jednání mírovém a žádáme, aby ve smyslu práva tohoto zabezpečena byla všem národům, tedy i našemu účast a plná volnost obhájití svých práv na mírovém kongresu.“

9. února o 2. hod. ráno podepsali zástupci Ukrajiny v Brestu Litevském mír, v důsledcích čehož usnesli se zástupci ostatního Ruska jednání mírové ukončiti a prohlásili ústy Trockého, že Rusko, vzdávajíc se formální mírové smlouvy, prohlašuje válečný stav za ukončený a nařizuje okamžitou demobilisaci ruských sil. V Rusku zuří revoluce.

13. dubna scházejí se v Praze v Obecním domě zástupci národa, spisovatelé a pracovníci národohospodářští spolu s četnými poslanci jihoslovanskými k manifestaci proti zahraničnímu ministru Czerninovi. Po řeči poslance Staňka a spisovatele Jiráska složena tu slavnostní přísaha všeho lidu československého, z části ovšem zabavená. Ale téhož dne odstupuje Czernin a jeho nástupcem jmenován Maďar, hrabě Burian.

1. květen 1918 stává se mohutnou manifestací veškerého lidu českého pro národní samostatnost. Téhož dne přijímají Slováci resoluci, již se hlásí k československé rodině.

7. května podepsán mír s Rumunskem.

Situace stává se den ze dne neudržitelnější. Množí se stávkové dělnictvo a nepokoje lidu z hladu, bouří se vojsko, celé pluky přebíhají z hladu k nepříteli. Drahota je úžasná.

Vláda utužuje absolutismus, persekuce jsou na denním pořádku. V červnu a červenci řádí u nás epidemicky „španělská chřipka“. VII. a VIII. válečné půjčky, velikým útlakem úřadů „doporučované“, sahaly už i na sirotčí a jiné fondy a obecní kmenové jmění.

28. září 1918 podepsána byla francouzským zahraničním ministrem Pichonem a českým zplno-

mocněncem dr. Benešem smlouva česko-francouzská, první státní akt český. Francie uznává národ československý za národ spojenecký a válčící a bude podporovati jeho snahy a úsilí obroditi nezávislý český stát v hranicích jeho bývalých historických zemí.

Rakouská vláda v tento den rozdělila zemskou správní komisi v Čechách na dvě národnostní sekce. Téhož dne schází se také v Praze „český sněm“ (viz 13. dubna) a vydává památnou „resoluci svatováclavskou“, samozřejmě konfiskovanou.

V audienci dne 12. října 1918 podávají císaři čeští poslanci Staněk, Fiedler, Hruban a Tuzar tyto požadavky:

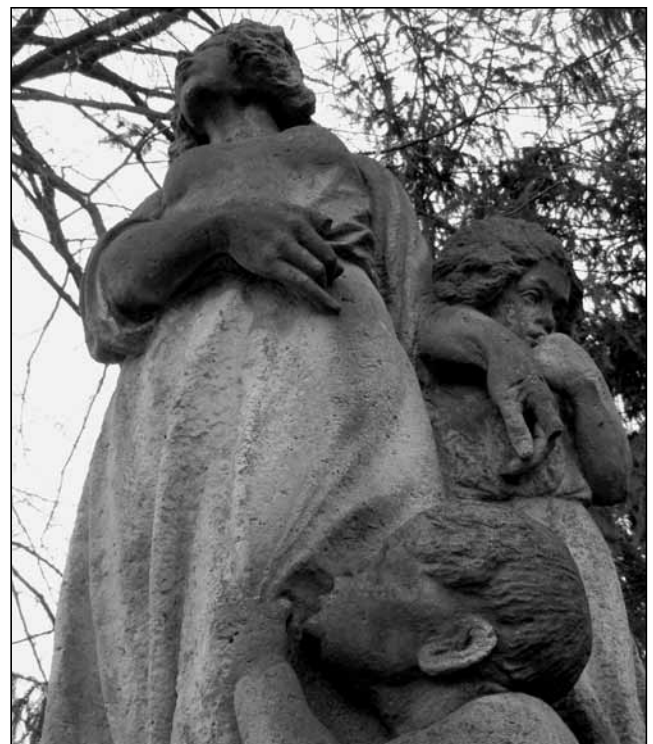
1. bezodkladné dosazení národní vlády české;
2. účastenství její na mírovém sjezdu;
3. přeložení všech českých pluků z území maďarského a německého do jejich vlasti.

14. října improvisovala sociální demokracie tábory lidu pro československou republiku a proti vývozu potravin. Původně zamýšlený pokus, vyhlášení socialistické republiky, se nezdařil.

16. října vydává císař manifest o federaci Rakouska. Slovanští národové svorně odmítli tuto léčku a dne 19. října schází se „Národní výbor“ a odmítá jakékoliv pokusy o roztržení národa československého a ohrožení jednoty a nedílnosti zemí českých.

28. říjen 1918. Po deváté hodině ráno dochází do Prahy zpráva o kapitulaci rakouské vlády Andrassyho.

4 a ¼ roku trvajících světová válka je tímto dnem formálně ukončena, vzchází naděje na lepší časy, konec bídy a strádání.

Detail pomníku v Petřvaldíku.

Vzpomínky Eduarda Bayera z Bernartic nad Odrou na první světovou válku

Úvodem

Měla jsem v životě štěstí, že jsem si mohla užít dědy, který byl skvělý člověk pevného charakteru, jemuž osud přichystal mnoho těžkých období, ale který nikdy neztratil chuť do života. Uměl ho brát vždy z té lepší stránky, byl moudrý, měl v sobě neuvěřitelnou sílu a byl plný optimismu.

Můj děda, Eduard Bayer, byl voják. Vzpomínám na něj s pocitem hrdosti a obdivu. Zanechal po sobě písemné paměti, ale především jsem jeho zážitky z první světové války poznala z jeho vyprávění po večerech nebo při našich nekonečných procházkách lesem.

Narodil se 27. 8. 1888 v Bernarticích nad Odrou. Jeho rodina měla dosti velké hospodářství, které však musel opustit, když musel v srpnu 1915 narukovat do války. Sloužil u 100. pěšího pluku, bojoval u Gorlice, kde byl raněn. Po vyléčení byl poslán znovu na frontu, kde byl v červnu 1916 zajat u Jaslovce v Polsku. Do ruských legií vstoupil v listopadu 1917 a byl přidělen k 5. pražskému pluku T. G. Masaryka, později pak přeložen k diviznímu dělostřeleckému parku č. 2. Dva roky prožil na Transsibiřské magistrále a domů se vrátil 20. 7. 1920.

Celý život pak pracoval na svém gruntě, těžce nesl zabírání svého majetku zemědělským družstvem a vůbec celou situaci po roce 1948. Za to tehdy opravdu nebojoval. Téměř až do své smrti 5. 1. 1980 byl velmi vitální, stále se zajímal o dění kolem sebe i ve světě. Moc rád vyprávěl o svých dávných zážitcích a já jsem ráda, že jsem měla chuť ho poslouchat. Velmi pečlivě opatroval své legionářské uniformy, fotografie z války a malé drobné předměty, které si přivezl na památku. Později začal psát své „Vzpomínky“, které teď pečlivě opatruji já.

Legionářské uniformy jsou uloženy v Muzeu Novojičínka v Novém Jičíně.

Dědovi vděčím za jeho lásku k rodině, rodnému statku a vesnici, za jeho moudré rady do života. V paměti mám uloženou jeho věčně usměvavou tvář. Měla jsem ho ráda.

Ilona Stavinohová

Ve službách rakouské armády

Bylo to v roce 1912. Na Balkáně vypukla válka. Srbové, Bulhaři a Černohorci proti Turkům. Turecké vojsko muselo ustupovat a 15 000 Turků ustoupilo do Bosny. Turci byli úplně poraženi a vyhnáni z Evropy do

Asie. Později se nedohodli Srbové s Bulhary o dobyté území, takže se o to sporné území bojovalo.

Když na Balkáně vypukla válka, všechny mosty přes Odru na severní dráze mezi Bernarticemi a Mankovicemi byly hlídány vojskem. Já jsem dostal od vojenské správy určovací list, že v případě mobilizace mi bude přidělen evidenční kuň a že jsem ustanoven průvodčím přípráže, nebo vozatajstva. Z toho jsem si dělal jen vtipy.

V roce 1914 byly v Bosně manévry rakouské armády. Na manévry do Sarajeva přijel následník rakouského trůnu Ferdinand d'Este a jeho choť. Když projížděli Sarajevem, byly na ně vypáleny rány z pistole. Oba zemřeli. Atentátník, srbský mladý student Princip, byl brzy dopaden.

Hned po atentátu kladla rakouská vláda Srbsku podmínky – vyhledat v Srbsku spiklence, kteří atentát připravili. Srbská vláda neměla o přípravě

Eduard Bayer v rakouské uniformě.

atentátu ani zdání, proto si takové ponižující podmínky nemohla nechat líbit.

26. července, na svatou Annu, byla v Rakousku vyhlášena všeobecná mobilizace branné moci. To na nás zapůsobilo jako hromová rána. Já slyšel od naší sloužky Anny Tvarůžkové: „*Edo, už máš po svobodě.*“ Tatínek s mým bratrem jeli do Hranic odevzdat koně, který byl v evidenci.

Se mnou se nedalo nic dělat. Onemocněl jsem na angínu. Myslel jsem, že to bude moje štěstí, ale jak jsem se mýlil. Brzy jsem dostal povolávací rozkaz narukovat k pěšímu pluku číslo 100 do Zábřehu na Moravě. Jeli jsme tam vlakem z Nového Jičína. Jel jsem s jedním Bernatčanem, s rolníkem Františkem Horutem. Oba jsme byli smutní. Vykládali jsme si mezi sebou: „*Snad nejedeme na jatka.*“

Celá Evropa stanula ve válce. Bylo to v roce 1917, jestli se nemýlím, německé námořnictvo potopilo americkou loď „Lusitaniu“ (pozn.: Lusitanie byla potopena už v roce 1915), takže Amerika vstoupila do války proti Německu.

Do Zábřehu jsme přijeli před večerem. Byli jsme ubytováni v německém gymnáziu. Na druhý den zrána jsme stáli na nádvoří v řadách. Tam jsem viděl Františka Horuta naposledy. Byl odeslán do Šumperka k nějakému vojenskému oddílu. Až po válce, v roce 1920, jsem se dozvěděl, že zemřel v Albánii.

Ještě jeden náš občan byl v Zábřehu. Byl to Alois Grussmann. Po jedné lékařské prohlídce mi řekl: „*Oni mě asi pustí domů.*“ Já mu na to: „*Proč já nemohu mít takové štěstí!*“ On byl brzy propuštěn.

My jsme od rána do večera běhali po polích a lesích a proklínali jsme každý krok. Tak nás narychlo připravovali na frontu. Kdy však pojedeme, jsem se dozvěděl náhodou. Napsal jsem domů rodičům, aby přišli do Suchdolu na nádraží, až tudy budeme projíždět. V noci jsem se tam s nimi skutečně setkal. Maminka mi řekla: „*Synku, co jsi se od mládí napracoval a teď máš jít do války.*“ Se všemi jsem se rozloučil. Přáli mi, abychom se po válce shledali.

Jeli jsme do Polska. Fronta byla nedaleko Krakova. Bojovalo se u Gorlice, jenže fronty stály na místech. V bojích se utkávaly jen malé oddíly a dělostřelba byla prudká. Ruské dělostřelectvo střílelo salvy šesti děl najednou, kdežto Rakousko střílelo ojedinele. Já jsem byl na kopci nad městem a díval jsem se, jak ruské dělostřelectvo páli do věže kostela v Děmence, že je tam ukryt pozorovatel. Po každém zásahu se kus věže sesulo. Bojovalo se o malý kopec. Jednou postoupily rakouské oddíly, pak zase útočily ruské. Bojovalo se mezi předními strážemi.

Vojáci od 100. pluku složili u Gorlice smutnou píseň, ze které jsem si zapamatoval jen to: „*Nespatříš ho nikdy více, leží v hrobě u Gorlice. Nezapomeňte na mne modlitbou každého dne.*“

V hrobě u Gorlice leží Karel Šlezar, syn kováře v Bernarticích. Dříve jsme spolu sloužili u prvé kumpanye.

Když napadl sních, boje poněkud ustaly, ale výzvědná činnost zesílila. Ve mně zrála myšlenka, jak se dostat do zajetí k tomu nenáviděnému nepříteli, který na nás střílel. Celé noci malé hlídky mezi frontami vyzvíдалy nepřátelské postavení.

Bylo to v únoru roku 1915 na jednom takovém průzkumu. V noci jsme přecházeli staré opuštěné zákopy. Já jsem s rozběhem ty zákopy přeskočil, ale ucítil jsem v pravé noze hroznou bolest a už jsem ležel v zákopech na hřbetě. Kamarádi mě ze zákopu vytáhli. Mysleli, že jsem raněn, protože byla přestřelka, ale já jsem měl nohu v koleně vymknutou. Vzali mě pod paží a odvedli zpět do zákopu. Tam jsem ležel. Až příští noc mne vojáci zdravotní služby donesli dozadu pod kopec, kde stála polní kuchyně. Když mne nakládali na vůz, jeden můj kamarád mi rychle vzal mou pušku a vhodil do vozu také svoji. Tak to udělal s tornou a chlebníkem. Zdálo se mu, že ty moje věci jsou lepší. Dovezli mne na divizní ošetřovnu, která byla v jedné vesnici blízko Grybówa. Nohu jsem měl oteklou. Položili mě na stůl. Kalhoty se těžko svlíkaly. Kolem mne stáli mladí medicí a divizní lékař. Starý pán mi nohu srovnal. Já jsem křičel bolestí, ale hned jsem měl cigaretu v puse a už sirka hořela. Já jsem po tom praštil, až to odletělo. „*Tož nekřičte!*“ Druhý na to: „*Když ho to bolí.*“ Když mi ten saniták nohu obvazoval, poklepal mi na rameno a řekl: „*Vojáčku, nohu budete mít zase zdravou. Ale vojákem už nebudete.*“ Všichni mladí lékaři volali: „*On se nehněvá, že se nehněváte?*“ Myslel jsem si, víc mě už potěšit nemohl. Taková naděje mě vzpružila. V té škole mne položili na polní nosítka do rohu té světnice a přehodili pláštěm. Za chvíli přinesli na polních nosítkách ruského vojáka a položili ho vedle mne. Hrozně si naříkal a křičel bolestí. Rakouský četař zdravotní služby, Polák, mu co chvíli donesl kouli sněhu, kterou polykal žízni. Mně řekl rusky: „*Pasmatřitě na moje nogy kak moje nogy cholodne.*“ Já jsem mu ohmatal nohy. Měl je jako led. Ten četař se jednou na něj obořil polsky: „*Vy, že jste nepřítel, to křičíte. Ten vedle vás, náš rakouský voják, nekřičí.*“ Já jsem myslel, jak jsem šťastný, že si nemusím tak naříkat, jako ten vedle mě.

Ráno mě ti medicí postavili před vojáka. Seděl na stolku v rakouských šatech, hlavu měl celou v obvazech. Říkali mi: „*Dobře se na něj podívejte, jestli ho snad poznáte. Nemá žádné výložky ani legitimaci ani žádné písmo a nic nemluví.*“ Ačkoli ten starý primář se ho pořád něco dotazoval.

Hned ráno mne dovezli do Wadowic do nemocnice. Cestou jsem vzpomínal na toho vojáka, že to byl jistě starodružiník Čech (pozn.: starodružiník – člen České družiny v Rusku), byl raněn a upadl do zajetí.

Ve Wadowicích byla z kasáren nemocnice. Byla plná raněných a nemocných na úplavici. Je to nemoc nakažlivá. Nebyl jsem toho uchráněn, hned jsem onemocněl. Byl jsem poslán do Vídně ještě s několika raněnými. Jeli jsme z Polska v dobytčích vagónech přes Domorac a Valašské Meziříčí. Vzpomínám, že to bylo 23. února 1915.

Do Vídně jsme přijeli před večerem. Z vlaku jsme přesedli do tramvaje a přijeli jsme do třetího okresu. Z tramvaje mne nesli sluhové na nosítkách do nemocnice. Před večerem, už se stmívalo, šly kolem mne mladé Vídeňanky a smutně se na mě dívaly. Jenže já jsem se „pod kožu“ smál.

Jako nemocnice sloužila nová škola. V koupelce jsem se svlékl, vlasy mi dohola ostříhali a obvaz na noze mi zavázali nepromokavým plátnem a v teplé vodě ve vaně mne drhli. Jedna ošetřovatelka a jeden sluha. Pak mne položili na bílé pérové lůžko. V té světnici nás leželo šest raněných, tři Češi a tři Maďaři.

Já jsem měl strach z ranní vizity, že v tom obvazu budu mít vši, proto jsem si v noci obvaz odvázal a důkladně probral a prohlédl a našel jsem v něm několik vší. Pak už jsem z vizity strach neměl.

Obsluhovaly nás tři řádové sestry. Mluvily česky, německy a maďarsky. Brzy jsem napsal domů rodičům, že jsem ve Vídni v nemocnici v třetím okrese na Dietrich Strasse. Asi za týden mě navštívil můj otec a „burkšandar“ (pozn.: městský strážník) František Turek mi donesl flašku vína. Ta návštěva mne potěšila. Rádi jsme si popovídali. Můj otec Vídeň znal, za svých mladých let sloužil ve Vídni jako voják prvního pluku. Divil se, jak se Vídeň za tak dlouhou dobu změnila. František Turek mne navštívil několikrát. Když neměl službu, chodili jsme spolu po Vídni. On mne vodil, všechno jsme si prohlíželi, byl jsem také u něho na návštěvě. Když vydával večeri kolegům, i já jsem od něj večeri dostal. Divil jsem se, že ti „burkšandři“ jsou většinou národnosti české. Turek mi donesl na čtení sešity „Tři mušketýři“ od Dumase. Když se hoši o těch sešitech dověděli, nemohl jsem se ubránit, abych jim je nepůjčil. Když jsem je Turkovi vracel, musel jsem se omlouvat, že jsem je všechny nemohl sehnat. Turek mi řekl, že byl s tatínkem v Prátru. Vezli se na těch skalách a když jeli dolů, tatínek se ho křečovitě držel.

Nohu mi ve Vídni rentgenovali a zjistili, že kost není porušena. Po každé vizitě jsem šel na záchod, obvaz odvázal a ty masti smyl mýdlem a zase zavázal, jen abych se v té nemocnici co nejdéle zdržel.

Na té návštěvě mi otec říkal, že bych mohl jít do nemocnice do Nového Jičína. Nám také lékař říkal, že můžeme jít do své okresní nemocnice, ale já jsem nechtěl o Novém Jičíně ani slyšet.

Při jedné ranní vizitě řekla sestra doktorovi německy: „*Prosím vás, pane doktore, dejte mu něco,*

on má veliké bolesti.“ On na to: „*Každý den se bude koupat, vydejte mu šaty a dostane propustku, aby mohl chodit na procházky po ranní vizitě dopoledne a odpoledne až do vizity odpolední.*“ Musím říct, že takovou dobrotu jsem nečekal. Chodil jsem o holi, trochu jsem na nohu napadal, ale nevynechal jsem ani jeden den, abych nebyl na procházce.

První moje cesta ve Vídni byla do chrámu sv. Štěpána, pak do Prátru a dále do Vídně. Někdy jsem se zastavil v českém hotelu „Dušek“. Tam se scházivali vídenští Češi. Byl jsem často dotazován, jak jsem se měl na frontě.

Už jsem se ve Vídni dobře orientoval, mým orientačním bodem byla věž chrámu, pak vídeňský kanál. Šel jsem po proudu do třetího okresu. Mohu děkovat jenom té řádové sestře, že mi dopomohla k tomu, že jsem se mohl procházet po Vídni a navštívit známé z Bernartic.

Navštívil jsem rodinu Eduarda Klose, dělal službu u dráhy. Jeho manželka Karolina mne v nemocnici několikrát navštívila. Navštěvoval mne také Viktor David, dělal službu u pošty. Přišel ke mně do nemocnice s pošťáčkou aktovkou.

Do Vídně přicházely smutné zprávy. Náhodou jsem se dozvěděl, že obklíčený Przemysl se vzdal. A ještě jedna nemilá zpráva, že 28. pražský pluk přešel do zajetí k Rusům na velký pátek 1915. Takové zprávy se ve Vídni nemohly utajit.

Na jaře roku 1915 nám sestra sdělila, že budeme posláni do rekonvalescentu, aby se uvolnilo místo pro další raněné. Hned nato jsme odjeli do rekonvalescentu do Waidhofen v Dolních Rakousích. Bylo to v jedné škole. Škola a zahrada byla obehnaná plotem, takže nikdo nemohl opustit zahradu.

Za nějaký čas jsme se opět stěhovali do nového města. Byl to Stadt-Zwettl a. Thaya. Několikrát nás fotografovali, ty fotky mám doma. Nechtěli jsme pořád být stísněni v tom rekonvalescentu. Jednou večer jsme přešli bránu ještě s jedním četařem Rusínem ze Lvova a šli jsme do kina. Ráno jsme stáli u raportu před „oberlajtnantem“, dostali jsme důtku, co jsme si to dovolili. Později nám dovolili procházky. Zašli jsme k řece Dyji, tam jsme se vykoukali. Kamarádi se divili, jaký že jsem dobrý plavec. Když jsem vyšel z vody na břeh, že se oblíknu, oni mne uchopili každý za jednu nohu a za jednu ruku, na břehu mě rozhoupali a na tempo čtyři mě mne vhodili do Dyje. Do vody jsem spadl bokem, nic se mi nestalo.

V tom rekonvalescentu jsem byl uznán zdravým a byl jsem poslán ku kádrů pěšího pluku číslo 100 do Zábřehu na Moravě. Službu jsem žádnou neměl. Byl jsem na světnici mezi rekonvalescenty.

Jednou v hospodě jsem se sešel s Viktorem Bayerem, učitelem od fojtů. Řekl mi, že na frontě ještě nebyl a že je pořád někde posílán jako nákupčí. Někdy jsem chodil do hanácké pivnice. Tam jsem se sešel s kuchařkou z bernatské fary Augustinou Nevtipilovou. Vyprávěla všechno, co je

v Bernarticích nového. Také že Anna Papáková je na smrt nemocná a že jí už nebude pomoci.

Po nějakém čase jsem byl odvelen do Postřelmovu ke 2. praporu. Jednou zrána pochodoval prapor vesnicí, na čepicích měli červené označení, na náměstíčku postavili pušky do pyramid a odpovídali. Já jsem se ze zvědavosti mezi těmi vojáky procházel. Tu najednou na mne volá cikán Filip Kryštof: „*Edo, mohl bys mi donést z hospody sklenku piva? My do hospody jít nesmíme. Od oficíra máme zakázané a ty nejsi od našeho oddílu.*“ Hospoda byla plná důstojníků. Když jsem pivo nesl, zastavil mě mezi dveřmi, které vedly ven, hejtman se slovy: „*Vuginzi hyn mitem bier?*“ (pozn.: „*Wohin gehem Sie mit dem Bier?*“ – Kam jdete s tím pivem?). Já mu odpověděl: „*Venku jednomu vojáku.*“ „*Ted' zůstaňte tady stát a pivo vypijte.*“ Hejtman stál naproti mně a musel jsem pivo vypít, aby mne všichni vojáci viděli. Pak šel se mnou k tomu vojáku. Volal četaře: „*Toho muže napište ku raportu.*“ Četař rozkaz uposlechl.

V Postřelmově jsem byl brzy přidělen k marš batalionu, který měl odjet na italskou frontu. Od rána do večera se cvičilo, pochodovalo, běhali jsme po polích a lesích, až mě začalo píchat v levém boku. To jsem chtěl vydržet do té doby, až se bude odcházet. Už jsem měl obléknuté nové šaty. Z rána ten den, když se mělo odjíždět na italskou frontu, hlásil jsem se nemocen. Poddůstojník říká: „*Dnes vizita není.*“ Ale já jsem se přece na tu vizitu dostal. Lékař mi dal teploměr pod paži, pak ještě jednou, pak řekl: „*Svlečte šaty a běžte na marod cimru.*“ Kde jsem zase kus vojny vyhrál.

Čím déle jsem byl na marodce, tím více se mi přitěžovalo. Až lékař zjistil zápal pohrudnice, teprve mne dopravili do nemocnice do zábřežské sokolovny. Léky jsem nikdy neužíval. V nemocnici jsem se zdržel až do konce září 1915.

V Zábřehu jsem zůstal od 100. pluku jen sám, protože kádr pluku se už dřív odstěhoval do Piotrkówa v ruském Polsku. Noviny „Stráž severní Moravy“ o nás psaly takto: „*Pěší pluk č. 100 ze Zábřehu už odjel a zůstalo zde jen několik rekonvalescentů. Vojáci od 100. pluku byli inteligentní.*“

Já jsem byl brzy poslán k pluku do Piotrkówa. Hned po příchodu jsem byl ustanoven na střelnici za cílera. Až jednou přišli mladí vojáci na střelnici, hned mi sdělovali, že do Piotrkówa přijeli mladí rekruti. Hned večer jsem šel do Piotrkówa do kasáren, že tam snad někoho uvidím. Přešel jsem několik ubikací, až v jedné světnici vidím mého bratra Francka. Seděl na vojenském kufříku přesmutně. Abych ho trochu rozveselil, šli jsme na chvíli do kantýny. Řekl, že se mu nechtělo na tu vojnu, kuň že už byl zapráhnutý v bryčce a on se pořád nemohl rozloučit.

Ještě té noci jsem se vrátil k lesu na tu střelnici. Když už byli všichni vycvičení ve střelbě, cvičil jsem dále u pluku. Zase jsme běhali po lesích,

až v jednom velkém lese jsme dostali za úkol utkat se s nepřítelem. Houštinou jsem se prodral kupředu, až tu najednou proti mně stojí můj bratr s puškou v ruce a říká mi: „*Ty neseš flintu jak hajný.*“ Jaká náhoda, že jsme v těch houštinách na sebe narazili právě my dva bratři.

V Piotrkóvě jsem se sešel s Ignácem Handrychem a s Františkem Drlíkem a s Josefem Kelnarem. Byli jsme se rozloučit na nádraží s Františkem Drlíkem, když odjížděl podruhé na frontu. Plukovní hudba jim vyhrávala, naposledy mi podal ruku s otázkou: „*Co říkáš, sejdem se ještě někdy v těch Bernarticích?*“ Já mu do ucha řekl: „*Jen se tam dlouho nemeškej.*“ Do Bernartic se vrátil jako legionář.

Při lékařské prohlídce jsem si stěžoval na bolesti v levém boku. Lékař něco zjistil. Byl jsem poslán do lázní do Trenčianských Teplic. Tam byli na léčení jen samí vojáci, nikdo jiný. Voda tam vyvěrala teplá. Já jsem se koupal jen dvakrát, protože podruhé se mi ztratily šněrovací botky. Později jsem chodil po okolních horách. Ubytovaný jsem byl ve vile Salvator.

Když jsem se vracel k pluku, šest mužů napsali na jednu jízdenku. Všichni se cestou zastavili doma u rodin, jen mi to nebylo možno, bylo daleko dojíždět. Proto mne Vrbický z Těšína vzal s sebou k jeho rodičům. Tam jsem pobyl tři dny. Oblékl jsem jeho tmavé šaty, večer jsme všichni chodili do hotelu. Jeho rodiče tu měli obchod střížním zbožím. Já jsem chodil z dlouhé chvíle po městě. V Těšíně byl štáb rakouské branné moci. Jak jsem se obával potkat generála, já v civilních šatech, ruka mi letěla ku klobouku.

Do Piotrkówa jsme přijeli všichni najednou. Brzy jsem byl zařazen k marš kumpanyi. Brzy jsme odcházeli s hudbou na nádraží. Cestou nám stál špalír – ti mladí vojáci, až tu vidím ve špalíru mého bratra. Vyskočil jsem z řady a stiskl jsem mu ruku.

Jeli jsme vlakem až na řeku Dněstr. Do boje jsme nepřišli. U vojáků se vyskytl tyfus. Zůstali jsme ve vesnici blízko Stanislavova, aby se nemoc nerozšířovala mezi vojsko na frontě. Hodně našich vojáků onemocnělo na tyfus a také hodně lidí v té vesnici. Byla to Podkarpatská Rus. V chalupě na zemi na holé hlíně jsme spávali čtyři vojáci – já, Fiala, Gazda a Dřizga. Chalupa byla bez komína. Kouřilo se do doškové střechy. V noci jsme se vrtili, byli jsme zamořeni blechami. Tam jsem obdržel balík od rodičů, ale všechno jsem zahodil, bylo to zkažené.

Brzy byl náš pluk přesunut na jiný úsek fronty, na řeku Strypu. Tam jsem se setkal s několika Bernatčany. Byli to Klement Šimíček, Stanislav Hájek, Jan Grussmann a Josef Bayer. Otázal jsem se Hájka: „*Proč máš na čepici přišit ten čtvereček bílého plátna?*“ Odpověděl: „*Aby mne každý poznal, že obsluhuji dělostřelecké prašivé koně.*“ Já jsem také viděl ty jeho koně, byly v chalupě úplně bez

srsti. Krmil je slámou ze střechy. Navštívili jsme Jana Grussmanna. Ošetřoval koně štábních důstojníků. Grussmann mi dal přečíst noviny a „štamprlu roztopčí“ (pozn.: štamprle alkoholu).

Jednou jsem potkal Josefa Bayera, mého souseda z Bernartic. Povídá: „*Ty jsi mi nahnal strachu u Gorlice na frontě.*“ Jeden četař tam u cihelny od raněného nebo mrtvého vojáka donesl pušku, na které bylo uvnitř na řemeni inkoustovou tužkou napsáno moje jméno Eduard Bayer. Byl si jist, že jsem to já, až se u první kumpanie zeptal na mne, kde jsem, říkali mu: „*Ten je dávno v nemocnici.*“ Teprve se uklidnil. To byla ta puška, co ji ten voják vyměnil za svoji, když jsem odjížděl z fronty u Gorlice.

Byli jsme ve vesnici Osovce. Tady fronty stály na místech, vždy jeden prapor byl v zákopech a druhý ve vesnici v záloze. Tak se to střídalo. Prapor, u kterého jsem byl, měl v parku pod zámkem u řeky Strypy „inšpicirunk“ (pozn.: vojenský nástup) a polní mši. Byli jsme seřazeni do čtverce. Plukovník Latiník dělal prohlídku, šel kolem mne, dal vyvolat jednoho z řady, aby sundal tornu a všechno vyndal. Měl dva jídelní přístroje. Pak následovala polní mše. Feldkurát (pozn.: vojenský kněz) mluvil k vojsku z primitivní kazatelny nejdřív německy, pak česky. Zapamatoval jsem si jen to: „*Neohlížejte se ani napravo ani nalevo, ale postupujte směle kupředu a zažeňte toho ruského medvěda hodně daleko.*“ Myslel jsem si, vždyť jinak mluvit se nedá. Ani všechno nedomluvil, když se nad námi ozvaly hromové rány. Šrapnely se nad námi trhaly, našťěstí hodně vysoko. Všichni zběsile prchali i feldkurát z kazatelny. Já jsem neutíkal, ale skrčil jsem se pod ohromný topol. Až palba ustala, šel jsem do chalupy. Byl jsem blízko ní, když nade mnou explodoval šrapnel. Okolo mne se zarážely kuličky do země, byl jsem zasypán větvičkami ze stromu.

Bylo to 2. června 1916. Vyšel jsem časně ráno z chalupy ven. Na jihu od nás bylo slyšet nepřetržitě dunění děl. Vešel jsem dovnitř a zvolal jsem: „*Teď do toho půjdem!*“ Oni na to: „*Cože?*“ Já: „*Běžte se podívat ven.*“ Běželi ven a oni: „*Už je to tady!*“ Hned zrána jsem dostal rozkaz všechno vzít s sebou i prádlo a jít za vesnici na „kantonirunksvachu“ (pozn.: ubytování vojska). Věděl jsem, že se zpátky nevrátím. Za vesnicí byl upoutaný balón, ten se pořád stahoval dolů, když byl ostřelovaný. Když se setmělo, byl jsem ze stráže odvolán přímo do čtyřstupu ve vesnici. Bez oběda a bez večeře, pochodovali jsme celou noc tím směrem, odkud to nepřetržitě dunělo. Nálada byla skličující. Ráno, rozvinuti v bojové pohotovosti, postupovali jsme lesem kupředu. Leželi jsme za frontou v trávě, celou noc na nás přšelo, byl jsem promoklý do niti. Těšil jsem se, že jistě onemocním. Prostoupili jsme do zákopů, kterých už nebylo, byly to jen rozvaliny a díry od granátů. Chodil jsem přes mrtvé. Byla

to hrozná příšera, jen v dírách od granátů, bez jídla, pod bubnovou palbou ruského dělostřelectva. V jedné takové díře nás bylo několik s velitelem naší kumpanye „oberlajtnantem“. Ten psal plukovníkovi Latiníkovi lístek, co máme dělat, že jsme ze všech stran ostřelováni a nemůžeme odtud na žádnou stranu. Večer nesl mladý voják ten lístek dozadu plukovníkovi. Vrátil se v noci raněn do ramene, podává lístek „oberlajtnantovi“, on nám přečetl odpověď: „*Wer had hende šisen!*“ (pozn.: „*Wer hat Hände, schissen!*“ – Kdo má ruce, střílet.)

Ruskému vojsku velel generál Brusilov a rakouskému generál Böhem Ermoli. Z maďarského pluku, co tady byl, zbylo jen několik vojáků. My jsme sem byli posláni jako záloha. Leželo tu pět maďarských vojáků pohromadě a na žádném nebylo známky poranění. Byli zabiti otřesem od granátu. Věděli jsme, že na nás bude brzy útočit ruská pěchota.

Dne 7. června 1916 odpoledne ruské dělostřelectvo zastavilo palbu a vřítla se na nás ruská pěchota. Hrnulo se na nás vojsko, celé pluky, jedno letadlo kroužilo nad námi docela nízko. Nikdo na něj nevystřelil, shazovalo bomby. Rusové útočili ručními granáty. Já jsem byl na kraji v rozbořeném krytě, když tu kolem mě běželo několik našich vojáků a vtlačili se pod zbytek můstku, který překrýval zákopy. Ale ruský voják nahoře odjistil granát a vhodil ho pod ten můstek. Hned bylo několik vojáků raněno do nohou. Volali mne o pomoc, ale vtom stál proti mně ruský poddůstojník s revolverem v ruce. Křikl na mne: „*Što ty takoj!*“ Já povídám: „*Čech.*“ Povídá: „*Pokaži!*“ Snažil jsem se vyndat legitimaci, ale on pak ukazoval rukou: „*Stupaj na zad.*“ Pušku jsem už dávno neměl, tu jsem zašlapal do bláta a patrony také, ale měl jsem v ruce bílý kapesníček. Ten jsem rozvinul až teď. Ve čtrnáctém roce jsem si jej vzal s sebou do čtverečku složený. Myslel jsem si, že snad přijde doba, až jej rozvinu.

V zajetí

Šel jsem do zajetí. Ruská pěchota se řítla kupředu, rakouské dělostřelectvo muselo prchat. Město Jaslovce bylo v plamenech zbořené. Myslel jsem si, že teď už se rakouská armáda nevzpamatuje. Měl jsem v ruce bílý šátek. Když jsem potkával vojsko, jeden voják na mě mířil jen špásem a druhý jej tahal ze zadu za kabát. Přešel jsem ostatné dráty, byly úplně rozstříleny. Bylo to mezi frontami, když tu na mne volají z díry od granátu čtyři ruští vojáci zdravotní služby: „*Chodí su da!*“ Běžel jsem k nim, skočil jsem do díry. Na polních nosítkách obvazovali svlečeného vojáka. Trvalo to hodnou chvíli. Jeden voják odešel dopředu a my čtyři jsme jej nesli na ramenou k ruským zákopům. Míjeli jsme mrtvé. Já, vyhladovělý a nevy-

spalý, musel jsem napnout všechny síly. Přišli jsme k ostnatým drátům, s námahou jsme jej přenesli. Přes zákopy nám s ním pomohli ruští vojáci. Byly jejich plné zákopy, byla to záloha. Ze všech stran na mne vojáci volali: „*Kakoj polk eto zapasnoj?*“ Odpovědět jsem jim neuměl, nevěděl jsem, co na mne volají, až jsem se v zajetí naučil rusky, teprve jsem věděl, co tenkrát na mne volali. Bylo to: „*Jaký pluk je to, záložní?*“ Kdybych byl uměl rusky, mohl jsem jim odpovědět: „*Ano, je to záloha, jenže i z té zálohy zbylo málo.*“ Toho raněného jsme ještě kousek nesli, když naproti nám jel voják. Kůň zapřáhnut ve dvoukolovém vozíku. Vložili jsme jej na vozík, odjížděl k vesnici.

Přišel jsem k vesnici, nevím, jak se jmenovala, bylo to blízko hořícího města Jaslovce. Ta vesnice byla plná Kozáků. Na rozkaz sedali na koně, že rakouská fronta je prolomena. V té vesnici vyběhla z vrátek mladá holčička, vlasy na pěšinku učešané, běžela ke mně a podávala mi džbánček mléka. Mléko jsem bez oddechu vypil a po polsky jsem jí poděkoval.

Pak ke mně přišli tři vojáci, nárameníky měli lemované červenobílou šňůrkou a iniciálku na čepici měli přepaženou červenobílou stužkou. Mluvili se mnou česky. Tázali se mne, zdali jsem slyšel v Rakousku o České Družině, která bojuje v armádě ruské. Já jsem jim řekl, že v Rakousku se všechno úzkostlivě tajilo. Něco jsem slyšel v patnáctém roce u Gorlice, potom ve Vídni a to jen tak náhodou. Byli to ruští Češi dobrovolníci starodružiníci.

Řekl jsem jim, že už čtyři dny jsem nic nejedl. Jeden rychle běžel do domku a přinesl mi půl bochníku chleba. Já jsem jim dal obvazy, které jsem už nepotřeboval. Říkali, že jsou z Volynské gubernie a že v ruské armádě bojují už od září roku 1914. S ruskou armádou postoupili až ke Krakovu, ale teď že jsou rozděleni po četách k ruským divizím. Dělají jen výzvednou službu. Hned věděli, že jsem od 100. pluku. „*Jseš od 100. pluku, máte takové vejlozky jak jedenáctej Píseckej.*“ Radili mi, abych zůstal s nimi a vstoupil do České družiny. Já jim na to, že chci vidět kus Ruska a teprve potom snad k tomu dojde. Zapsali si moje jméno, já jsem si zapsal jména jejich. Říkali: „*Možná, že vás pošlou k nám na Volyň místo nás.*“

Rakouských zajatců přibývalo. Byli jsme seřazeni do čtyřstupu. Lehl jsem si na zem a okamžitě jsem spal, jenže už mne budili, abychom popošli dopředu, a tak se to dělo až do rána. Ráno jsme byli daleko za vesnicí. Od té vesnice nás vyšlo čtyři tisíce ruských zajatců. S doprovodem koňáků jsme ráno vyšli na východ k ruským hranicím. Šli jsme po cestě do Podolské gubernie. Kozáci na koních jeli přes obilí, po každé straně cesty nás vyprovázeli jen půl dne, pak nás provázelo jen několik starých vojáků.

Šli jsme 5 dní, každý den jsme ušli nejmíň 35 verst, jedli jsme jednou denně a to rybí polévku. Z jedné plechové mísy nás jedlo deset. Kdo neměl lžici, nemohl

jíst. Já jsem si udělal lžici kapesním nožem z latky plotu.

V noci jsme spávali na poli daleko za dědinou. Po patnácti dnech jsme přišli na nádraží do Proskurova. Tam jsme nasedali do dobytčích vagonů po čtyřiceti mužích. Zeptal jsem se vojáka, kam pojedeme, řekl, že do Kyjeva.

Z vagonu jsme v Kyjevě vysedli a šli jsme do zajateckého tábora v Darnici. Ten tábor byl v lese, byl přečpaný rakouskými zajatci. Šel jsem pro oběd, ale v té tlačenici jsem myslel, že se už nevrátím zdrav. Oběd podávali dva muži, jakousi polévku z obrovského kotle. Obědval jsem tam nejdříve a naposledy. Večer jsem si lehl blízko brány na holou zem. Když v noci slyším volat: „*Čechy, Poláky, Srby, stupaitě suda!*“. Šel jsem k bráně. Tam se tísnila ve čtyřstupech řada zajatců. Hned jsem se zařadil vzadu. Brána se otevřela, vojáci odčítali muže na jeden vagon a bránu zavřeli. Později, když bránu otevřeli, na mne přece došla řada. Čtyřicet nás odváděli na nádraží do vagonu.

Ráno byl sestaven celý vlak. Zeptal jsem se vojáka, který provázal, kam že pojedeme, řekl: „*Do Oděsy.*“ To mne potěšilo. Ráno jsme vyjeli z Kyjeva do Oděsy. Cestou jsem si vzpomínal, jak jsem se ve čtrnáctém roce loučil. Byl jsem se hlásit u starosty Josefa Horáka. Ruku mi podával na rozloučenou: „*Edo, ty už Rusy nebudeš vidět.*“ Lépe mě potěšit nemohl, ale později jsem poznal, jak se mýlil, protože předešlé války skončily za několik měsíců.

Přijeli jsme do Oděsy na nádraží. Uviděl jsem poprvé to Černé moře, jak se vlnilo. Zavedli nás na nádvoří mezi jakési skladiště. Tam jsem pobyl několik dní. Až se mi to omrzelo.

Přišli tam nějakí páni, kdože by k nim chtěl jít na práci. Byli jsme tři, já a dva havíři z Karviné jsme se tomu pánovi nabídli, že k němu půjdeme na práci. Zapsal si naše jména a vyprovodil nás na předměstí. Tam jsme nasedli na káru a přisedl k nám jeden starý Rus a jedna mladá učitelka a kočí nás vzal dvěma koňmi kolem Černého moře na východ. Nevěděli jsme, kam jedeme. Vyjeli jsme před večerem. Cesta vedla pořád kolem moře, někdy jsme se přiblížili k samé vodě. Jeli jsme do půlnoci, pak kočí nakrmil koně. Učitelka mi dávala chleba s masem, já jsem to nevzal, že nemám hlad. Styděl jsem se to od ní vzít a hlad jsem měl jako vlk.

Pak jsme jeli dále. Cestou s námi mluvila polsky. Řekla, že se od svého strýce naučila polsky. Zeptala se, jak bylo na frontě. Já jsem jí pořád říkal, že Rusko to vyhraje, že je to jisté a Rakousko bude poraženo, kdežto ti dva havíři nebyli toho smýšlení jako já. Řekl jsem jí, že jsem Čech. Ona říkala, že půjde dobrovolně na frontu bojovat s ruskou armádou. Já jí na to: „*To by měli Germáni radost.*“ Ona to řekla tomu dědovi, oba se tomu smáli. Jeli jsme ještě pořád kolem moře, až kolem osmé hodiny ráno jsme odbočili doleva.

Byli jsme v Chersonské gubernii. Slunce hřálo, blížili jsme se k vesnici Kozlovaja, kdy se mě učitelka zeptala, jestli vím, kam jedeme. Já jí na to, že nevím, ona řekla: „*Vy jedete k Němcovi. Je to kolonista, jeho předkové se sem přistěhovali z francouzského Alsas Lotrinska a jmenuje se Josef Dukard. Má velkostatek a na práci v Oděse vás najal jeho bratr.*“ Já jsem jí řekl: „*Proč jste mi to neřekla dřív?*“

Přijeli jsme do statku na dvůr. Statkář nás přivítal německy. Brzy jsme poznali, že tu nejsme sami, už tady bylo šest našich kamarádů zajatců. Byli sem posláni už dřív ze Sibíře na práci. Bylo to pět Slováků a jeden Čech. Byl z Vigantic od Rožnova a jmenoval se Metoděj Hatlapatka.

Hned na druhý den jsme šli do práce. Svázeli jsme suché seno ze stepi. Seno se ukládalo do velkých podlouhlých stohů blízko chléva. Já jsem ukládal. Stohy musely být nahoře zúžené jako střecha. Když bylo seno svezeno, potom jsme ve chlévě vyrývali vrstvu hnoje. Vrstva byla utlučená. Hnůj se v zimě nevyhazoval. Dělalí jsme čtverce asi 30×30 cm. Ty čtverce se potom ukládaly na zahradu do malých pyramid, aby dobře proschly a suché se ukládaly do kůlny. S tím se potom topilo. Divil jsem se tomu, jak to dobře hoří jako uhlí. Neviděl jsem tu ani dřevo ani uhlí, topilo se jen hnojem a slámou. Na stepi se nikdy nehnojilo hnojem. Nikde v celém okolí nebylo stromu ani lesu, jen holá step.

Nás všech devět zajatců spávalo v komoře na jakési dřevěné palandě. Mne zajímaly hospodářské stroje. Žačky byly americké, parní lokomobila a mlátička byly anglické. Pluhy byly od „Bechra“ z Roudnice, hrabačka byla značky „Karmik“, právě taková, jako naše doma. Stroje na setí jednou tak široké jako u nás, nikde na nich nebylo známky, odkud jsou, až v litinových hlavách kol jsem našel nápis do kruhu Melichar Brandýs nad Labem Čechy. Byly to stroje lžičkové.

Krávy v ohradě ráno podojili a něčím nakrmili a vyhnali je společně s koňmi na step. Až večer je pasák přihnal do ohrady. Tak to šlo po celé léto, jen v zimě bývaly ve chlévě. Krav bylo kolem 80 a koní 50.

Bylo to v neděli před žněmi. Byli jsme všichni v komoře. Přišlo děvče se vzkazem: „*Eduard má přijít k pánovi do komnaty.*“ Všichni byli zvědaví, co mně chce. Přišel jsem do komnaty, pán, abych se posadil a začal německy, že seno máme sklizené, teď že přijdou žně. „*Tady u nás v jižním Rusku bývá sucho. Nám zde všechno obilí najednou uzraje, proto se musí pilně pracovat. Budeme pracovat časně zrána a končit později večer, jinak bych měl velké ztráty, to zní suchem vypadá.*“ Pán mi řekl, abych to všechno, co mi řekl, tlumočil těm mým kamarádům. Já jsem mu přislíbil, že jim to povím. Vrátil jsem se do komory. Kamarádi byli zvědaví, oč se jednalo. Já jsem jim řekl: „*Můžete se těšit na velkou dřinu.*“ Všechno, co mi řekl, jsem jim vypověděl.

Brzy začaly žně. Žalo se čtyřmi žačkami jedna za druhou. Sekl se velký lán, kolem lánů byli rozešaveni ženci s vidlemi. Pokosené pokladky dávali na stohy. Nic se nevázalo do snopů. V každé žačce byly zapřáhnuty tři koně, jezdilo se velmi rychle. Koně se vyměňovaly každého čtvrt dne. Začínalo se, když ještě svítily hvězdičky a hvězdičky svítily večer, když jsme končili. Spali jsme ve stohu. Byli jsme na stepi celý týden, jen na neděli jsme přijeli do dvora. A tak to šlo, až bylo všechno pokoseno. Jídlo nám přivázeli na step. Když se kosilo, slunko hřálo, měli jsme žízeň. Jezdil kolem nás chlapec s jedním koněm. Na dvoukolovém vozíku byl sud s vodou. Každý se napil otočením kohoutku. Bez vody bychom to nevydrželi.

Pak se mlátilo. Mlátička stála kousek od statku. K mlátičce se svázelo obilí desíti vozy. Každý koč si nakládal na svůj vůz sám vidlemi. Na mlátičku se obilí jen házelo. Nahoře byly dva bubny, ty se pomalu točily a stahovaly obilí pomalu na lištový buben. Topilo se jen slámou, lokomobila byla na topení slámou zařízená, měla širší výhřevný rošt. Já jsem ukládal slámu do stohu. Metoděj topil. Až jednou byla lokomobila přehřátá, bezruký mašínista mu tou zdravou jednou vyřal. Metoděj hanbou utekl do komory. Později byl ve vesnici v nemocnici několik dní a víc jsme o něm neslyšeli. Ti dva Slováci, co vozili obilí od mlátičky, byli rozčileni na mašínistu a Dukartovi ostře domlouvali. Já jsem ukládal stohy slámy. Statkář mi řekl, že mi pošle pomocníka na stoh, toho, který bude volný. Já že mu budu poroučet, já že jsem mistr. Stohy byly podlouhlé, nahoře byly přepaženy lanem, v laně byly zapřáhnuty čtyři koně. Lanem se tahaly od mlátičky velké nůše slámy na stoh. Jak se to dále dělalo, nebudu se o tom rozepisovat. Uložil jsem čtyři stohy: pšeničný, žitný, ječmenný a ovesný.

Jednou zrána, byla tma, mě budit ruský četník, kde že mám vidle. Vidle jsem měl nad hlavou ve slámě, aby ne mě nepadala rosa. Vzbudil všechny. Obilí už byl plný chlév a plná stáj a plné kůlny, už to nebylo kde uskladnit. Když bylo všechno vymláčeno, připravovalo se na setí. Tam se nepodmítalo, oralo se jen jednou. Potom se orání uvláčelo. Vzpomínám si, že jsem vláčil ve třinácti koňmi sám. Každý kůň tahal jednu dřevěnou bránu, koně byly povázány jeden vedle druhého. Toho prvního koně jsem vedl za uzdu. Vláčil se velký lán. Statkář řekl, že já to dovedu proto, že jsem „Landman“.

Musím se zmínit, že tam od 15. června až do 20. září 1916 ani jednou nepršelo. Každý den hřálo slunko.

Ještě jsem zapomněl napsat, že jeden náš zajatec tady zahynul při svážení. Jel klusem pro obilí a spadl vpředu mezi koně. Našli jsme ho na stepi bez života. Byl pohřben jednou v neděli na hřbitůvku v té vesnici Kozlovaja.

Když bylo na podzim všechno zaseto, práce už tolik nebylo. Nás čtyři odvezli do Oděsy, to jsem byl já, ti

dva havíři a jeden Slovák Rainoha. Pán nás nechal odvézt do Oděsy na zemskou úpravu. Na úpravě každému z nás zaplatil 15 rublů za ten poslední měsíc, podal nám ruku na rozloučenou. Když jsem odcházel já, byl jsem mezi dveřmi, zvolal rusky: „Eduard! Pojď sem!“ Dal mi ještě 3 ruble se slovy: „Tys mi dobře pracoval, ukládal jsi mi stohy.“ Ti tři kamarádi na mne: „Vidíš, jak tě měl rád.“

Na zemské úpravě jsme pobýli několik dní, když nás čtyři zajatce zařadili mezi šedesát dalších a odvedli nás do závodu cukrové rafinérie na předměstí Bukajovka. Do závodu jsme přišli večer. V těch ubikacích pro dělníky vyhrávala cimbálová hudba samé české písně. Když jsem viděl jednoho hochu, hned jsem mu řekl: „Tady musí být dobře! Hraje tu muzika.“ On řekl: „Tady si může každý vydělat ještě mimo práci.“ Zavedli nás do světnice. Byly tam železné postele a slamníky. V jedné velké světnici nás bylo 60. V závodě se pracovalo ve dne v noci. Pracovali jsme na tři směny 8 hodin. Jeden měsíc jsme pracovali ve dne a druhý v noci. Po každé změně jsme se koupali.

Nejbližší můj kamarád byl Josef Frydl z Libhoště. Postel jsme měli vedle sebe. Přečítali jsme tam noviny Čechoslovan. Časopis vycházel v Kyjevě, na zadní straně byla rubrika „Hledají se známí“. Já jsem do redakce novin poslal svoji adresu: „Hledám známé z Bernartic, Eduard Bayer, Sacharorafinadní závod Oděsa, Bukajovka 56“.

Brzy mi došel lístek od Josefa Nováka. Píše: „Četl jsem tvoji adresu v Čechoslovanu. Dělán svoje řemeslo v teple v Kyjevské gubernii a chceš vědět adresu na Jana Kloze pod fojty?“ Potom od mého bratra Francka. Píše: „Četl jsem tvoji adresu v Čechoslovanu. Byl jsem raněný a zajatý 10. srpna 1916 a ležel jsem v nemocnici v Moskvě. Teď pracuji na dráze v Nižním Novgorodě a nemám ani kopejky.“ Dále mi psal Emil Grussmann z Uralu a dále můj soused Alfons Bayer píše ze Stavropolské gubernie. Píše mi: „Sedím doma ve světnici a venku je psí počasí a čtu Čechoslovan a najednou zakřiknu. Domáci na mne, co se mi stalo, já jsem jim říkal: Tady čtu adresu mého souseda.“ Pak mi píše druhý můj soused Josef Bayer z Turkestánu ze Samarkandu a František Šlezar píše z Revelu. Teď abych všem odepisoval!

Adresa musela být psána rusky, jinak by to nedošlo. Každému jsem odepsal a zároveň napsal adresu všech, kteří mi psali. Tak jsme si navzájem dopisovali.

Jednou mi rodiče poslali peníze do Oděsy, osm rublů. Peníze mi poslala Švédská banka ve Stockholmu. Domů jsem odepsal, že jsem peníze obdržel.

Závod tvořila celá kolonie. Byly tam domky pro dělníky a závodní nemocnice, direktor tam měl vilu. Kolonie byla obehnána třímetrovou zdí. My zajatci jsme nesměli ze závodu volně odcházet. Navštěvovali nás srbští dobrovolníci z Alexandrovských kasáren,

abychom dobrovolně vstoupili do jejich řad, ale oni některé vzali násilím, přišla stížnost na konzulát.

Jednou přišel do závodu ruský generál gubernátor. Nechal všechny zajatce nastoupit na nádvoří do řady a zvolal rusky: „Němci, Maďaři, Turci, Bulhaři a Židé, vystupte z řady!“ Jeden náš zajatec to tlumočil německy a česky. Z řady vystupovali. Ruští vojáci vystoupené dovedli do ubikací pro jejich věci a vyvedli je za bránu závodu. Vystoupil i Slovák, vlastenec Josef Rajnoha, se kterým jsem byl na práci. Kam ti vystoupení byli posláni, o tom jsme se nedozvěděli. My všichni ostatní jsme pracovali v závodě dále.

V té kolonii mi byla dlouhá chvíle, rád bych viděl město. Vyhledal jsem si odlehlé místo v rohu, kde zeď ústila ke schodišti. V tom rohu stál akát. V tom místě jsem přecházel, vylezl jsem na strom, z toho stromu na tu zeď a z té zdi skočil dolů. Spěchal jsem přes město k moři. Tam jsem se v létě každý den koupal. Voda byla teplá, ale hodně slaná. Dno bylo skalnaté, jeden balvan vyčníval z vody, ale jen málo. Na ten jsem doplaval. Mořské vlny mě přelávaly, musel jsem se dobře držet, aby mne nestáhly. Kamarádi se tomu divili, jak mohu odcházet, ale já jsem všechno tajil, kde přecházím. Do závodu jsem se vracel přes vrátnici, ale vždy, když se už stmívalo. Nikdy mě nikdo nezastavil, ani v Oděse. Chodil jsem kolem strážníků a kolem vojáků a nikdo se mne nezeptal, co tady dělám. Měli mne za obyčejného ruského člověka. Rád jsem chodil po těch Nikolajevských schodech k přístavu. Nejpěknější ulice byla Alexandrovský prospekt. Rusové Oděsu nazývali „ruská Paříž“.

Jednou, když jsem byl v přístavu, blížila se loď k přístavnímu molu. Nechtěl jsem se s námořníky setkat, tak jsem se vzdaloval. Oni na mne z paluby volali, abych šel blíž. Hodili mi tenký provaz a na něm lano, abych loď připoutal ke sloupu na rampě. Byla to loď „Nižnij Novgorod“.

Před prvním májem v závodě sestavili kapelu z našich zajatců muzikantů a pilně cvičili. Na prvního máje dostali muzikanti půjčit civilní oděv a hráli v průvodě po ulicích od rána do večera. Já jsem šel za muzikanty, k večeru jsme došli k závodu.

Jak jsem se dřív zmínil, byl v závodě můj přítel Josef Frydl. Později jsem viděl, že jej něco trápí. Řekl mi, abych mu omakal břicho. Zjistil jsem něco tvrdého jako kámen. Hned jsem mu radil, aby šel do nemocnice. Když jsem jej v závodní nemocnici navštívil, viděl jsem, že je vážně nemocen. Sestra říkala, že má velkou žízeň. Brzy jsem se dozvěděl, že Frydl má být převezen do městské nemocnice. Tam také brzy zemřel. Byl pohřben na ústředním hřbitově v Oděse. Jeho ženě do Libhoště jsem napsal lístek, co se s ním stalo.

Vstup do legií

Následkem revoluce jsem byl ještě s několika kamarády přeložen na práci do vojenských dílen. Tam jsem se přihlásil do československých legií. Brzy jsem odjel do Borispolu u Kyjeva. Tam jsem byl přidělen k 5. Pražskému pluku T. G. Masaryka.

Za nějaký čas byl v Brestu Litevském podepsán separátní mír mezi Ruskem a Německem. Našemu vojsku nezbývalo nic jiného, než z Ruska odjet tam, kde se ještě bojuje proti Německu a Rakousku, na frontu francouzskou. Byl vydán rozkaz II. Divizi a rozkaz zněl jasně: „*Nařizuje se nastoupit cestu do Vladivostoku a do Francie!*“ Sháněly se lokomotivy a vozy, aby se vojsko hnulo k východu. První divize pochodovala přes Kyjev k řece Dněpru. U mostu přes řeku se objevili říšští Němci a pak se bojovalo o most. Naši mrtví byli pochováni na východě velké řeky

V legiích – Jekatěrinburg, leden 1918.

s kvapem a vojenskými poctami a ranění byli odvezeni kupředu. 2. března měli Němci most a naše vojsko se valilo dále k východu a Němci se dále tlačili na jeho místo. Řady vozů a vojsk byly nekonečné. Dny byly plné chůze, zadní rozšlapávali stopy předních stále hlouběji a hlouběji.

Třetí, největší, zápas našeho ústupu se rozpoutal u Bachmače a trval od 10. do 14. března 1918. Dvě říšskoněmecké divize se snažily obsadit důležitý železniční uzel bachmačský a znemožnit tak odjezd našich vlaků. Ale 6. Hanácký pluk se jim postavil první na odpor. V tuhých bojích za jarních plískanic vydatně pomohl 3. prapor sedmého Tatranského pluku. Společným útokem bylo dosaženo úspěchu v bitvě u Dače. V závěrečných bojích operoval hlavně 4. pluk Prokopa Velikého. Významná byla i účast čtyř úderného praporu, pěchotu podporovalo dělostřelectvo I. Divize. Boje u Bachmače nás stály 210 raněných, 45 padlých a 41 nezvěstných. Ztráty nepřítele lze vyjádřit číslem 600.

Železniční uzel byl odražením nepřítele zajištěn do té doby, dokud poslední vlak s našimi legionáři neodjel směrem ke Kursku. Cíle operace bylo tedy úplně dosaženo.

Z německých úředních zpráv lze vyčísti ocenění našeho odporu, praví se v nich: „*U Bachmače kladli Češi, jejichž síly byly odhadovány na 10 000 mužů s množstvím dělostřelectva, prudký odpor, když jim žádaný volný odchod byl odepřen. V severní Ukrajině jsou boje s českými prapory složenými z C. K. vojáků pro německá vojska zvláště těžké. V městě Kursku odevzdalo naše vojsko bolševikům dobrovolně část výzbroje, aby dokázalo svou dobrou vůli. Puška zůstala každému dobrovolníku a kulometů zbylo rovněž dostatek. Takže nebylo proti odevzdání odporu.*“

Československý deník tištěný ve vlaku přinesl tehdy rozkaz Antonova Ovsjejenka, vrchního velitele vojsk jihoruských republik: „*Naši soudruzi československého sboru, kteří čestně a hrdinně bojovali u Žitomíru, kryli Kyjev u Grebjonky a Bachmače a chránili dráhy k Poltavě a Charkovu, odcházejí nyní z Ukrajiny a odevzdávají nám část výzbroje. Revoluční vojska nezapomenou bratrské pomoci, kterou československý armádní sbor prokázal v boji pracujícího lidu Ukrajiny s bandami loupežného imperialismu. Výzbroj, kterou Čechoslováci odevzdali, přijímají revoluční vojska jako bratrský dar.*“

Měl bych se zmínit, že za bojů u Bachmače se naši dobrovolníci opatrně v noci přiblížili k německým pozicím a připojili telefonní linku k německému polnímu telefonu. Telefony řinčely. V jednom zaslechl český důstojník jadrnou německou větu: „*Tschen die haben die hozen voll.*“ (pozn.: *Tschechen, die die Hosen voll haben – Češi mají plné kalhoty*).

Za svého nevyhnutelného odchodu z Ukrajiny dostalo se naše vojsko třikrát do boje s německými vojsky. Poprvé na ústupu na silnici ze Žitomíru do Kyjeva za městečkem Korostševem, kde došlo ke srážce zadního voje I. pluku Jana Husa se dvěma pancéřovými auty. Druhý boj se odehrál po nezapomenutelném pochodu I. Divize Kyjevem u řetězového mostu přes Dněpr, náš II. pluk Jiřího z Poděbrad. Útočili tam říšští Němci s ukrajinskými „hajdamáky“. V těchto bojích byly na obou stranách ztráty na životech.

Naše ukrajinská idyla skončila, nastalo nám loučení s Ukrajinou. Už si nepamatuji, na které stanici to bylo, blízko Bachmače, tam jsem nasedl do vlaku, byla to část I. praporu 5. pluku. Z Kyjeva odjížděla také Československá národní rada s na-

Most přes řeku Ob u Novonikolajevska.

Krasnojarsk.

ším vojskem na východ.

Byl jsem přidělen ještě s jedním, jmenoval se Uher, do osobního vozu, ve kterém cestovala Národní rada, jako stráž. Po dvou hodinách jsme se střídali na nástupišti vozu a dvě hodiny jsme odpočívali zase ve voze. S Národní radou cestoval také Jaroslav Hašek. Hašek byl sám humor, jeho vtipům nebylo konce. Ve voze jsme se mu upřímně smáli. Už si nepamatuji, na kterém nádraží nás Hašek opustil, odjel směrem do Moskvy. My jsme odjížděli dále na východ.

V nákladních vozech nás bylo po čtyřiceti mužích. Ve voze byly čtyři palandy, na kterých jsme spávali. Byly to fošny, palanda dolní a horní. Byli jsme stísnění, ale byli jsme šťastní, že se hýbeme kupředu přes Ural na Sibiř.

Jeden náš hoch, byl to akademický malíř, namaloval portrét profesora Masaryka. Obraz jsme měli zvenku na vagónu zářmovaný březovou kůrou a pod ním nápis z březové kůry: „Otče, tvé slovo náš

zákon“. Na jiných vagónech zas bylo něco jiného, Masaryk jako kovář u kovadliny s kladivem v ruce, na jednom vagónu byl nápis z březové kůry: „Přes moře a přes dálky jedem z války do války“.

Nikdy jsem si nepředstavoval Sibiř takovou, jakou jsem viděl. Po obou stranách sibiřské magistrály byly stromy, byly to břízy, bylo to střídavé asi hektar bříz a zase hektar stepi. V létě to vypadalo, jako bychom jeli listnatým lesem. Za Uralem to byla jedna rovina. Obdivoval jsem ty mosty přes ty veliké řeky, byly to železné konstrukce na pilířích, které byly z velkých kvádrů. Pilíře musely být velice pevné, neboť z jara,

Irkutsk.

když byl led uvolněn, narážely ledové kry celou silou na pilíře. To jsem viděl jednou z jara na řece, stáli jsme na stanici a most byl od nás vzdálen 3 versty. Bylo slyšet nepřetržitý hukot. Nedalo mi to, abych se nešel podívat, co to je. Řeka byla plná vody a ledy prudce narážely na kvádrové pilíře, což působilo ten hukot. Myslel jsem si, že to musela být solidní stavba. Přes každou sibiřskou řeku jsou jediné jednokolejné železniční mosty.

Když jsme projížděli Uralem a Sibiří, na každé stanici byly otevřené budky, u nich se pod kotlem topilo, z budky vyčnívala trubka s kohoutkem, každý si mohl napustit vřelou vodu na čaj. Na budce byl nápis rusky: „Kypjatok bezplatno! Vřela voda zdarma!“

A jelo se na východ do Kurska, dál do Voroněže, následoval pak Kozlov, Tambov, Rtiščevo, dále Penza,

Legionáři na Bajkale.

tam jsme odevzdali poslední část zbraní. Pamatuji, že jsem tam odevzdal bolševickým komisařům dvě pušky. Zbraně byly odváženy na saních. Zůstalo nám na sebeobranu jen 45 pušek na celý vlak. Dále následoval Kuzněck, Syzraň, následoval most přes Volhu. Díval jsem se z vagónu na Volhu, byla ještě pod ledem, zamrzla.

Když jsme projížděli kolem jezera Bajkalského, ze zvědavosti jsem stál na brzdě vagónu a mluvil jsem s ruským brzdařem. Zeptal jsem se ho, jak hluboké je to jezero, řekl: „*Eto něžměříš.*“ Řekl mi: „*Já jako záložník jsem jel do rusko-japonské války v roce 1905 přes jezero po ledě vlakem. Do ledu byly zarubány pražce a položeny koleje.*“ Ale války se už nezúčastnil, u Magdenu v Mandžusku se jednalo o příměří a mír. Japonská armáda vyšla z té války vítězně.

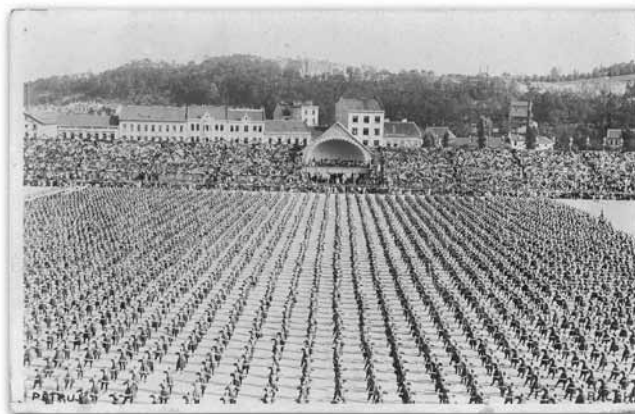
Dále následovala Samara, Buguruslan, Ufa, Zlatoust, dále jsme jeli přes Ural do Čeljabinsku, do Kurganu, následoval Petropavlovsk, dále hlavní město sibiřské Omsk, dále Novonikolajevskoje, Marunsk, Krasnojarsk, Kansk, Irkutsk, řeka Ankara a jezero Bajkalské.

Jeli jsme dráhou kruhobajkalskou, projížděli jsme ve skalách 39 tunelů a 12 galerií, následovala zabajkalská oblast Vrchněudinsk, dále Čita. Z Čity jsme odbočili na dráhu jednokolejnou amurskou, kolem hranic čínského Mandžuska jsme jeli dlouho.

Nebudu všechny stanice popisovat, následovalo větší město Blagověščensk, Spaskoje a Chabarovsk, dále krajem usurijským do Nikolska-Usurijského a do Vladivostoku jsme přijeli začátkem května.

Z nádraží jsme odešli do kasáren ve Zlatém rohu. Do Vladivostoku došlo celkem asi 14 000 legionářů, někteří naši legionáři byli ubytováni na Ruském ostrově a na ostrově Basargině, někteří uviděli poprvé moře. V přístavu byly zakotvené válečné lodě, japonský křižák „Asachy“, americký křižák „Suffolk“ a anglický křižák „Brooklyn“.

Ve Vladivostoku se pilně cvičilo, očekávali jsme spojenecké lodě, které nás přepraví na frontu francouzskou. Utíkaly dny a týdny a nic se nedělo. Urovnal se terén ve Zlatém rohu a připravovalo se veřejné sokolské cvičení ze 6. Sletu pražského. Na strmých stránkách nad cvičišťem byla z bílého písku sestavena písmena, černým uhlím lemována: „*Ať žije Francie*“, dále japonským písmem: „*Ať žije Japonsko*“ a dále: „*Ať žije Anglie*“ a: „*Ať žije Amerika*“. Na cvičišti jsme postavili tribunu, která byla z latěk, obložená zelenými větvemi, uvnitř byly lávky k sezení. Sokolů cvičilo 1 000, měli vojenské kalhoty omotky a šněrovací botky, bez kabátů a bez čepice. Námořníkům na lodích bylo oznámeno, kdy se bude cvičit. Bylo to jednou v neděli. Pod tribunou byli námořníci a vojáci a kolem cvičiště bylo všechno zaplněno diváky z Vladivostoku. Při cvičení vyhrávaly dvě vojenské hudby. Když se nastoupilo na cvičiště, bylo rozpažení rukou

Veřejné cvičení 5. pluku ve Vladivostoku (prosná ze 6. sletu v Praze).

a předcvičovatel nahoře za tribunou dal znamení praporkem připazít. Byla to jedna rána, pod tribunou nastal křik, všichni námořníci stáli na lávkách a křik a hvízdot trval celé cvičení. Všichni cizinci se divili, jak je možno tak cvičit bez velení.

Ve Vladivostoku jsme zůstali až do Petra a Pavla 20. července.

Když dal Československému východnímu oddílu ruský generál Diterichs rozkaz postupovat na Sibiř a spojit se s našimi bratry legionáři, hned jsme odjížděli do Nikolska-Usurijského. Postupovali jsme směrem na Usuri. Dorazili jsme až k jezeru Chamka k městečku Kamenrybolova. Bylo nutno se bránit proti povstalcům. Postoupili až k vesnici Duchovka, tam nás přišla vystřídat jedna japonská divize a 1 000 amurských Kozáků a jeden prapor francouzské cizinecké legie z Indočíny a tři roty Angličanů z Hongkongu. Když jsme se setkali s Japonci, byl jsem překvapen, když ke mně japonský důstojník mluvil německy.

Už si nepamatuji, kam jsem byl poslán, šel jsem sám asi sto metrů od dráhy, když naproti jel vlak s japonským vojskem. Žasnul jsem, když všichni vojáci na mne volali: „*Nazdar! Nazdar!*“ Obrátil jsem se a zdravil jsem je, dokud se vlak nevzdálil. Náš 5. pluk odjel nazpět do Nikolska-Usurijského a k hranici mandžuské. A Čínskou východní dráhou do hlavního mandžuského města Charbina, tam jsme se zdrželi dva týdny.

Jednou v neděli v parku v Charbinu jsme měli vojenskou slavnost. Náš 5. pluk defiloval ve čtyřstupu. Měli jsme americké torny a japonské pušky. Defilovali jsme před představenými Charbinu. Za tribunou nám naši důstojníci dávali pokyn držení těla, hlavu vzhůru. Z tribuny nám vyhrávala hudba pátého pluku do kroku, jenže usekávala takty tak rychle, že jsme museli běžet klusem. Po takovém defilé jsme byli všichni hrozně unavení.

V tom parku nám Číňané předvedli divadlo v přírodě, jenže slovům jsme nerozuměli.

Jednou ke mně přišel můj známý hoch z Oděsy se slovy: „*Pojď se mnou, je tady Grussmann od vás.*“ Já mu na to: „*Který Grussmann?*“ A on: „*Emil*

Grussmann.“ Přivedl mě k němu, podávali jsme si ruku, on řekl: „Ty jsi zestárnul.“ Já mu nato odpověděl podobně. On řekl: „S tím hochem, co tě ke mně přivedl, jsme pracovali na Urale. On pak byl poslán na práci do Oděsy.“ Když se v parku sešli, Grussmann se ptal, jestli nezná Bayera. On na to: „Je tady.“ Tak jsme se seznámili.

Ještě jednou nás potkala shoda. Já ještě s několika hochy jsme byli přiděleni k druhému dělostřeleckému parku na nádraží v Charbinu. Na nádraží na schůdkách vozu stál nějaký důstojník. My jsme byli přiděleni, předčítali naše jména a když četli moje jméno Eduard Bayer, důstojník ze schůdků seskočil a běžel k nám se slovy: „Který je to Eduard Bayer?“ Hned jsem se mu představil. Podává mi ruku se slovy: „Řekni, jak jsme se sešli, já jsem také Eduard Bayer“, praví se smíchem. „My musíme být příbuzní.“ Odkud že jsem? Já řekl: „Od Nového Jičína z Bernartic.“ On řekl: „Já jsem z Heraltic u Opavy.“ Byl to náš velitel 2. muničního parku. Byl to důstojník oblíbený. Všichni jsme si ho vážili.

Později jsme odjžděli z Charbinu na západ kolem písečné pouště Gobi Čínskou východní drahou do Chajlaru k hranicím Sibiře. Dojeli jsme k řece Ononu, na řece byla zbořena část železničního mostu, byl postaven prozatímní most dřevěný. Okolí mostu upravovali dělníci, lámali skálu. Až doma po válce jsem se dozvěděl od mého bratra, že u toho mostu pracoval s těmi dělníky i on.

Ještě se musím zmínit, že můj bratr František odjžděl z Ruska dřív než já. Byl sluha u jednoho kapitána legií evakuační komise. S tím kapitánem pak z Vladivostoku vypluli na japonské lodi jménem „Shunko Maru“, na Štědrý den roku 1919 do Japonského moře. Když se plavili Japonským mořem, zastihla je bouře. Loď se musela uchýlit do japonského přístavu Karaso na několik dní, než bouře ustala. To mi vyprávěl doma, když jsem se vrátil. V Rusku jsme se snad několikrát potkali, ale nikdy jsme se nepoznali. Plavil se těmi moři, jako já, mořem Japonským, Východočínským, Indickým oceánem a Suezským kanálem do Středozemního moře a do Terstu.

Projížděli jsme Sibiří k jezeru Bajkalskému podruhé. Kruhobajkalskou dráhou přes těch 39 tunelů a 12 galerií. Dojeli jsme až na Ural do Jekatěrinburgu. Čekalo se, že se znovu utvoří fronta proti Německu. Později nás 12 mužů bylo rozkazem posláno ještě dále na Ural do Nižného Tagylu. Naším velitelem byl podporučík Daněk. Byl tady blízko pravoslavný kostel a klášter, tam jsme chodili do kostela. V tom klášteře měli malé hospodářství, též krávy. Někdy nám jeptišky donesly na nádraží mléko. O Vánocích jsme je všichni, i podporučík, navštívili a společně zaspívali. Všechny nás obdarovaly spodním prádlem. Hrozily se, co bude v Rusku dále, až my odjedeme. My jsme je utěšovali.

Ruský admirál Kolčak sestavoval na Sibiři vojsko, které se mělo později utkat s Němci. Bylo to v lednu 1918 na Urale v Jekatěrinburgu na nádraží.

Něco se u naší 2. muniční divize pošramotilo. Byl tam na nádraží otevřen zaplombovaný vagón a byla z něj odcizena nějaká hořčice a podezření padlo na naše legionáře. Dozvěděl se o tom velitel druhého dělostřeleckého pluku podplukovník Vojta. Já jsem byl volán věstovým poddůstojníkem (pozn.: průzkumník, spojka, posel), abych se dostavil k našemu kapitánovi. On mi dal rozkaz, abych přivedl podplukovníka Vojtu před naši druhou divizi. Já mu na to: „Vždyť já ho neznám.“ On mi na to: „On přijde“, nevím už v kolik hodin, „sem z téhle strany. Půjdeš naproti kolem našeho ešalonu a budeš se mu hlásit.“ Nemohl jsem mu to odepřít. Ale myslím jsem si, jak já k tomu přijdu, já řadový voják bez jakékoliv hodnosti mám být pobočníkem velitele 2. dělostřeleckého pluku podplukovníku Vojtovi. Proto jsem šel tím směrem, jak mi kapitán naznačil. Šel jsem chvíli a myslím jsem si: „Snad se nebudu mýlit.“ A skutečně proti mně kráčel podplukovník. Zastavil jsem se šest kroků před ním a vzdal jsem mu čest se slovy: „Bratře podplukovníku! Druhá divizion nastoupil.“ On mi na to: „Tak půjdeme.“ Já jako pobočník stál jsem vedle něj, když uděloval důtku 2. muniční divizi. Zapamatoval jsem si jen to: „My, Čechoslováci, jsme zde v Rusku jenom jako hosté ...“ a tak dále. Dívalo se na nás 300 mužů, mezi nimi poručíci a poddůstojníci, já jsem nebyl ve své kůži, že se na mne všichni dívají.

Sestavení vojska se nepodařilo, všechno bylo brzy v rozkladu. Nás dvanáct odjelo zase do Jekatěrinburgu. Viděl jsem ten dům, kde byl internován car a jeho rodina.

Náš oddíl 2. divize odjel nazpět na Sibiř blízko Tomska do tajgy a zůstali jsme na stanici Tutalskaja. Tam jsme se dozvěděli, přišla zpráva přes Ameriku, že máme republiku s prezidentem Masarykem.

Naše touha byla vrátit se do vlasti, ale nebylo to tak jednoduché. Zdrželi jsme se na Sibiři až do roku 1920. Vrátit se do vlasti přes Rusko nebylo možno. Generál Krejčí se byl u nás na stanici informovat mezi mužstvem, zdali by bylo možno vrátit se přes Rusko, ale dozvěděl se, že my se chceme vrátit v klidu, protože je už v Evropě mír. Jediná cesta byla přes moře.

V roce 1920 jsme se pomalu hnuli k východu až do Irkutsku. Těšil jsem se, že budu potřetí kolem jezera Bajkalského projíždět těch 39 tunelů. Ale nebylo tomu tak. Byla krutá zima a dráha byla zatarasena našimi vlaky. Proto byl vydán rozkaz: „Dělostřelectvo a jízda má nastoupit pochodovým pořádkem přes jezero po ledě do Mysovskaja za Bajkalem.“ Bylo to začátkem února 1920. Vyjeli jsme o desáté hodině večer, celou noc jsme jeli po zamrzlém jezeru. Zažili jsme krutou zimu. Do Mysovskaja to bylo 75 verst.

V zabajkalské oblasti jsme se dlouho zdrželi. Už nevím, na které stanici to bylo, překvapilo nás cosi nemilého. Byl čten večerní rozkaz takto: „*Kapitán Eduard Bayer se zbavuje druhého parku pro neuposlechnutí rozkazu, velitelem druhého parku je stanoven podporučík Daněk.*“ Po tomto rozkazu všichni poddůstojníci druhého parku obešli všechny naše muže, aby se ráno dali napsat k raportu! Ráno nás u raportu stálo v řadách sto mužů. Raport vedl nový velitel, každého se tázal, co si přeje, ale všichni mluvili stejně: „*Já si přeji, aby kapitán Bayer byl dále naším velitelem.*“ Nedošel ani ke mně, přestal se dotazovat. Najednou před nás předstoupil major Pozdíšek se slovy: „*Nedělejte to tak, jak to dělali Rusové v sedmnáctém roce.*“ To bylo všechno.

Pomalou jsme se hnuli zase kupředu do Vrchněudinska, dále do Čity k hranici mandžuské a dále Čínskou východní dráhou přes Mandžusko. Projížděli jsme okrajem pouště Gobi k hlavnímu městu Charbinu. Kolem Charbinu byl kraj úrodný, tam jsem viděl kolem dráhy také hodně bažantů, takových, jako u nás. Blízko Charbinu byly ohromné podlouhlé sklady obilí, nahoře zúžené. Obilí v pytlích, pod širým nebem, ničím nepříkryté. Byl jsem zvědav, co v těch pytlích je. Kapesním nožem jsem udělal díрку do pytle. Vysypala se pšenice o něco menšího zrna než u nás. Takových skladů bylo v Mandžusku hodně.

Blížili jsme se k Vladivostoku. Měl bych se zmínit, že železniční stanice blízko pouště byly všechny opevněné a obehnané ostnatým drátem proti loupežníkům Chumchuzům. Projížděl jsem Sibiř a Ural už potřetí a Čínskou východní dráhu podruhé. Konečně po čtyřech letech v Rusku jsem se vracel do Vladivostoku.

Do Vladivostoku jsme přijeli koncem dubna 1920. Byl jsem ubytován v těch samých kasárnách, co před dvěma roky. Když jsme se měli nalodovat, medvěda jsme měli uvázaného u přístavu na dlouhém řetězu (pozn.: legionáři měli ve Vladivostoku krotkého medvěda, hrávali si s ním). Jednou stálo kolem něho hodně našich hochů. Vtlačil jsem se mezi ně i já. Medvěd chodil kolem dokola, když přišel ke mně, očichal mne a zadkem sedl na moje nohy. Volali: „*Sedni si na něj!*“ Já odpovídám: „*Mám nové kalhoty.*“ Bylo tam hodně bláta. Volali: „*Edu poznal!*“ Když mi byla dlouhá chvíle, hrával jsem si s medvědem, on mne už dobře znal. Obyčejně když se postavil, objal jsem jej kolem krku, on mne předními nohama pod paže. Pak se převrátil na hřbet, obě ruce jsem mu dal do tlamy, nikdy mne nekousl. Míval jsem kolem sebe hodně diváků.

Návrat domů

Plavba lodí

Jednou zrána vplula do přístavu veliká loď, na ní bylo napsáno „Keemun“. Byla 165 metrů dlouhá, ponor měla

13 metrů a nákladu unesla 15 000 tun. Byla to loď anglická, která nás měla přepravit do vlasti. Za války přepravovala vojsko z Anglie do Francie. Nejdřív se nakládaly naše věci, kufříky musely být v rozích obity plechem proti potkanům. Pro medvěda jsme udělali velkou bednu a jeřábem byl vyzdvižen na palubu. Kapitán lodi chtěl vidět naše podpisy, jestli souhlasí-

Cesta na loď Keemun.

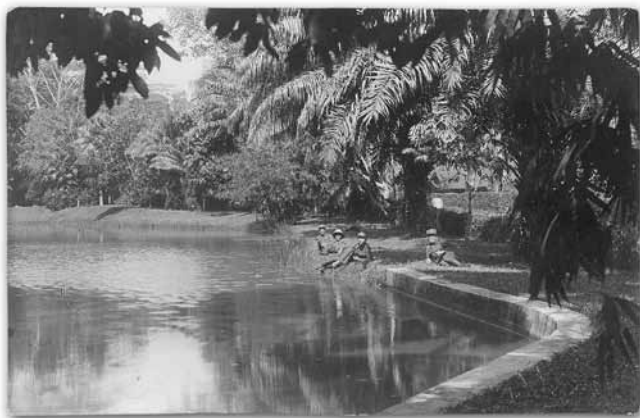
me s tím, aby medvěd byl vzat na loď. Podpisů byla většina.

Až bylo všechno naloděno, teprve jsme vstoupili na loď my. Všichni jsme museli mít závěry pušek obvázané bílým plátnem na znamení, že se nebude střílet.

Dne 15. května 1920 jsme se rozloučili s japonskými vojáky. Loď byla odpoutána od rampy, hudba zahrála na rozloučenou, lodní siréna zahoukala a loď vplula do zátoky Petra Velikého. A dále do Japonského moře. Na palubě nikdo nebyl, foukal studený vítr. Já jsem si oblékl plášť a stál jsem na zadní palubě a díval jsem se na okolní ostrovy, když najednou vidím vodotrysk, proud vody jako z hasičské stříkačky a hned se vynořilo z vody něco tmavého, jako veliké vrata to bylo. Byl to ocas velryby. Vynořilo se to ještě několikrát.

Plavili jsme se Japonským mořem, úžinou Tshushimskou, tou úžinou, kde se v roce 1905 odehrála velká námořní bitva mezi loďstvem japonským a ruským. Dále průlivem Korejským, přístavní město Nagasaki jsme minuli po levé straně. Dále jsme se plavili Žlutým mořem kolem ostrova Guelpart do Východního Čínského moře. Dále jsme se plavili mezi Čínou a Taiwanem do Jihočínského moře. Hongkong zůstal po pravé straně. Dlouho jsme se plavili Jihočínským mořem na poloostrov Malajský do přístavu Singapur.

Tam jsme se zdrželi čtrnáct dní. Naloděvalo se uhlí, tropické dřevo, rýže, třtinový cukr, měď, bavlna. Trvalo to dva týdny. Přístav singapurský je rozsáhlý. Bylo tam zakotveno hodně lodí – americké, australské, japonské, anglické, ale nejvíce lodí jsem tam viděl holandských. V Singapuru bylo každý den veliké vedro padesát stupňů. V poledne stálo slunko přímo nad hlavou. Já jsem se každý den dvakrát koupal v moři.

Návštěva botanické zahrady v Singapuru.

Z vody se nechtělo ven, byla vlažná. Koupali jsme se v průlivu Malajském mezi ostrovem Sumatrou a Singapurem. Průlivem proplouvaly všechny lodě, když byl příliv a odliv. Jednou proudila voda na západ, pak zase na východ. Jednou, když jsem se koupal, plaval jsem hodně daleko. Voda mě unášela, kamarádi na mne volali: „Bratře! Bratře! Nikdo ti nepomůže!“ Plaval jsem nazpět a byl jsem unaven.

V singapurském muzeu jsem byl třikrát. Bylo se nač podívat. Jednou jsme zašli s několika kamarády do botanické zahrady. Jaká krása nás oslnila! Byly to samé palmy. Ještě nikde předtím jsme neviděl tolik automobilů jako v Singapuru. Říkali jsme „město automobilů“. Bylo to město překrásné.

Ze Singapuru jsme se plavili průlivem Malackým mezi ostrovem Sumatrou a poloostrovem Malajským do Indického oceánu na ostrov Pinang. Tam jsme se v přístavu zdrželi dva dny. Dále jsme se plavili Indickým oceánem.

Jednou nás doháněla a potkala veliká americká válečná loď. Protože na stožáru naší lodi vlál prapor československý, na americké byl vztyčen prapor hvězdnatý americký. Námořníci na palubě nás zdravili ohromujícím křikem.

Měl bych se zmínit o tom, že když jsme se plavili Východním Čínským mořem, byla tam neprůhledná mlha. Lodní siréna houkala ve dne v noci nepřetržitě po celý týden, aby nenastala srážka s proti plavící se lodí.

V Indickém oceánu mne nejvíce zajímali delfíni. Byly to ryby nejmíň dva metry dlouhé. Provázely naši loď každý den vždy na předu lodi. Pluly před lodí i několik hodin, bývalo jich pět někdy i deset. Já jsem ležíval na přední palubě pod zábradlím a díval se na ně. Plavaly na hladině. Dostávali jsme od Angličanů malé buchtíčky jako dlaň. Ty jsem jim házel před nos, ale ony žádnou nesežraly, jen o ně zavádily. Delfíni se živí jen rybami.

Když loď vyplula z přístavu Pinangu do Indického oceánu, zastihla nás bouře. Vlny přelévaly palubu, všechny dveře na palubě musely být těsně uzavřeny. Někdy bylo na palubě vody po kolena, naštěstí bouře netrvala dlouho. Když bouře ustala, býval jsem na palubě bez košile, brzy jsem byl dohněda opálený.

Plavili jsme se Indickým oceánem na ostrov Cejlon do přístavu Kolombo. V přístavu loď zakotvila. Byli jsme se podívat ve městě Kolombo. Jaká nádhera! Všude samá zeleň jako z pohádky. Jenže na Cejlonu bylo veliké vedro. Z Kolomba jsme vypluli po dvou dnech do Indického oceánu. Byla to dlouhá plavba. Bezmála čtrnáct dnů jsme neviděli pevniny ani ostrova.

Dále jsme se plavili Arabským mořem a do Adenského zálivu a do přístavu Džibuti a dále průlivem Báb-el-Mändeb kolem Ethiope, Habeše do Rudého moře. Mezi Arábií a Egyptem v Rudém moři bylo nesnesitelné parno. Hned jsem věděl, proč se to jmenuje moře rudé. Moře mělo cihlovou barvu, na hladině plavaly medúzy, bylo jich tolik, měly rudou barvu, dřív jsem o tom nikdy neslyšel.

Když jsme se plavili Rudým mořem, jeden náš hoch onemocněl a zemřel. Snad to byl sluneční úpal, v noci zemřel a ráno v deset hodin byl pohřben do moře. Na nohy mu bylo uvázáno železné závaží, to dělali angličtí námořníci, byl zašit do nepromokavého plátna a obalen československou vlajkou. Byl položen na prkno a na zábradlí paluby, palubní zvon vyzváněl, pěvecký sbor zapěl píseň Kde domov můj a čestná četa vzdala čest. Prkno bylo na jedné straně zdviženo, tak sjel do moře, loď zůstala stát. Angličtí námořníci změřili hloubku vody, byl sepsán popis, jméno a na které rovnoběžce byl pohřben a na které severní šířce a východní délce.

Přiblížili jsme se k Suezskému kanálu. Na přední palubu námořníci postavili veliký elektrický reflektor. Kanálem se loď plavila pomalu. Když se tam měly dvě lodě potkat, vždy jedna musela zůstat

Vjezd do Suezského průplavu.

stát, musela být připoutána ke břehu, aby druhá mohla kolem projet. Kanálem jsme se plavili 160 kilometrů. Kanál bývá zavát písky z pouště z Arábie a je ho nutno stále pročišťovat. Na jisté vzdálenosti stály bagrové lodě, které dno pročišťovaly. Blízko Středozemního moře se do kanálu vlévá jedno rameno řeky Nilu.

Lod' přistála v Port Saidu na Středoziemním moři. Z přístavu vbíhala do moře dlouhá kamenná hráz, na konci té hráze je socha francouzského inženýra Lessepse (pozn.: Ferdinand de Lesseps, autor projektu a vedoucí stavby Suezského průplavu), který sestavil plán na stavbu kanálu. Sochu jsem ze zvědavosti obešel. Kolem Suezského kanálu byla písečná poušť. Nikde jsem neviděl ani zeleného stromu ani zelené trávy, jen nažloutlý písek. Kanál probíhal jednou rovínou. Rozdíl spádu mezi Rudým a Středoziemním mořem je jen padesát centimetrů.

V přístavu Port Saidu jsme přestoupili z lodi „Keemun“ na druhou anglickou loď jménem „Orotava“. Loď „Keemun“ měla zboží vyloďovat v Alexandrii a v některých přístavech na

Z přístavu Port Said.

Středoziemním moři, takže stálo zato nás legionáře přeložit na jinou loď. Byly přeloženy všechny naše věci i medvěd. Loď „Orotava“ byla 105 metrů dlouhá. Na ní jsme se plavili Středoziemním mořem. Nemohli jsme si tam vynachválit dobré jídlo. Středoziemním mořem nás také provázeli delfíni, ale ne tolik jako v Indickém oceánu. Bylo tam hodně létajících ryb, nevím, jak se jmenovaly, byly tak veliké jako vlaštovka. Vyletovaly z moře a letěly asi 50 metrů a opět slétávaly do moře, na slunci se leskly všemi barvami.

Námořníci každý den z rána myli palubu mořskou vodou, hadicí byla polévána paluba a kartáči drhnuta. Když byli naši hoši ochotni námořníkům něco pomoci, vždy je odmítli, že my jsme u nich jako hosti. Anglické námořníky jsem si nemohl vynachválit, s jakou přesností se jejich lodě plavily.

Z Egypta jsme se plavili Středoziemním mořem pět dní, dále jsme se plavili mořem Jónským mezi Řeckem a Itálií, úžinou Otrantskou do Jaderského moře kolem Dalmácie, zálivem Terstským do Terstu. Tam se naše věci vyloďovaly lodním jeřáblem přímo do vagónu.

Terst je přístav moderní, trvalo několik dní, než se vše vyřídilo. Tam jsme nasedli do vlaku a jeli přes Jugoslávii do Lublaně a do rakouského Salzburgu a

do Lince, k českým hranicím do Horního Dvořiště a do Českých Budějovic a do Brna.

Zastávka v Terstu.

Všude v Čechách a na Moravě v roce 1920 v červenci, když jsme přijížděli, počínaly žně. Na našem vlaku byly malé červenobílé praporky. Ženci nás zdravili, ženy mávaly šátky, všude samé pozdravy. Ještě jsme nevěděli, kam pojedeme, ale jeli jsme na Moravu.

Musím se zmínit, když jsme projížděli Rakouskem, na každé stanici k nám do vozu přicházely německé děti: „Prosím vás, dejte mi několik cigaret pro tatínka.“ Pokaždé jsem je, já nekuřák, krabičkou obdaroval.

Legionáři.

Příjezd na Moravu

V Brně na nádraží moji kamarádi na mne: „*Jedeme k vám do Hranic.*“ Já jim na to: „*Budu mít blízko domů.*“ Po šesti letech jsem se vracel na rodnou Moravu. Zdálky bylo vidět nad městem prapory. Vlak se blížil k Hranicím, na nádraží nás přivítala vojenská hudba, byly tam seřazeny malé družičky v národních krojích, Sokoli a vojáci hranické posádky. Uvítací projev četl velitel akademie francouzský generál, pak starosta Hranic a starosta Sokola. Pak jsme odcházeli s vojenskou hudbou do města do bývalých zeměbranceckých kasáren. Později jsme měli medvěda uvázaného na nádvoří kasáren u sloupu, nahoře na sloupu seděl mandžuský Orel. Všichni jsme byli pozváni na divadlo vojenské akademie. Nevím, proč jsem byl tak nervózní, že jsem tam nevydržel ani přes jedno jednání, odešel jsem do kasáren.

Na druhý den jsem se procházel po městě. Koupil jsem si v obchodě višně, když tu potkám našeho velitele kapitána Eduarda Bayera. Dal jsem mu ochutnat višně, on na mne: „*Ach, Edo! Ty jsi ještě tady, proč nejedeš domů? Máš to blízko.*“

Ještě večer jsem si všechno připravil a ráno ve čtyři hodiny jsem odešel na nádraží a vlakem odjel do Suchdolu. Přes louky jsem šel do Bernartic. Na suchdolských lukách jsem potkal Stanislava Hájka. Šel do služby k dráze. První moje slovo bylo, co je u nás nového. On odpověděl: „*Nic. Jen bratr Francek se vrátil z Vladivostoku na japonské lodi přes moře.*“ Byl jsem si jist, že obě sestry jsou už vdané.

Přišel jsem do dvora, můj bratr Francek urovnával hnůj, bylo to v šest hodin ráno 20. července 1920. V kuchyni moje maminka u okna cosi šila a sestra Mařka ukládala dříví do pekárky, sestra Otýlie byla v lese na houbách a tatínek byl na zahradě. Tatínek mne přivítal slovy: „*Ty jsi opálený jak černoč.*“ Hned se na mne přišli podívat všichni sousedé. Ty mladé jsem nepoznal.

Ještě večer jsem se vrátil do Hranic, v neděli ráno už nás navštívil Emil Grussmann a Josef Bayer. V Hranicích jsem odevzdal japonskou pušku, torņu, kynžal a vojenské boty a dostal jsem dovolenku na tři měsíce. Z Hranic jsem přišel domů a vojnu jsem opustil navždy.

Můj bratr mi povídal, co zažil v zajetí po Brestlitevském separátním míru. Odjížděl na Sibiř až do Novonikolajevska, tam byl v lágru. Vyprávěl, jak vlak projížděl Sibiří. Na jedné stanici blízko tajgy vlak zastavil a on se šel podívat na medvěda, kterého měli legionáři uvázaného u vagónu. Bylo to jednou v neděli v poledne. Já jsem hned vzpomněl, že jsem tehdy chodil kolem toho vlaku a volal: „*Od Nového Jičína nikdo?*“ Nehlásil se mi nikdo, tam jsme se potkali, jenže jsme se nepoznali. On se díval na medvěda. Bratr byl pak přidělen jako sluha k jednomu kapitánovi evakuační komise ve Vladivostoku a s tím kapitánem vypluli na japonské lodi jménem „*Shunko Maru*“ na

Štědrý den v roku 1919 přes Indický oceán do Terstu a do vlasti.

Když jsem přišel domů, byly nejpilnější žně. Na kopci pod křížem bylo žito už v kupách. Myslel jsem si, že si doma z té dlouhé cesty trochu odpočinu, ale nebylo tomu tak. Sám jsem poznal, že je nutno přiložit ruku k dílu. Tehdy se sekávalo jen kosami, také jsem to zkusil, jestli jsem za těch 6 roků nezapomněl séct, a tak jsem kosil denně po celé žně. Práce mne unavovala, nebyl jsem zvyklý.

Spával jsem v komoře v posteli, ale nikdy jsem nemohl usnout, proto jsem lehával na podlahu u postele a pod hlavu jsem si dal něco tvrdého. Tak jsem spal jako dřevo. Na dlážce jsem lehával až do zimy, teprve, až mi bývalo zima, jsem spával v posteli pod peřinou. Moje maminka mi povíдалa: „*Kdybys věděl, jak mně bylo po vás teskno, co jsem se naplakala, neměli jsme od vás žádné zprávy. Až 20. srpna 1919 dostali jsme lístek z Prahy od červeného kříže. Lístek byl adresován na obecní úřad. Byla nám doručena tato zpráva: Eduard Bayer, narozen 27. 8. 1888, nachází se v československé armádě v Sibiři 5. pluk. Račte uvědomit příbuzné!*“

Hlášenka o pobytu na Sibiři z 20. srpna 1919.

České ochotnické divadlo ve Studénce (1. část do roku 1945)

Prvním prokazatelným dokladem o existenci českého ochotnického divadla ve Studénce je fotografie členů místního divadelního souboru z r. 1885, která byla získána při shromažďování podkladů pro retrospektivní kroniku ochotnického divadla ve Studénce pořizovanou Závodním klubem ROH Vagonka Studénka v r. 1975. Na uvedené fotografii je zvláště cenné to, že jsou tam vepsána i jména jednotlivých osob, jejich povolání a funkce.

Byli to: předseda Petr Balnar, nadučitel Vincenc Bainer, nadučitel Vincenc Martínek, nadučitel Tomášek, učitel Jan Tomášek a dále František Martínek, Antonie Bainerová, A. Tymlová, Filomena Holaňová a žena, jejíž jméno na fotografii se zatím nepodařilo rozluštit.

Je jistě všeobecně známo, že ze Studénky pochází pražský arcibiskup a kardinál František Tomášek (1899–1992), který se zde narodil v rodině místního nadučitele v tehdejší škole (dnes základní škola na ul. Družstevní čp. 88), kde má také pamětní desku. Uvedená fotografie tak dokazuje, že je na ní zobrazen jeho otec nadučitel František Tomášek, i když na ní chybí křestní jméno. Jeho později slavný syn František sice

jako aktivní divadelník ve Studénce nepůsobil (odstěhoval se odsud jako sedmiletý), avšak jeho velmi kladný vztah k divadlu se projevil během jeho působení jako katecheta v obci Kelč (okr. Vsetín). V tamější obecní kronice je totiž zaznamenáno: „V roce 1930 zakoupil katecheta František Tomášek pro Orla v Kelči loutkové divadlo a ujal se jeho vedení. Nenapodobitelně mluvil a vodil Kašpárka. Hráli pravidelně v neděli odpoledne v Lidovém domě. Vždy kladl důraz na výchovný charakter divadla.“

Vedle výše uvedené fotografie je v obecní kronice Studénky uveden záznam o divadelním představení sehraném pro veřejnost v r. 1885 skupinou studentů. Byly to dvě jednoaktovky – F. V. Chaloupka „Studenti v nesnázích“ a Frant. Wolf „Fotografická dílna v Praze“. Uvedená představení byla sehrána v domě „Na fojtství“ čp. 186 (dnes ul. U Rybníčku). Původní budova byla již demolována. Dle kronikářského záznamu bylo jeviště postaveno na pivních sudech, jak to bylo v tehdejší době dosti obvyklé. Místo bočních kulís bylo údajně použito vypůjčených ložních prostěradel. Obě hrané frašky byly v tehdejší době velmi oblíbené, jak pro poměrně malý počet účinkujících,

První divadelní ochotníci ve Studénce v roce 1885.

Obecní hostinec, kde v 1. poschodí DTJ provozovala v l. 1908—
—1932 divadelní činnost.

tak i pro jednoduchost textu a inscenační nenáročnost. Přesné datum konání představení nebylo zaznamenáno.

Že se ochotnické divadlo ve Studénce hrálo i před rokem 1885, svědčí doložená inscenace školního divadla „Budečské jesličky“ režírovaná nadučitelem Vilémem Krestou, která byla sehra na 25. 12. 1883 a pro velký úspěch opakovaná 1. 1. 1884.

Rozsah činnosti zmiňovaného souboru z r. 1885 se zatím nepodařilo ověřit konkrétními inscenacemi. Kronikářsky je zmiňována divadelní činnost po r. 1897 v rámci čtenářského spolku „Havlíček“, který ve svém působišti v Obecním hostinci (dnes čp. 67 na ul. Družstevní) vlastnil jeviště. Toto po zániku spolku v r. 1908 po určitých úpravách sloužilo nově založeným tělovýchovným organizacím Sokol a DTJ. V obou těchto organizacích bylo ochotnické divadlo jedním z výrazných znaků jejich veřejné činnosti. O velikosti těchto divadelních souborů nejsou podrobnější informace než ty, které lze odvodit z osobních výpovědí nejstarších divadelních pamětníků. Řádově to bylo 20–30 osob. Při existenci dvou samostatně působících divadelních souborů tak můžeme odhadnout, že v té době bylo ve Studénce 40 až 60 aktivních diva-

Dělnický dům v roce 1970.

delníků. Dokládají to i hromadné fotografie souboru TJ Sokol z r. 1917 z her „Dědečkovy housle“ a „Cigánčina pomsta“.

S přihlédnutím k tomu, že v r. 1900 měla Studénka 1 785 obyvatel české národnosti, je počet občanů zapojených do aktivní divadelní činnosti důkazem, že ochotnické divadlo bylo velmi oblíbené.

Písemná dokumentace o provozování ochotnických divadel za období let 1908–1918 se nezachovala. Dle osobních výpovědí se divadla v letech 1914–1918 hrála jedině s podmínkou, kterou při povolení stanovilo okresní hejtmánství v Bílovci – výnos z představení bude věnován válečnému Červenému kříži. Kolik představení se uskutečnilo, však respondenti ve svých výpovědích neuvedli. V té době jsou zaznamenána dvě divadelní představení místní školy, a to v r. 1909 J. Š. Baar „Mladí pastýři betlémská“ a v r. 1916 V. B. Plumlovská „Krakonoš“, režie učitel Lhotský.

Erich Kahánek a Alois Figala, režiséři divadelního souboru DTJ.

V „Pamětní knize obce Studénky“ založené v r. 1927 kronikář Karel Bainer poznamenává, že „obě tělovýchovné organizace Sokol a DTJ vedou své kroniky“. Tyto však byly během německé okupace v letech 1938–1945 ztraceny a s nimi zmizel i pramen informací o jejich divadelních aktivitách. Dle výpovědi p. Viléma Kuncka, který v r. 1938 pomáhal při stěhování sokolského archivu z obecního domu do úkrytu, byly při domovních prohlídkách u sokolských funkcionářů všechny písemnosti Němci objeveny a archiv, údajně odvezený do Ostravy, byl po zjištění obsahu spálen. Že tomu tak nemuselo být, nasvědčuje okolnost, že ještě v r. 1942 Gestapo vyšetřovalo p. Kuncka v záležitosti sokolského archivu v německém městě Halle, kde byl v té době nasazen na nucené práce. Podle jiných výpovědí byla sokolská divadelní kronika odvezena někam na Valašsko, kde se prý ztratila.

Proto informace mohly být získány jen na základě šetření ve státních archivech v Novém Jičíně a v Opavě a dále podle výpovědí aktivních divadelníků žijících ještě v r. 1973 a 1974. Jejich souhlasné výpovědi a věnované fotografie se tak

staly informacemi o tomto divadelním souboru. Údajně byly sehrávány ročně 3–4 hry. Většinou se daly zjistit jen jejich názvy a roky, kdy byly uvedeny. Do r. 1931 byly inscenace hrány v obecním hostinci (čp. 67) a od r. 1934 pak v nově postaveném Dělnickém domě (čp. 7). Vzhledem k výše uvedeným skutečnostem obecně chybí přesná data premiér, případných repríz a jména režisérů. Režiséři v té době byli – Konstantin Balcárek, Eduard Laciga, Antonín Lhotský, Jaroslav Nývlt a Emil Ziffer.

Tehdejší divadelní soubor DTJ svou činnost rovněž uskutečňoval v Obecním hostinci a od r. 1933 v Dělnickém domě (čp. 7), jehož základní kámen byl položen 27. 8. 1931 a slavnostní otevření proběhlo 2. 10. 1932. S velkým sálem souviselo i jeviště, jehož rozměry vyhovují i dnešním podmínkám inscenačních potřeb. Soubor hrával 3–4 hry ročně. Písemná spolková dokumentace DTJ včetně divadelní kroniky byla sice v r. 1938 před Němci uschována údajně mimo Studénku, avšak i tam došlo k zatýkání a domovním prohlídkám, při kterých byly písemnosti zabaveny a údajně zničeny.

Proto stejně jako v případě divadelního souboru TJ Sokol byla činnost souboru DTJ zjišťována osobně. Režiséry souboru byli Erich Kahánek, Alois Figala, Jaroslav Teichman a Josef Dluhoš.

Nespornou zajímavostí v historii ochotnického divadla ve Studénci byla existence divadelního souboru frekventantů Obchodní školy čs. legionářů a invalidů působící v letech 1919–1925. Škola měla sídlo v Novém zámku čp. 229. Měla svůj kulturní odbor, jehož jeden člen, profesor školy, byl režisérem několika ochotnických představení skutečně-frekventanty školy. Jeho jméno se nepodařilo zjistit. Údaje o početním stavu souboru lze odvodit

Členové divadelního souboru Sokola v roce 1917.

z dokladově prokázaných divadelních inscenací. Ty byly všechny sehrány na jevišti tehdejšího Obecního hostince čp. 67 na Družstevní ulici. Existenci této školy ve Studénci připomíná památník legionářských bojišť z války let 1914–1918 umístěný před budovou Nového zámku – pylon s kalichem a s názvy míst jednotlivých bojišť. Frekventanti legionářské školy se hráli: v r. 1921 legionářské drama Fr. Langra Jízdní hlídka, 28. 1. 1923 veselohru F. X. Svobody Poslední muž. Dne 28. 10. 1924 to bylo historické drama Al. Jiráka Jan Roháč z Dubé, na němž se aktivně podíleli i ochotníci divadelních souborů DTJ a TJ Sokol.

V r. 1925 pokračoval divadelní soubor TJ Sokol ve své činnosti hrou Fr. Sokola Tůmy Pasekáři, v r. 1927 operetou R. Frimla Kvítek prerie a Stroupežnického veselohrou Naši furianti. Dne 27. 12. 1928 měla premiéru nově nastudovaná historika J. Poláška Dědečkovy housle. V letech 1929–1935 sehrál několik divadelních inscenací odbor mládeže Národně socialistické strany.

Režiséři divadelního souboru Sokola, zleva Emil Ziffer, Konst. Balcárek, Eduard Lacina, Jaroslav Nývlt, Antonín Lhotský.

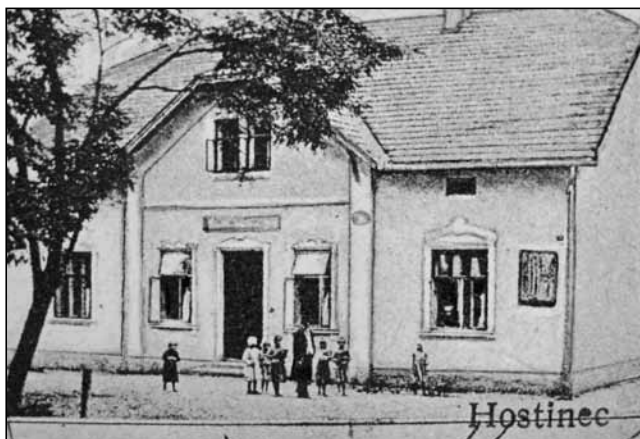
DS Sokola, hra *Dědečkovy housle*, 27. 12. 1928.

Režisérem byl Rafael Kaška, který tuto činnost vykonával v té době i v sousedních Butovicích.

Dle výpovědí pamětníků byla po r. 1931 zaznamenána činnost divadelního souboru Federované dělnické tělocvičné jednoty, která sídlila v hostinci U Bajnarky čp. 195. Objekt se nacházel na nynější ul. 2. května naproti Starému zámku. Hostinec byl zbourán již v dřívější době. Doklady o činnosti souboru se nedochovaly, protože byly zničeny při domovních prohlídkách za německé okupace po r. 1938. Informace o tom podali tehdejší členové divadelního uskupení. Jako režiséři her většinou se sociální tematikou byli Jindřich Hanzelka, Rudolf Tomášek a Antonín Alčer. Rovněž u tohoto souboru se daly zjistit jen názvy her a roky jejich premiér. Divadla byla hrána na provizorním jevišti v čp. 195 a později na scéně Dělnického domu.

Dalším seskupením divadelních ochotníků ve Studénce před r. 1938 byl divadelní soubor Lidové strany. Jeho činnost je zaznamenána od r. 1935, kdy řízení strany převzal mladý účetní bývalé Studénecko-štramberské dráhy Alois Rára. Politická a kulturní činnost Lidové strany se soustředovala v Obecním hostinci čp. 67. Zde byly pořízeny nové dekorace, ve kterých za režie výše jmenovaného bylo hráno až do r. 1937.

Zajímavý byl osud jevištního vybavení. Dekorace byly malovány velmi realisticky a obyvateli Studénky a nejbližšího okolí byly uznávány jako

Hostinec U Bajnarky, čp. 195.

jedny z nejkrásnějších. Hned na počátku německé okupace v r. 1938 byly v noci několika členy souboru tajně přeneseny z Obecního hostince na faru a do sousedního kostela, kde byly jednotlivé části uschovány.

Asi po roce se dostavil k bývalému režisérovi Rárovi přímo do kanceláře železniční dráhy pověřenec z okresního úřadu v Novém Jičíně s žádostí, aby ukázal dekorace, o které má německá veřejnost zájem. Alois Rára byl přinucen vyhledat v obci člena souboru kostelníka Karla Novotného, o kterém věděl, že dekorace uschoval. Boční kulisy a zadní prospekt byly uschovány na půdě fary čp. 95 a malovaná plátna byla uložena na věži studéneckého kostela sv. Bartoloměje. Když německý pověřenec uviděl ojedinělé zaprášené kulisy a od kostelníka Novotného ještě uslyšel prohlášení, že nemůže zaručit, jestli je jevištní vybavení kompletní, pozbyl najednou zájem a odešel. "

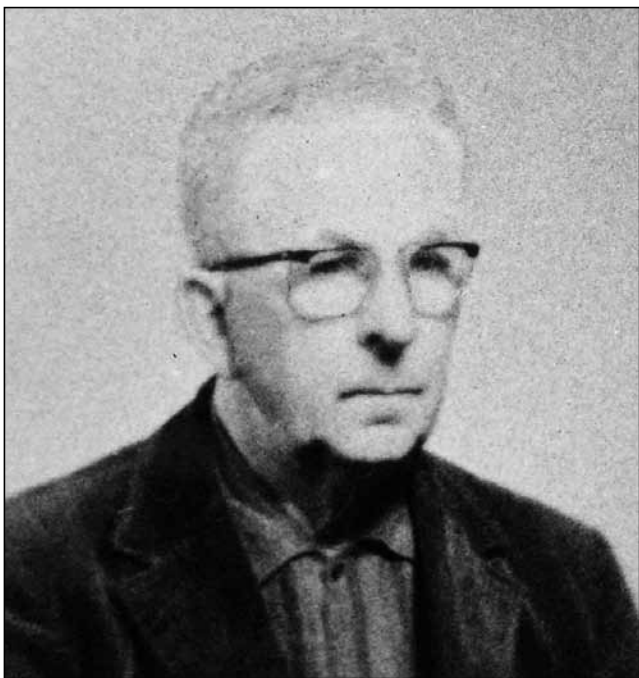

Režiséři divadelního souboru FDTJ Rudolf Tomášek (vlevo) a Jindra Hanzelka.

Teprve později se činovníci strany dozvěděli o tom, že se o dekorace ucházela mládež Hitlerjugend z Butovic. Ti totiž dekorace velmi dobře znali, a tak chtěli laciným způsobem vybavit své jeviště v Obecním hostinci v Butovicích čp. 82.

Po skončení války v r. 1945 byly nepoškozené dekorace přeneseny zpět na své původní místo v Obecním hostinci ve Studénce. Po r. 1948 pak byly přemístěny do Dělnického domu, kde souboru J. K. Tyl sloužily ještě řadu let. Osobně si pamatuji, jak tehdejší správce v Dělnickém domě František Bartoš ještě v letech 1954–1956 velmi dbal na jejich vzhled a na opatrnost při ukládání ve stodole, která se nacházela v prostoru dnešní prodejny Promi čp. 277.

K osobnosti režiséra Al. Ráry je třeba ještě dodat, že pod pseudonymem Petr Bezmocný napsal v době okupace, pod dojmem smrti Němci popraveného studéneckého občana Rudolfa Tomáška, předáka komunistické strany a režiséra jejího divadelního souboru, divadelní hru *Osud*

Režisér Alois Rára.

rodiny Tomšíkovy. Hra je dramatickým vylíčením jeho života a zachycuje tehdejší atmosféru ve které žili čeští občané v okupované Studénce. Autor na dochovaném titulním listu rukopisné hry uvádí: „Věnuji svým nejbližším přátelům Ludvíku Martínkovi, Janu Kameníkovi, Karlu Bainarovi a Vilému Sládečkovi, kteří prožívali se mnou kalvarii našeho národa, pro stálou vzpomínku na chvíle,

jež při vší své beznaději nám nemohly vzít naši víru v lepší zítřek.“

Drama o třech dějstvích s proměnou se odehrává v letech 1938–1942. Titulní list uvádí i jednotlivé role. Kompletní znění rukopisu se nedochovalo. Hra měla premiéru ve Studénce 31. 3. 1946 v nastudování souborem J. K. Tyl, za režie Jindřicha Hanzelky. Se jménem Aloise Ráry je dle výpovědí pamětníků spojena ještě blíže neurčená hra inscenovaná v r. 1950 divadelním kroužkem ČSD, stanice Studénka.

Mimo předchozí divadelní soubory kronikář Karel Bainer v obecní kronice Studénky za rok 1938 ještě poznamenává, že oddíl skautů sehrál v hostinci p. Gromana čp. 40 divadlo, bližší údaje však neuvádí.

Všechny uváděné skutečnosti dokazují, že do ochotnické divadelní činnosti ve Studénce v období do r. 1938 byl zapojen široký okruh tehdejší populace. Představu o její intenzitě může nejlépe demonstrovat přehled inscenací v jednotlivých letech:

1883 škola – vánoční hra K. S. Amerling Budečské jesličky

1885 studenti – F. V. Chaloupka fraška Studenti v nesnázích a Ant. Volf fraška Fotografická dílna v Praze

1909 škola – vánoční hra Jos. Baara Mladí pastýři betlémské

1916 škola – pohádka V. B. Plumlovská Krakonoš, režie učitel Lhotský

Hra Devět křížů.

Ze hry Pasekáři.

1917 TJ Sokol – vesnická historka Jar. Poláška Dědečkovy housle a v témže roce sehráli i drama Adolfa Bognera Cigánčina pomsta

1919 TJ Sokol – Al. Jirásek historické drama Jan Roháč z Dubé

1920 TJ Sokol – Jar. Vrchlický veselohra Noc na Karlštejně

1921 Legionářská škola sehrála legionářské drama Jízdní hlídka podle Fr. Langera

1921 TJ Sokol – vlastenecká hra Vít. Hálek Lešetínský kovář a v témže roce pak dále sehráli veselohru L. Stroupežnického Zvíkovský rarášek

1922 TJ Sokol – bří Mrštíkové drama Maryša

1923 (28. 1.) Legionářská škola – F. X. Svoboda veselohra Poslední muž

1923 TJ Sokol – Jiráskovo drama Vojnarka a veselohra Ferd. Olivy Manželský ráj

1924 (28. 10.) Legionářská škola – Al. Jirásek Jan Roháč z Dubé a TJ Sokol - fraška se zpěvy K. Fořta Z českých mlýnů

1925 TJ Sokol – Fr. Sokol Tůma hra ze života Valachů s názvem Pasekáři. Při premiéře hry byl přítomen sám autor hry.

1927 TJ Sokol – L. Stroupežnický veselohra Naši furianti a Rud. Friml opereta Kvítek prerie

1928 (27. 12.) TJ Sokol – J. Polášek historka Dědečkovy housle

1929 Mládež Nár. soc. strany – K. Čapek lyrická komedie Loupežník a Frant. Neubauer veselohra Sekstanka. Obě hry režíroval Rafael Kaška.

1930 TJ Sokol – Al. Jirásek Jan Roháč z Dubé a Ad. Bogner Cigánčina pomsta

1931 TJ Sokol – Em. Kalmán opereta Podzimní manévry, Mládež nár. soc. strany – J. K. Tyl Paličova dcera a Ad. Bogner Cigánčina pomsta.

Obě hry režíroval Rafael Kaška. Soubor KSČ – N. Spitzerová-Čebišová veselohra Říkej mi papá, dále sociální drama Piráti a hra se zpěvy Tonda Jalovec

1932 Mládež Nár. soc. strany – drama Ad. Bognera Dořino štěstí, režie R. Kaška a soubor KSČ – sociální drama Stávka (autor Peregov)

1933 divadelní soubor DTJ sehrál veselohru F. F. Šamberka Jedenácté přikázání a komedii V. K. Klicpery Ženská vojna

1934 Mládež Nár. soc. strany ze režie R. Kašky nastudovali veselohru se zpěvy Rézinka od pěchoty, R. a A. Branaldovi. Divadelní soubor DTJ sehrál veselohru Na děkanství J. H. Týneckého. TJ Sokol připravil komedii J. B. Moliéra Zdravý nemocný a divadelní soubor KSČ sehrál sociální drama L. Šejnina Konfrontace. Mimo tato ochotnická představení vystoupil v tomto roce profesionální činoherní soubor Moravskoslezského divadla z Ostravy s hrami Komu dal Bůh úřad a Komediant Hamelín.

1935 divadelní soubor KSČ Fr. Sokol Tůma drama Soucit a divadelní soubor Lidové strany připravil čtyři hry: 3. 3. J. Dostál Na Zdražilovském gruntě, 14. 4. vesnické drama Devět křížů, 3. 11. Adolf Bogner drama Úděl sirotka a 22. 12. Sny Štědrého večera. Všechny hry Lidové strany režíroval Alois Rára.

Mládež Nár. soc. strany sehrála pohádku Miloše Veselého Zahrada míru a lásky, kterou režíroval Rafael Kaška.

Divadelní soubor DTJ nastudoval zpěvohru Újezdská kasárna, hru Václava Vrány Plavci na Volze, frašku Josefa Skružného Ferdinand spí a zpěvohru Václava Bárty Na potoce za mlýnicí.

TJ Sokol si připravila historické drama J. J. Kollára Pražský žid.

Mimo uvedené inscenace ve Studénce v tomto roce vystoupil ochotnický divadelní soubor DTJ z Kopřivnice s operetou J. Jankovce Lojzicka a profesionální Moravskoslezské divadlo Ostrava se hrou Zlatá Kateřina.

1936 Dne 19. 4. se konalo představení veselohry Nepožádáš manželky bližního a v říjnu vlastenecká hra Lešetínský kovář Vít. Hála. Obě představení navštívil Divadelní soubor Lidové strany za režijního vedení Aloise Ráry.

TJ Sokol nastudoval dvě hry: Al. Jirásek drama Otec a Rud. Piskáček operetu Děvče z předměstí.

Divadelní soubor DTJ přispěl k pestrému divadelnímu životu ve Studénce hrami F. Sokola Tůmy, sociální hra Na šachtě a Čapkovým RUR.

Divadelní soubor KSČ si připravil dvě hry: drama Rok 1894 a dále hru se zpěvy Stázi, tobě něco schází od dvojice autorů J. Kubík a D. Hallová. K této hře je na místě malá poznámka charakterizující názor na její dramaturgickou úroveň. V r. 1947 nebyla hra okresním osvětovým inspektorem v Bílovci povolena jednomu divadelnímu souboru z důvodu, že „hra svým obsahem velmi nízké úrovně plýtvá hrubými výrazy a mělkými vtipy a odvádí tak pozornost diváka i veškeré jeho citové a mravní zaměření k povrchnímu životnímu názoru, který je v přímém rozporu s duchem

Režisér Rafael Kaška.

Hra Sektanka, r. 1929.

doby i jejími státně politickými požadavky“. Další komentář k tomu, myslím, není nutný.

Z cizích ochotnických souborů ve Studénce vystoupily: Divadelní soubor TJ Sokol Slatina s dramatem Fr. Langra Jízdní hlídka a Divadelní soubor DTJ Košatka s hrou, jejíž název ani autor není znám.

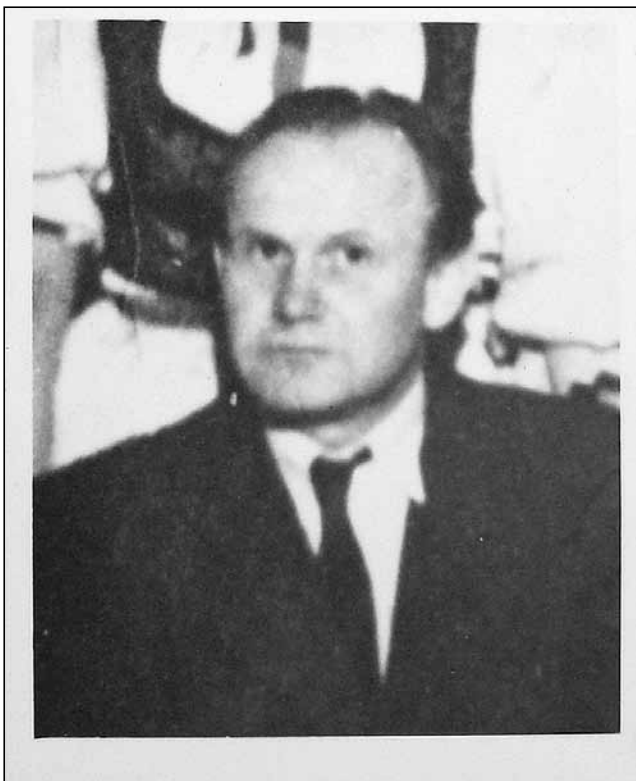
1937 Divadelní soubor KSČ připravil hru Plavci na Volze, Divadelní soubor Lidové strany veselohru F. X. Svobody Poslední muž, vesnický obraz Kříž u potoka, veselohru Jana Nerudy Prodaná láska a drama A. Zemana Zborov Všechny hry opět režíroval Alois Rára. Divadelní soubor DTJ nastudoval drama Soucit F. Sokola Tůmy a konečně TJ Sokol Bílá nemoc od Karla Čapka.

1938 V tomto roce byly studéneckými ochotníky sehrány následující hry:

Divadelní soubor KSČ činohra Bohuslava Nejedlého Kde domov můj?, Divadelní soubor DTJ Jiří Mahen drama Jánošík a oddíl místních skautů s hrou, jejíž název se nedochoval.

Potupná Mnichovská dohoda z roku 1938 svým územním řešením pohraničních oblastí Československé republiky přinesla hrubý zásah do společenského života Studénky bez ohledu na to, že občané německé národnosti zde tvořili výraznou menšinu – z 3 138 obyvatel bylo jen 513 Němců. Zavedením říšsko-německých zákonů byly všechny české spolky a organizace zrušeny a jejich písemnosti likvidovány nebo někdy českými občany převezeny do tehdejšího okleštěného Československa. Tento nepříznivý osud stihl všechny kroniky organizací z doby první republiky. Obecní kronika Studénky se šťastnou shodou okolností dochovala, jak o tom později v zápise uvádí kronikář: „Po příchodu Němců musela být odevzdána tehdejšímu starostovi. Před postupující válečnou frontou v r. 1945 byla s ostatními důležitými obecními spisy odeslána dle tehdejších pokynů do Landškrouna odkud po osvobození v r. 1945 byla získána zpět.“

Proto zápisy v kronice za období let 1938–1945 byly kronikářem zapsány dodatečně až v prosinci r. 1946. Vzhledem k tomu, že kronikář celou

Vilém Ctibor, režisér divadelního souboru J. K. Tyla.

dobu žil ve Studénce, lze jeho poznatky a osobní záznamy považovat za objektivní popsání skutečnosti tehdejších poměrů v obci, které v širších souvislostech prokazují i existenci zdejšího českého ochotnického divadla v letech 1938–1945.

Přestože Studénka byla obsazena německým vojskem 11. října 1938, český společenský život zde ještě nějakou dobu setrval, byť ve velmi omezené míře. Rodičovské sdružení místní české školy tak v závěru r. 1938 sešlo ve prospěch vánoční nadílky dětem divadelní představení pro dospělé. Zda šlo o představení dospělých ochotníků, či o divadlo školní mládeže, nelze jednoznačně potvrdit. Bližší údaje o něm kronikář bohužel nezaznamenal a ani z pozdějších výpovědí pamětníků nebyly zjištěny potřebné údaje.

Jako další akci v oblasti dramatické tvorby lze považovat Večer českých kupletů a aktovek pořádaný místními českými hasiči 31. 12. 1941 v hostinci p. Gromana (čp. 40). K této akci kronikář uvádí: „Lidí bylo z okolí tolik, že byla obava, že chatrný strop to nevydrží a že na vstupném se vybralo 600 marek.“ Pořádání této akce bylo výpovědmi pamětníků potvrzeno s tím, že „šlo o zábavný večer s veselým českým programem a tancem. Údajně to byla pro široké české okolí sensace poněvadž se sešlo nebývalé množství návštěvníků a na tehdejší poměry se na dobrovolném vstupném vybrala horentní suma.“

Byl potvrzen i údaj o 600 markách. Podrobnější informace o programové struktuře si však pamětníci nepamatovali.

Pro ochotnické divadlo je ještě mnohem zajímavější kronikářský záznam o roku 1942, kde se uvádí: „Na Bílou sobotu byla sehraána v národních krojích hra Fr. Sokola Tůmy Pasekáři. Sahráli ji členové bývalých spolků. Část ohromného zisku byla věnována na WHW v obnosu 1 600 RM. Pro nebývalý zájem byla opakována 3 krát neb se stala dostaveníčkem nejširšího českého okolí. Byli zde občané z Bílovce, Příbora, Štramberku, Fulneku, Lukavce, Petřvaldíku, Pustějova, Bernartic a odjinud. Pro další pořádání divadla se utvořily dva tábory. Prvý byl proti, aby se odváděly peníze na WHW, jiní viděli možnost sejít se s českou veřejností z dalekého okolí. Německé úřady toto vyrozumovaly, a proto k dalším hrám už nedošlo.“

Z inscenace, kterou režíroval Ludvík Krčmář, jsou dochovány tři fotografie účinkujících. Jejich jména však nebyla jednoznačně identifikována. Ještě pro vysvětlení mladším čtenářům – WHW je zkratka názvu sbírky na zimní ošacení německých vojáků na ruské frontě organizovaná německými úřady.

Další záznam v obecní kronice o roku 1942 konstatuje pořádání v sále p. Gromana „večera s českým programem, který připravil a vedl s místní českou mládeží učitel Jaroslav Richter. Měl tak četné obecenstvo místní i okolní, že musel být opakován. Program měl vybraný a měl pěknou úroveň. Mnozí Němci byli na výkony české mládeže zvědaví, a proto se i večera zúčastnili“.

Uvedené záznamy tak dokazují, že obec Studénka snad byla v širším okolí jedinou výjimkou, kde bylo německými úřady povoleno pořádání českých zábav a sehrání českého divadelního představení. Jak vysvitlo z výpovědí pamětníků, údajně hlavní zásluhu na těchto povoleních měla manželka místního rolníka Marta Dostálová, původem německé národnosti, která byla německými úřady jmenována v obci jako vedoucí místních rolníků (Bauern-führerin).

Údajně na základě svého příbuzenského vztahu k pracovníku německé tajné policie ve Svinově vymohla od německých úřadů v Bílovci povolení pro pořádání jak zmíněné silvestrovské zábavy hasičů, tak pro divadelní představení Pasekáři a některých dalších akcí. Vydaná povolení byla ve všech případech podmíněna věnováním více než 50 % čistého zisku na akci WHW a jiných.

Zákaz konání všech divadelních akcí na území Německa a ve všech v tu dobu okupovaných zemích, který byl vydán německými úřady 1. září 1944, uzavírá ono smutné údobí let 1938–1945 i ve Studénce.

Stanislav Macek, Studénka

Fotografie jsou převzaty z Kroniky divadelních souborů ve Studénce.

Pochod smrti ve Studénce

Ve vzpomínkách Vlastimila Gelnara a Jiřiny Sklenákové ze Studénky

Sundaný kostelní zvon nad dveřmi kostela
(Foto Vlastimil Šrubař, 11. únor 1942).

V čísle 1/2008 byl publikován příspěvek Zdenky Holaňové o pochodu smrti ve Studénce. Dnes k němu uvádíme další podrobnosti, které poskytli další studénečtí pamětníci Vlastimil Gelnar a Jiřina Sklenáková (roz. Volná).

V sobotu 27. ledna 1945 byla v ranních hodinách odvedena převážná část vězňů na nádraží ve Studénce a nákladními vagony byla odvezena. Dopoledne bylo pak pěším pochodem odvedeno okolo jednoho tisíce zajatců, hlavně Angličanů, dál do vnitrozemí. Podle příkazu bürgermeistra Krischkeho a pod pohrůžkou trestu smrti za neuposlechnutí, muselo 11 rolníků ze Studénky se svými koňmi a sáněmi naloženými zásobami potravin pro asi 150členný německý doprovod a pro zajatce, jet s transportem ze Studénky až do Doloplaz u Olomouce. Trasa v délce přibližně 80 km vedla přes Butovice, Pustějov, Kujavy, Fulnek, Mankovice, Kozlov, Potštát až do Doloplaz. Když Angličané odcházeli ze Studénky měli kufríky na osobní věci, a protože byli zesláblí a mnozí i nemocní, tak je po cestě táhli na špagátech. Po jejich odchodu bylo nad chlěvy nalezeno mnoho injekčních stříkaček a léků, které děvčata, která byla nasazena na práci na statku, posbírala a následně byly předány MUDr. Edovi Urbánkovi.

První zastávka byla v Mankovicích. Sáně se zbožím stály a byly hlídány v prostoru pily a naši rolníci spali v nějaké velké místnosti. Druhá zastávka byla v Potštátě a pak až v Doloplazech. Tam také informovali místní obyvatele, jak bylo ve Studénce poskytováno jídlo, a tak i tam lidé začali vězňům nosit potraviny.

Pan Gelnar také vzpomíná, jak v jedné stodole zajatci prolomili vrata, aby se dostali k jídlu a Němci je bezohledně mlátili klacky po hlavách,

aby se vrátili zpět. Rovněž v průběhu pochodu, kde byl blízko cesty les, tak se někteří vězni pokoušeli utéci a když Němci viděli stopy ve sněhu, tak uteklé nebo zesláblé na místě stříleli.

Mělo se jet dále, když tu druhý den pobytu v Doloplazech přišlá náhlá obleva, takže náklad ze saní přeložili na vozy a žádali o povolení odjezdu se sáněmi zpět. Dostali od Němců povolení, na nic nečekali a tryskem uháněli domů, aby je Němci zase nevrátili. Všichni měli na saních dřevěné sanice, jen Břetislav Krčmář měl sáně půjčené ze mlýna, ty byly okované a když přijeli k Odrám, kde už nebyl sníh, tak po kamenitých cestách za ním sršely jiskry. Ostatní sanice sedřeli a doma je pak museli vyměnit, ale byli po osmi dnech ve zdraví doma a to bylo podstatné. Byli to – Jaroslav Volný, Valentin Dostál, Jan Polášek, Vlastimil Gelnar, Vítězslav Hališka, Zdeněk Rusek, Bohumil Bajnar a Břetislav Krčmář a někteří další.

Do konce války museli být rolníci s koňmi a povozy Němcům k dispozici. Již v roce 1942 byl z věže kostela spuštěn Velký zvon z r. 1507 a také byl odvezen na nádraží koňmi na saních. Rolníci byli též povoláni stěhovat úřední doklady a listiny bílovecké spořitelny do Šumperku, museli do měšťanky ve Studénce přestěhovat pozemkové knihy okresního soudu Bílovec a za několik dní, až když došel vagon, je odvezli na nádraží a materiály byly následně převezeny do Lanškrouna.

V závěru války, když Němci začali stavět protitankové zátarasy u Starého zámku před obecním úřadem a v zatáčce u kavárny, museli místní vozit klády z lesa a z pily. A byly i další povoznické akce, neboť na konci války chyběl benzín a vše musely odpracovat koňské povozy.

Kostelní zvon před hospodou Bajnarkou čp. 109 naproti staré brány. Zvon ulitý roku 1507 byl nazýván Velký a byl to v té době nejstarší zvon ve Slezsku (Foto Drahomír Balnar, 11. únor 1942).

A ještě krátké vzpomínka Vlastimila Gelnara týkající se ruských zajatců:

Jednou ráno přišel jeho otec Vilém Gelnar do stodoly a tam byli ukryti tři ruští zajatci, kterým se podařilo utéci a žádali po něm, aby jim ukázal cestu k partyzánům. V. Gelnar jim dal staré oblečení, jídlo a vysvětlil jim cestu do Beskyd.

Druhý den byl ve stodole další zajatec, byl však těžce nemocen. Pan Gelnar ho převedl na půdu svého stavení, tam mu upravili teplé ležení a lé-

čili jej. Léky jim poskytl MUDr. Eduard Urbánek, bratr Emilie Javorkové, kteří přechovávali Rusy na Dvořísku. Když na tom byl Rus lépe, převedli ho do rodiny švagra p. Gelnara, ke Karlu Richterovi a tam byl ukrytý ve sklepě až do 2. května 1945, kdy byla Studénka osvobozena.

*Vzpomínky pamětníků zachytila Zdenka Holaňová
ze Studénky.*

Vodní mlýn Wesselsky

K Poodří, k Odře patří neodmyslitelně vodní mlýny. Přesněji řečeno patřily, neboť se jich dochovalo již jen málo. Jedním z nich je hodnotný areál mlýna v Loučkách u Oder, který byl v roce 1999 prohlášen Ministerstvem kultury kulturní památkou.

Ještě nedávnou poměrně zchátralý objekt v posledních letech prochází celkovou rekonstrukcí a majitelé s ním mají do budoucna velké plány. Rádi bychom vás s mlýnem a děním na něm blíže seznámili, a proto jsme požádali paní Věru Královou z mlýna, zda by nám nevyšla vstříc. A protože byla tak laskavá, předáváme jí tímto slovo nejprve s krátkým představením historie mlýna a pak s aktualitou – instalací nového mlýnského kola.

Mám napsat o našem mlýně, tedy mlýně, který památkáři znají jako vodní mlýn Wesselsky, obyvatelé Louček jako Pazderův a teď je vlastně Králův.

Nejsem památkář, historik ani spisovatel, a tak budu opisovat. Opisovat především od pana Rolledera z jeho Dějin města a soudního okresu Odry, od pana Solnického z jeho Vodních mlýnů na Moravě a ve Slezsku. Dále budu čerpat z podkladů získaných od potomků rodiny Wesselsky a Mgr. Rosové z územního pracoviště Národního památkového ústavu v Ostravě.

Pro některé z vás čtenářů nebudou uvedené údaje novinkou, pro některé z vás budou zajímavou novinkou a mnohé z vás překvapí, že i v minu-

losti měli lidé závazky kvůli svým majetkům a rodičům, potíže s „těmi nahoře“ a s konkurencí.

Vodní mlýn leží napravo od řeky Odry a vodní náhon k němu se táhne až z Jakubčovic nad Odrou.

Mlýn v Loučkách přináležel původně místní rychtě. V roce 1571 byl mlýn předán Janem Tomášem ze Zvole a Goldštejna do vlastnictví Paulu Schwarzovi. Mlýn měl tehdy tři vodní kola a patřilo k němu i pole. Jan Tomáš ze Zvole ve zmíněném roce vydal privilegium, ve kterém uvádí, že do mlýna v Loučkách patří kromě málo výjimek i mleči z Jakubčovic. Mleči byli ti sedláci, kteří měli obilí k semletí. Podle smlouvy byli poddaní povinni konat robotu v případě, že by ledové kry poškodily náhon a byli povinni čistit mlýnský náhon, kdykoliv toho bylo potřeba, a to až po panskou pilu, která k mlýnu přináležela.

Další zpráva o mlýnu je z roku 1650. Mlýn tehdy patřil panství, které jej brzy prodalo Jakobovi Kutscherovi. V roce 1693 koupil mlýn Hans Weigel za 350 tolarů. Když v roce 1698 bylo prodáno oderské panství, vyšlo najevo, že u mlýna v Loučkách je nedoplatek a Hans Weigel musel nedoplatek uhradit a ještě k němu přidat. Roku 1723 přešel mlýn na syna Martina Weigela, který jej koupil od otce Hanse a postavil novou světnici jako výměnek. Martinu Weigelovi v roce 1742 potvrdil Franz Leopold, hrabě Lichnovský, už zmíněné privilegium z roku 1571.

Na základě toho Barbora Kajetána Lichnovská urovnala roku 1743 spor, který vypukl mezi Weigelem a jakubčovickým dolním mlynářem Wesselským. Potvrdila, že Wesselsky nemá žádné nároky na mleče z Jakubčovic kromě sedláků Staffa, Poppa a Futschika. Karl, poslední z Weiglů na mlýně v Loučkách, prodal ve roce 1762 mlýn Johannu Wesselskému, dolnímu mlynáři z Jakubčovic, pro jeho syna Valentina za 1 000 tolarů nebo také 1 100 zlatých. Podle zvýšené ceny lze usuzovat, že mlýn byl mezi lety 1757 až 1762 přestavěn nebo rozšířen. Kupující se zavázal postavit novou výměnkářskou světničku v prostoru tzv. dolní zahrady.

A tak máme na mlýně v Loučkách starý a vážený rod Wesselsky, který měl mlynařinu v krvi. Na dolním mlýně v Jakubčovicích mleli Wesselsky zcela určitě již v roce 1650. V roce 1797 koupil mlýn v Loučkách o třech složeních Lorenz Wesselsky po zemřelém otci Valentinovi za 2 000 zlatých. Ze svého podílu položil závdavku 1 000 zlatých a dalších 20 let měl platit 50 zlatých ročně. K mlýnu patřila zahrada u domu a kus pole. Jako výměnek patřila k mlýnu světnička s chlévem, zahradou a ovocnými stromy, ¼ sklepa na brambory a kůlna nad sklepem. Výměnek si zpravidla určili rodiče a býval velmi slušný. Mlynář Lorenz Wesselsky za přezetí mlýna platil 10% poplatek zvaný laudemium, asi tak jako dnes převodní poplatek. Mlynář měl právo provozovat řemeslo a svobodně lovit ryby v mlýnském náhonu. Také měl právo při poškození nebo zničení vodního koryta a zdí žádat vrchnost o pěší robotu nebo robotu s potahem při jeho opravách a také jakubčovický mlynář z dolního mlýna byl povinen pomáhat. Vrchnost mu dopravovala mlýnské kameny, které si zakoupil a také dřevo na zařízení mlýna. Dávala rovněž čistit mlýnskou strouhu.

Pokud jde o pilu, která byla u mlýna a kterou vrchnost zřídila zcela na své náklady, uzavřel mlynář s vrchností smlouvu v roce 1819 o porovnání: 1. Přívod vody budou udržovat společně, protože voda je společným majetkem. 2. Panský náhon k pile dá vrchnost zhotovit na své náklady a bude ho také sama udržovat, mlynář bude udržovat na své náklady tři dřevěné žlaby a vše co patřilo k mlýnu, stejně jako opěrnou zeď proti zahradě a zeď vedle pily vlevo od mlýnského náhonu. Protože žlaby jsou spojeny, trámy poskytne vrchnost bezplatně. 3. Jako odškodné za zastavení pily, které mlynář zavinil tím, že opomenul opravit svůj náhon, zaplatí do vrchnostenské pokladny 50 zlatých. Lorenz Wesselsky byl výraznou osobností, majetek dědictvím a koupí rozšířil. Nechal vystavět v roce 1808 kamenný kříž, který stojí dodnes kousek do mostu přes Odru a je i umělecky velmi hodnotný.

Dalším mlynářem byl Lorenzův syn Josef. Ten prodává v roce 1854 mlýn Ferdinandovi Wesselskému za 3000 zlatých. Po něm přebírá mlýn syn Ferdinand ml., který byl od roku 1899 představeným obce. Obce se staly po staletích samostatnými celky od roku 1848 se starostou a obecním zastupitelstvem v čele.

Posledním majitelem mlýna z rodu Wesselsky byl Ferdinand Franz Wesselsky, za jehož působení se začala vyrábět elektřina na vodní pohon pro horní část obce a objekt mlýna se rozrostl o nové hospodářské budovy. Ferdinand Franz se roku 1919 oženil s Johannou Polzer. Tato se proslavila především svou německy psanou divadelní hrou „Im Maien“. Z jejich manželství se narodily čtyři děti, z nichž Gertrude zemřela ve třinácti letech a její tvář je zpodobněna na plastice anděla z pomníku u hrobu rodiny Wesselsky na oderském hřbitově. Ferdinand Franz Wesselsky tragicky zahynul ke konci 2. světové války. Jeho manželka se syny Helmutem a Walterem i dcerou Notburgou byli vysídleni do Bavorska, kde rod stále pokračuje.

V roce 1946 převzal mlýn Hubert Pazdera, který byl přes svou matku s rodinou Wesselsky spřízněn. Jeho matka byla dcerou jednoho z bratrů Ferdinanda ml. Po druhé světové válce již mlynářská činnost nebyla provozována, jen do začátku padesátých let se příležitostně šrotovalo obilí. Vodním mlýn ještě do roku 1947 dodával elektřinu pro již zmíněnou část obce. Hubert Pazdera začal slibně rozvíjet soukromé hospodářství, které vlivem celospolečenských událostí bylo v roce 1959 pod nátlakem ukončeno.

Mlýn spolu s ostatními budovami začal chátrat, nepoužíváním a nedostatečnou údržbou zejména trpěla mlýnská technologie a vodní kola s příslušenstvím, na pile se propadla střecha a časem byla pila zdemolována. Za své vzaly i hospodářské budovy používané JZD. Po smrti Huberta Pazdery jsem majitelkou já s manželem a moc se snažíme mlýn a vše kolem něj zachránit.

Věra Králová
Foto Antonín Rubáček

Jak jsme stavěli mlýnské kolo

Pohled na štítovou zeď mlýna (Foto Antonín Rubáček).

Historii vodního mlýna Wesselsky nebo taky Pazderova či Králova v Loučkách u Oder jsme si stručně představili v předchozím příspěvku. Nyní zabrousíme do současnosti a seznámíme Vás s poslední událostí, která souvisí s rekonstrukcí mlýna.

To co je teď nové a ze silnice je dokonce ve směru od mostu i trochu vidět, je nové mlýnské kolo. Bylo instalováno na přelomu měsíců listopadu a prosince roku 2008. A jak stavění kola probíhalo?

Nejdříve pan Mikyška, což je řemeslník ve funkci sekerníka, zhotovil výrobní dokumentaci podle starých zákresů vodního díla k mlýnu z třicátých let minulého století a výkresů mlýnského kola jednoho nadšeného studenta z devadesátých let minulého století. Pak podle dokumentace pan Mikyška se svými syny na podzim asi měsíc vyráběli ve své dílně na Sedlčansku mlýnské kolo. Má průměr 3,66 m a šířku 2,20 m a je zhotoveno z tvrdého dubového dřeva. Kolo částečně

Pohled na náhon – do lednice – před opravami, vyklížením trosk původních kol a metrového nánosů bahna a jiných nánosů (Foto František Mikyška).

na zkoušku zkompletovali a pak zase rozebrali, rozebrané díly očíslovali, složili do balíků i s příslušenstvím tak, aby je mohli připravit k dopravě. Dvacátého pátého listopadu byly díly kola včetně hřídele (osy) kola, stavidel, vantrůků, ložiskových domků, ocelových šroubů a svorníků o celkové hmotnosti asi 6 tun přepraveny nákladním autem do Louček. Tam se přepravili svým osobním autem i Mikyškovi. A už to začalo!

Nejdříve se neobvyklý náklad složil za pomoci vysokozdvíhacího vozíku, pak se ohlížel terén, chystaly svaly i náradí a malý televizní štáb se připravil naplňovat scénář. Hned odpoledne se objevil velký problém! Nastal s přenesením a uložením 5,40 m dlouhé a 1,5 tuny vážící hřídele kola do prostoru v náhonu tzv. lednice. Přístup k lednici z polohově výhodnějšího a bližšího místa byl ztížen rozbahněným a nerovným terénem. A tak se pan jeřábník Kočí rozhodl hřídel kola

Mikyškovi vyrábějí doma mlýnské kolo (Foto František Mikyška).

přenést z místa před mlýnem šikmo přes hřeben střechy a podél štítové stěny mlýna. Na první pokus to nevyšlo a teprve vysunutím nástavce ramene jeřábu se hřídel podařilo přenést. Bylo to „s fousem“, všichni si oddychli, střeše ani hřídeli se nic nestalo. Pak se ještě musela část hřídele z lednice prostrčit otvorem ve štítové zdi do mlýna a při tom uvnitř mlýna nasunout do litinového prstence palečního kola se sdruženým čepem ložiska. Na protější straně lednice se hřídel musela usadit do bronzového domečku. To byly v chladném dni docela horké chvíle, ale nakonec se vše pomocí hydraulických zdviháků (heverů) podařilo. Jeřábník, navigátoři i řemeslníci to zvládli na jedničku. A to už byl opravdu večer.

Druhý den ráno začala rodinná práce v 8 hodin. Po předchozím výškovém urovnání hřídele v obou ložiskách řemeslníci na hřídel nasadili sestavu 4 ramen – hranolů a ty vycentrovali.

Momentka z výroby kola (Foto František Míkyška).

Potom do připraveného osazení v koncích ramen přišroubovali věnec z fošen. Pak již následovala závěrečná fáze, a to přitlučení vnitřního bednění kola prkny na pero a drážku a naražení 40 lopatek do drážek ve věncích. Kolo je celé dřevěné, spojované dřevěnými kolíky a ocelovými svorníky a příčně stažené ocelovými táhly. Sekerníkům pomáhal majitel mlýna „mlynář Král“ a jeho pomocník Mirek. Pan Míkyška, jeho synové Petr a Jan pracovali vytrvale i v chladu a těžká práce jim vůbec nevadila. Majitelka pomáhala aspoň vařením čaje pro zahřátí. Hodně vymrzal a pilně pracoval i kameraman QQ studia Ostrava. Práce byly pro středeční den ukončeny a světla zhasnuta ve 21 hodin.

Třetí den, 27. 11. 2008, Míkyškovi budovali tzv. cestu vody. Postavili vantroky, což jsou žlaby pro vodu, která přitéká na kolo shora, dále ovládní vantroků a stavidlo. Mezitím ještě pan Míkyška a majitelé stačili udělat, stejně jako první den, rozhovory pro televizní pořad.

Lednice mlýna před instalací kola (Foto Antonín Rubáček).

Práce spojené s instalací vodního kola byly zhruba hotovy, pokračovaly pak druhý týden v prosinci, a to i s úpravami uvnitř mlýna a pracemi na mlýnské technologii v přízemí a mezipatře mlýna. Mimo jiné byly seřizeny mlýnské kameny vyrobené ve Vídni ještě za Rakouska-Uherska a podařilo se roztočit mlýnské složení ze sladkovodních křemenců až z nich litaly jiskry.

Průběh instalace vodního kola budete moci zhlédnout v pořadu ČT 1 Chalupa je hra některé březnové úterý, přesné datum zatím neznáme.

Loučkovský mlýn má historii starou nejméně 400 let. V minulosti k mlýnu náležela dvě vodní kola a třetí bylo k pile u objektu mlýna. Poslední mlýnská kola zde byla stavěna zhruba před sedmdesáti lety. I dnes zasluží obdiv promyšlenost celkové koncepce využití vodní energie, řešení ovládní, převodů ozubenými koly a zařízení mlýna. Zveme vás k návštěvě, bude určitě mnoho k vidění a to nejen z minulosti.

Věra Králová

Pohled na hotové mlýnské kolo a jeho uložení v lednici (Foto Petr Grambal).

Místní akční skupina Regionu Poodří

Strategický plán Leader „Poodří plné příležitostí“

1. výzva MAS Regionu Poodří, o. s.

Místní akční skupina Regionu Poodří (MAS) vyhlásila první výzvu v souvislosti s realizací Strategického plánu Leader dne 10. července 2009 s termínem pro předkládání žádostí od 22. srpna 2008 do 12. září 2008. Žadatelé mohli své projekty předkládat v rámci fiche č. 1 – „Cesty poznání venkova“, fiche č. 3 – „Chceme být dobří v Poodří“ a fiche č. 5 – „Zlepšení kvality života v Poodří“. Celková výše dotace pro projekty žadatelů z území Poodří v opatření IV. 1. 2. byla pro rok 2008 stanovena ve výši 7 033 006 Kč.

V rámci 1. výzvy bylo přijato osm projektů s celkovými uznatelnými náklady 9 577 124 Kč a požadavkem na dotaci ve výši 8 333 073 Kč. Z předložených osmi žádostí bylo pět předloženo obcemi – Bartošovice, Bílov, Jeseník nad Odrou, Kunín a Petřvald, dvě žádosti neziskovými organizacemi – SDH Studénka a o. s. Bayerův odkaz Blahutovice a jedna podnikatelským subjektem – Ing. Jaroslav Kubálek, Kunín.

Na základě veřejného slyšení zástupců předkladatelů, které se uskutečnilo ve čtvrtek 9. října 2008 a následně výběrů projektů výběrovou komisí, se programový výbor MAS seznámil 10. října 2008 s výsledky bodování projektů a odsouhlasil sedm projektů k finanční podpoře. Vzhledem k výši alokovaných finančních prostředků pro rok 2008 a s ohledem na nejnižší bodové hodnocení byla žádost obce Bílov s projektem „Rekonstrukce kuchyně v budově mateřské školy v Bílově“ zařazena mezi náhradní projekty.

V souvislosti s předkládáním žádostí o dotaci v rámci 1. výzvy byly pro žadatele z území MAS Regionu Poodří k zabezpečení realizace Strategického plánu Leader – „Poodří plné příležitostí“ uspořádány dva semináře – 31. července 2008 a 7. srpna 2008, vždy na zámku v Bartošovicích. Na těchto seminářích problematiku Leader přednášel Bc. Tomáš Šulák, předseda Správní rady

Středomoravské agentury rozvoje venkova, o. p. s., který je zároveň poradcem SPL pro MAS Regionu Poodří.

MAS Regionu Poodří se zúčastnila národní výstavy Země živitelka 2008 v Českých Budějovicích

MAS Regionu Poodří, o. s. se prezentovala společně s dalšími místními akčními skupinami na 35. ročníku veletrhu Země živitelka, který se konal ve dnech 20. – 26. srpna 2008 v Českých Budějovicích. Celkem na výstavě představovalo své regiony na čtyřicet místních akčních skupin z celé České republiky, z toho tři z Moravskoslezského kraje – MAS Pobeskydí, MAS Opavsko a MAS Regionu Poodří. Kromě Místních akčních skupin se na výstavě ještě prezentoval Spolek pro obnovu venkova, Národní síť MAS a PRO – BIO RC Jeseníky.

MAS Regionu Poodří se představila na stánku č. 14 společně se svými partnerskými sdruženími – MAS Moravská cesta a MAS Moravský kras v rámci partnerského uskupení „Moravská brána do Evropy“.

Výstavní expozici MAS Regionu Poodří navštívilo několik významných osobností politického života, aktivistů podporující venkovský způsob života ve vztahu udržitelnému životu na venkově a sympatizantů. Expozici navštívil také ministr Jiří Čunek společně s Ing. Jiřím Vačkářem, náměstkem ministra pro rozpočet, legislativu a cestovní ruch.

K prezentaci a propagaci aktivit a činnosti sdružení byla na tuto výstavu vydána prezentační skládačka „Poodří plné příležitostí“ a prezentační banner (výstavní roleta).

Projekt spolupráce – „Moravská brána do Evropy – nové venkovské expozice a muzea“

Projekty spolupráce jsou realizovány v rámci pravidel pro poskytování dotace na projekty opatření

IV. 2. 1. realizace projektů spolupráce Programu Rozvoje venkova ČR na období 2007–2013.

Hlavním předmětem předkládaného projektu spolupráce je vytvoření inovativního produktu – obnovy tří stávajících objektů pro nové venkovské expozice a muzea, jejich místní propagace formou infocedulí, návazných pěších tras a meziregionální vzájemná propagace v partnerských regionech.

Tento společný projekt na vytvoření nových venkovských muzeí je spojen s předáváním zkušeností a vytvářením příležitostí pro setkávání členů místních partnerství ze všech tří oblastí.

Realizace záměrů u jednotlivých partnerů:

Muzeum historie a přírody Bouzovska – město Bouzov (MAS Moravská cesta)

Muzeum zemědělství a venkova – Skotnice (MAS Regionu Poodří)

Muzeum řemesel – Senetářov (MAS Moravský kras)

Samostatnou oblastí spolupráce, jejímž cílem je posílení kapacit partnerských MAS, je výměna zkušeností s přípravou a realizací Strategických plánů Leader a vzájemná spolupráce při monitorování a evaluaci rozvojových strategií.

Celkové náklady projektu jsou stanoveny ve výši 4 990 tis. Kč, z toho záměr MAS Moravské cesty činí 1 585 tis. Kč, záměr MAS Regionu Poodří představuje částku 2 110 tis. Kč a záměr MAS Moravský kras pak 1 295 tis. Kč.

Projekt „Moravská brána do Evropy – nové expozice a muzea“ byl 10. listopadu 2008 předložen v rámci výzvy na CP SZIF Praha. Celkem bylo předloženo okolo 15 žádostí a v rámci této výzvy je alokováno 70 mil. Kč.

2. výzva MAS Regionu Poodří, o. s.

Předpokládaný termín pro vyhlášení 2. výzvy v roce 2009 je v druhé polovině února 2009. Na zpracování a předložení žádostí bude přibližně 60 dnů s termínem do konce dubna 2009. V dalším období proběhne kontrola a výběr žádostí Místní akční skupinou s termínem pro předložení na RO SZIF Opava od 9. června do 29. června 2009. Přesná výše alokace finančních prostředků pro rok 2009 není v této době známá, předpokládá se ve výši cca 11 mil. Kč.

V roce 2009 bude výzva vyhlášena na fiche č. 2 a č. 4. Dále pak v nevyčerpané výši pro fiche č. 1 a č. 3, kde bylo v roce 2008 předloženo málo žádostí a nevyčerpané finance byly přesunuty v roce 2008 do fiche č. 5. Již nyní lze získat více informací o podporovaných aktivitách v rámci jednotlivých fichí a vymezených příjemcích dotace na webových stránkách MAS Regionu Poodří, o. s. – www.mas.regionpoodri.cz, popř. v sídle MAS Regionu Poodří, o. s., na zámku v Bartošovicích, tel.: 556 720 491, e-mail: mas@regionpoodri.cz.

Kalendářik MAS Regionu Poodří 2009

Zpravodaj „Poodří plné příležitostí“

Dne 10. prosince 2008 vyšlo první číslo zpravodaje „Poodří plné příležitostí“, který bude pravidelně vycházet dvakrát ročně, v létě a v zimě. Místní akční skupina Regionu Poodří, o. s. vydává tento zpravodaj v souvislosti s realizací Strategického plánu Leader v rámci Programu rozvoje venkova na léta 2007–2013. Prostřednictvím zpravodaje se k Vám dostanou zajímavé informace z území Poodří, informace o programu Leader, o možnostech zapojení do tohoto programu v rámci vyhlášených výzev následujících let.

Ing. Oldřich Usvald, manažer MAS Regionu Poodří, o. s.

Činnost Regionu Poodří

Návštěva turistického regionu Krkonoše ve dnech 17. – 19. září 2008

Cílem návštěvy bylo seznámení s aktivitami a rozvojem venkovské turistiky v oblasti Orlicka, seznámení s realizovanými projekty s prioritou a zaměřením na řešení aktivit cestovního ruchu v turistickém regionu Krkonoše a rozvojem venkovského života v Litovelském Pomoraví. Dále pak byl program zaměřen na využití kulturního a historického dědictví s ukázkou života na venkově a s prezentací úspěšně realizovaných projektů, především podpořených v rámci programu LEADER, který je součástí Programu rozvoje venkova České republiky na léta 2007–2013.

Partnery zájezdu byla Místní akční skupina (MAS) Nad Orlicí, MAS Krkonoše, MAS Přijďte pobejt a MAS Moravská cesta.

Při cestě do Krkonoš jsme ve středu 17. září navštívili MAS Nad Orlicí a viděli některé uskutečněné projekty na venkově. V obci Bošín to byl projekt soukromě hospodařícího rolníka Ing. Milana Štěpánka „Malá granulární linka“, který byl podpořen z programu Leader ČR 2007. Výstupem projektu bylo zakoupení nového zařízení malé granulární linky, která zpracovává seno, slámu, obilí, dřevní odpad a odpad z osiv na kvalitní topivo, paletky.

V obci Vrbice, nesoucí titul Vesnice roku 2004 Královéhradeckého kraje, jsme zhlédli projekt „Rekonstrukce sálu Obecního domu ve Vrbici“. Rekonstruované prostory obecního sálu slouží pro četné společenské a kulturní akce místních obyvatel i návštěvníků z okolí. A dále jsme byli seznámeni s projektem „Rozhledna Vrbice“. Rozhledna byla postavena v roce 2005 a slavnostně uvedena do provozu 15. dubna 2006. Hlavním konstrukčním materiálem je dřevo, točivé schodiště je ocelové. Výška rozhledny je 30 m, počet schodů 118 a vyhlídkové plošiny jsou v 11 a ve 25,5 metrech.

V Kostelci nad Orlicí jsme navštívili dílnu kovolitectví Jana Šedy, který realizoval projekt „Nová technologie ve zvonařské dílně“. Jedná se o otevření dílny návštěvníkům i odborné veřejnosti. Projekt byl realizován v rámci programu Leader ČR 2007. Výstupem je sedm nových zařízení, které významně rozšiřují možnosti kovolitecké dílny a také nabízejí technologické možnosti mimo tradiční odlévání do pískových forem. Nově je, vzhledem k vybavení prostor, umožněn přístup veřejnosti včetně turistů a možnost realizace programů pro návštěvníky.

Ve čtvrtek 18. září jsme navštívili MAS Krkonoše, kde byl uspořádán na MěÚ ve Vrchlabí seminář na téma: „Turistické aktivity v regionu Krkonoše“. Program byl zaměřen na představení MAS Krkonoše ve vztahu k turistickému ruchu s vy-

užitím místních podmínek a atraktivit. Prezentaci zabezpečila Eva Říhová, manažerka sdružení. MAS Krkonoše byla založena v září 2005, území sdružení zaujímá rozlohu 485,25 km², sdružuje 40 098 obyvatel ve 24 obcích. V dalším bodě semináře „Turistický region Krkonoše a Podkrkonoší“, zaměřeného na podporu rozvoje cestovního ruchu v Krkonoších, nás zástupce Sdružení měst a obcí Krkonoše RNDr. Mirka Chaloupská seznámila s nabídkou atraktivit pro návštěvníka, turistu včetně spolupráce a prezentace na výstavách a při tvorbě propagačních materiálů v rámci jednotného grafického stylu. Součástí bylo také seznámení s činnostmi informačních center v oblasti.

Po semináři se nám věnovala manažerka MAS Přijďte pobejt Věra Nosková, která při přesunu z Vrchlabí do Poniklé prezentovala aktivity této MAS včetně zkušeností s realizací programů Leader.

V Poniklé jsme navštívili firmu RAUTIS, a. s. (www.rautis.cz), která navázala na více než stoletou tradici a vyrábí perličkové ozdoby. Firmě se podařilo zachovat většinu původních pracovních postupů, zachránit staré formy a předlohy. Tradici se snaží nejen zachovat, ale také rozvíjet. Jedinečností výroby a šíří sortimentu firmě na celém světě nemůže nikdo konkurovat.

Dále pak naše kroky vedly do Muzea krkonošských řemesel (www.krkonoše-muzeum.cz), které je soukromým muzeem. První expozice hospodářských strojů a zobrazení dřívějšího života v Podkrkonoší byla otevřena v prosinci 1999 v původní roubené stodole. Nová část v přístavbě zahájila provoz v červenci 2005. Vychází se zde z několika dalších řemesel – hospůdka, módní salón, dětský koutek a další zajímavostí. Vystaveny jsou drobné techniky zdobení textilu typické pro daný region.

Po návratu do Pece pod Sněžkou, kde jsme byli ubytováni, seznámili se někteří účastníci zájezdu s atraktivitami města. Většina využila možnosti vyjet lanovkou na nejvyšší horu ČR – na Sněžku. Bohužel počasí nám nepřálo, byla mlha a foukal

studený vítr. Na vrcholu byl sníh a teplota tři stupně.

Večer byl věnován relaxaci v hotelovém relaxačním centru a v nedalekém bowlingu, kde došlo k souboji náhodně vytvořených družstev.

V pátek nás čekala cesta domů s návštěvou MAS Moravská cesta. Nejdříve jsme navštívili firmu ORRERO a. s., Tři Dvory (www.orrero.cz), která vyrábí přírodní extra tvrdý sýr „Gran Moravia“. Sýrárna byla založena v roce 1996 a k výrobě využívá mimořádně kvalitní mléko z regionu Haná. Jedná se o velmi výživný přírodní extra tvrdý dlouhozrající sýr GRAN MORAVIA s výraznou a příjemnou chutí. Tento ušlechtilý sýr se vyrábí ručně.

Dále jsme navštívili Skanzen lidové architektury v Příkazech (www.hanackeskanzen.cz). Jedná se o soubor staveb lidové architektury, obecně nazývaný „Hanácké skanzen“, který tvoří památkově chráněná usedlost č.p. 54 s tzv. špaletovou stodolou v zahradě a několik přilehlých zahrad, v nichž jsou umístěny další tři stodoly, rovněž památkově chráněné. Všechny stavby pocházejí z 19. století a dokladují místní tradiční architekturu a péči o ni. Bohatý mobiliář skanzenu umožňuje přiblížení mnoha stránek života na Hané, zejména v období přelomu 19. a 20. století.

Návštěva turistického regionu Krkonoše byla realizována v rámci projektu „Rozvoj venkovského života v obcích Regionu Poodří“ podpořeného POV MSK 2008.

Návštěva turistického regionu Podpoľanie ve dnech 22. – 24. října 2008

Cílem návštěvy bylo seznámení s aktivitami udržitelného života na venkově a využití místního potenciálu k rozvoji turistického ruchu. Region Podpoľanie je zaměřen na zachování tradic ve venkovském prostoru a část území spadá do chráněné krajinné oblasti. Partnerem zájezdu bylo OZ Podpoľanie zastoupené Ing. Evou Krnáčovou, členkou správní rady Podpoľanie.

Zájezd byl zahájen ubytováním v městě Detva a návštěvou obce Stožok, kde jsme byli přivítáni starostkou, která představila obec a účastníci si obec následně prošli s doplňujícím výkladem paní starostky. Při prohlídce obce jsme byli seznámeni s projektem „Sportovního relaxačního areálu Stožok“, který zahrnuje víceúčelové hřiště s umělým povrchem, fotbalové hřiště a tribunu se zázemím včetně bowlingu se dvěma dráhami. Tento projekt byl financován převážně z norských fondů. Dále pak jsme zhlédli katolický kostel, který je pět let starý a byl postaven ze sbírky a dobrovolnou prací. V neposlední řadě jsme měli možnost zhlédnout novou bytovou výstavbu s náklady ve výši 100 mil. Sk. Touto výstavbou se zvýšil počet obyvatel obce o 200, ze 680 na 880 obyvatel. V areálu sportoviště následovalo setkání se starosty mikroregionu Podpoľanie. Toto sdružení představil jeho předseda a starosta obce Klokoč.

Na závěr velmi zajímavého dne se uskutečnil souboj dvou čtyřčlenných smíšených družstev se zástupců Regionu Poodří a OZ Podpoľanie v bowlingu. Není důležité, které družstvo zvítězilo. Byly navázány nové kontakty a účastníci dostali nové inspirace ke své činnosti ve svých domovských obcích, v členských obcích Regionu Poodří.

Ve čtvrtek 23. října se uskutečnil seminář „Venkovská turistika v Podpoľanie, předání zkušeností Poodří – Podpoľanie“, na kterém nám bylo představeno občanské sdružení Podpoľanie, které bylo založeno v prosinci 2005. Sdružení má celkem 41 členů, sdružuje 38 138 obyvatel na území 594 km². Posláním sdružení je aktivní spolupráci jednotlivých subjektů realizovat aktivity na podporu trvale udržitelného rozvoje území Podpoľania a Podjavoria, dále pak zvyšovat kvalitu života venkovského obyvatelstva prostřednictvím integrovaného rozvoje venkova.

Dále byl program semináře zaměřen na seznámení s rozvojem cestovního ruchu regionu. Byly představeny aktivity města Hriňová a prezentován cestovní ruch se zaměřením na zimní turistiku. V dalším bodě programu jsme byli seznámeni s folklórem a tradicemi Podpoľania a v neposlední řadě pak s venkovskou turistikou v Podpoľanii se zaměřením na produkt venkovské turistiky „VULKÁN Poľana“, který získal certifikát.

Místopředseda Regionu Poodří Ing. Oldřich Usvald seznámil slovenské zástupce s aktivitami v Poodří se zaměřením na regionální značení místních produktů a realizaci Strategického plánu Leader – „Poodří plné příležitostí“.

Odpoledne se neslo v duchu za poznáním atraktivit Podpoľania. Navštívili jsme muzeum Detvanského lidového umění, Podpoľianské muzeum, dále pak historickou část města Detva, Detvianský amfiteátr a kapucínský klášter v Hriňovej. Také nám byla umožněna návštěva výroby

masných specialit pana Bystrianského, který udí své výrobky tzv. „studeným kouřem“.

V pátek dopoledne jsme navštívili ještě obec Očovou, kde jsme byli přivítáni starostou obce a tajemnicí úřadu, kteří prezentovali realizované akce v obci včetně aktivit v rámci rozvoje turistického ruchu. Součástí jednání na obecním úřadě bylo seznámení s aktivitami a činnostmi občanského sdružení v intencích programu Leader a s přípravou Strategického plánu Leader Podpoľania, o. z. Pobyt v obci Očová byl ukončen návštěvou Řemeslného dvora.

Návštěva regionu Podpoľania byla ukončena v obci Víglaš, kde jsme byli přijati starostou obce a navštívili jsme zříceninu Víglašského hradu a nově postavený katolický kostel.

Návštěva turistického regionu Podpoľanie byla realizována v rámci projektu „Udržitelný rozvoj venkova v Poodří“ podpořeného POV MMR ČR 2008.

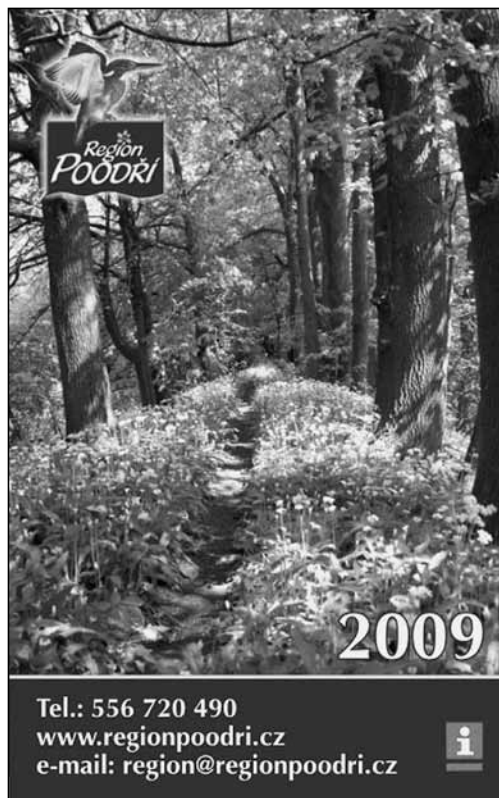
Podzimní pooderské rybářské slavnosti

V letošním roce se rybářské slavnosti v Bartošovicích konaly v sobotu 8. listopadu a jako již tradičně v prostorách zámku a zámeckého parku. Tradicí v Bartošovicích také je, že rybářské speciality připravuje Zdeněk Voznica a kolektiv, dlouholetý šéfkuchař hotelu Atom, a. s. Ostrava. V zámku měli návštěvníci možnost zhlédnout výstavu z činnosti MAS Regionu Poodří, o. a., dále pak výstavu kovářských prací z 2. ročníku symposia prostorových forem Ostrava 2008 a prací studentů SSUŠ AVE ART Ostrava.

Velmi zajímavé byly ukázky zdobení vánočních ozdob pracovníci firmy Lyra decor, s. r. o. se sídlem v Novém Jičíně. Výrobky firmy bylo možno si na zámku také zakoupit. Velký zájem byl o výrobu nápisů dle požadavku zájemce, například jména, apod. V rámci slavností byla také otevřena Záchraná stanice pro volně žijící živočichy a vnitřní expozice „Lidé a krajina Poodří“.

Vydání kalendářiku Regionu Poodří 2009

Plánovaná účast na výstavách v roce 2009

Region Poodří se v roce 2009 zúčastní těchto výstav cestovního ruchu: Regiontour 2009 v Brně ve dnech 15. – 18. ledna 2009, ITF Slovakiatour 2009 v Bratislavě ve dnech 22. – 25. ledna 2009, Holiday World 2009 v Praze ve dnech 5. – 8. února 2009 a výstavy Dovolená a Region 2009 v Ostravě ve dnech 13. – 15. března 2009. K propagaci byl vydán kalendářik 2009 s uvedením kontaktů, který je na těchto výstavách žádán a za nízkých pořizovacích nákladů udělá zajímavou propagaci.

Stolní kalendář 2009

U příležitosti 10. výročí založení Regionu Poodří, svazku 21 obcí zájmového území řeky Odry a jeho blízkého okolí, byl pro rok 2009 vydán stolní kalendář.

Ing. Oldřich Usvald, místopředseda Regionu Poodří

Oldřich Sobek

Rádi bychom dnes připomenuli pana Oldřicha Sobka, člověka, který stál u zrodu časopisu a byl několikiletým členem redakční rady POODŘÍ.

Pan Oldřich Sobek se narodil v roce 1936 v Li- bhošti, lze jej proto považovat právem a s úctou za pamětníka a znalce místních poměrů z hlediska historického v pestrých a různorodých promě- nách času. Jako u mnoha dalších jeho vrstevníků v obdobném věku by se dalo říct, že si již užívá důchodu a klidu po celoživotní práci v nejrůzněj- ších profesních i zájmových oblastech, ale u pana Oldřicha Sobka tomu tak zdaleka není. Vychovali se svou paní Marií tři děti a ani dnes není jejich dům prázdný, naopak zní tady často hlasy vnou- čat nejrůznějšího věku.

Prošel několik zaměstnání a všude přispěl svou pracovitostí, zájmem a nápady k rozvoji svěře- né oblasti. Původním povoláním zahradník, jímž se vyučil v roce 1953 v Novém Jičíně, začal po absolvování mistrovských zkoušek v Ostravě a ukončení vojenské služby pracovat u správy sil- nic jako sadovnick, kdy pečoval s malou skupinkou zaměstnanců o pomocné silniční pozemky, tedy území mimo silniční těleso. V této profesní etapě trvající téměř dvacet dlouhých a jistě nelehkých let, vysadil tisíce stromů, které dodnes lemují některé úseky komunikací v kraji. V roce 1975, kdy vznikl novojičínský podnik technických služeb, se podílel na vybudování zahradnického střediska pro potřeby správy a údržby veřejné zeleně v Še- nově u Nového Jičina. Toto významné zahradnické zařízení také vedl až do roku 1986.

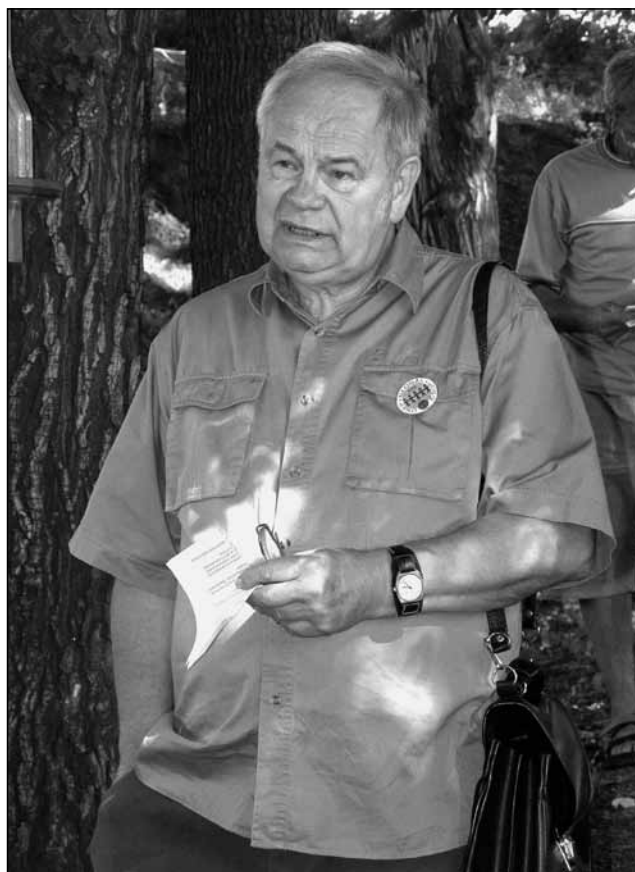
V tomto roce nastoupil do Okresního vlastivěd- ného muzea v Novém Jičíně jako odborný referent ochrany přírody na oddělení státní památkové péče a ochrany přírody. Zde se mimo jiné zcela zásadně podepsal pod prací mapující přírodní hodnoty krajiny o tzv. ochranářské mapování. Jim vypracovaná metodika ochranářského mapování byla akceptována i na celostátní úrovni.

Po sametové revoluci v roce 1989 byl jako ne- straník zvolen místopředsedou Okresního národního výboru v Novém Jičíně a v této významné funkci zůstal až do zrušení okresních národních výborů. Po vzniku Okresního úřadu v Novém Jičíně na- stoupil na odbor životního prostředí jako odborný referent státní správy v ochraně přírody a krajiny a zde také působil až do odchodu do důchodu. Z jeho tvůrčí práce, z odborných a metodických základů vytvořených na referátu životního prostředí čerpají inspiraci pro svou práci bývalí kolegové a nástupci, kteří po panu Oldřichu Sobkovi převzali postupně úkoly a povinnosti. Dotýká se to zejmé- na započatých činností na úseku ochrany přírody a krajiny a ekologické výchovy a osvěty, kdy po nabytí účinnosti zákona o ochraně přírody a kra-

jiny v roce 1992 vypracoval pan Oldřich Sobek v rámci okresu Nový Jičín koncepci komplexní ochrany, která je uplatňována dodnes a z níž vychází záměry k realizaci praktických činností v blízké i vzdálenější budoucnosti.

Sestavil na úrovni okresu početný sbor členů stráže přírody napomáhajících praktické ochraně i vzdělávání spoluobčanů všech věkových kategorií.

Ve spolupráci se ZO Nový Jičín ČSOP vybral trasu a posléze se podílel na zřízení Naučné vlastivědné stezky Františka Palackého, která byla slavnostně otevřena v roce 1996.

Ze slavnostního otevření panelů o proměnách krajiny pod Hůrkou u Libhoště (Foto Daniel Kletenský, 10. srpna 2008).

V současné době probíhá v lesním komplexu Libotín dlouhodobý program na záchranu tisů červených (*Taxus baccata*) s cílem navrátit tuto zvláště chráněnou dřevinu zařazenou do kate- gorie ohrožených druhů na její původní stanoviště. Oldřich Sobek byl jeho iniciátorem. Od letošního roku nad programem převzal garanci odbor život- ního prostředí Městského úřadu Nový Jičín, který spolupracuje na záchranném programu s Českým svazem ochránců přírody – ZO Nový Jičín, obcí Rybí a skupinou rybských skautů a po odborné stránce také s Arboremem Nový Dvůr u Opavy.

Pan Oldřich Sobek je také zakládajícím členem Českého svazu ochránců přírody, za jeho nesporné

zásluhy na poli ochrany přírody převzal z rukou ministra životního prostředí v roce 2006 čestné uznání ČSOP „Příroda děkuje“.

Za nezištné působení ve všech uvedených oblastech náleží panu Oldřichu uznání a upřímný dík!

Hana Hůlová, Petr Orel

Vlastivědná a ochránářská činnost Oldřicha Sobka

Přestože pan Oldřich Sobek byl v Okresním vlastivědném muzeu v Novém Jičíně zaměstnán jen krátkou dobu, měla jsem možnost sledovat jeho vlastivědnou a ochránářskou činnost již od 60. let minulého století, kdy se na Novojičínsku začaly tvořit první tým dobrovolných pracovníků ochrany přírody, jehož byl O. Sobek členem, později jeho předsedou, jmenovaným konzervátorem státní ochrany přírody a hlavním iniciátorem prvních krůčků řízené činnosti ochrany přírody na území okresu Nový Jičín. I bez vyššího odborného vzdělání měl pro výkon pracovníka ochrany přírody zcela ideální předpoklady: dobrou znalost regionu, citlivý a hluboký zájem o krajinu, její dílčí části, zvláštnosti a pozoruhodnosti, z nichž mnohé pod tlakem civilizačních zásahů doslova mizely před našimi zraky. V následující letech se proto o to intenzivněji věnoval samostudiu odborné literatury a souběžně s průzkumy v terénu získává konkrétní poznatky z oboru botaniky a zoologie. Nejen pro dosažené odborné znalosti, organizační schopnosti, umění získávat a zaujmout spolupracovníky, ale i umění propagovat a popularizovat ochránářské myšlenky na veřejných vystoupeních a jednáních nezůstaly ze strany řídicích orgánů bez povšimnutí a umožnily mu zastávat funkci pracovníka ochrany přírody.

Přestože ještě z pozice botanika Muzea Novojičínska nemohu hodnotit jeho působení ve funkci pracovníka ochrany přírody referátu životního prostředí Okresního úřadu v Novém Jičíně, jsem si vědoma pozitivních výsledků jeho činnosti a to zvláště v posledních letech. Vzhledem k občasnému kontaktu při jednáních, řady konzultací a účastí na společných přírodovědných exkurzích zajímavých stanovišť chci proto připomenout některé jeho aktivity, které možná souvisí s náplní jeho práce v zaměstnání, avšak které zcela určitě vykonával obětavě a se zájmem nad rámec svých pracovních povinností.

Dosud dostatečně nedoceneným dokumentačním a informačním materiálem je soubor tzv. Ochranářského mapování, zahrnující zákresy a popisy přírodních jevů s nutností prioritní ochrany, ale i archeologické lokality, historické objekty a památky na území bývalého okresu Nový Jičín. V listech základní mapy ČR měřítko 1:10 000 pokrývající Novojičínsko jsou zamapována nejen chráněná úze-

mí, výskyty chráněných rostlin a živočichů, geologicky a ekologicky významné lokality, památné stromy a stromořadí, ale i negativní jevy zjištěné v přírodě od 80. let minulého století (sklárky, nové zásahy do přírodního prostředí související s ekonomickým rozvojem okresu). S týmem dobrovolných pracovníků ochrany přírody, spolupracovníků na pracovišti i kolegů příbuzných institucí a především svými údaji z terénu byl tak shromážděn důležitý informační a studijní materiál pro příští generace.

V činnosti O. Sobka nelze přehlédnout zvýšený počet vyhlášených chráněných území Novojičínska na jejichž vytipování a přípravných podkladech se spolu s odborníky podílel. Jsou to např. Přírodní rezervace Svinec (1995), Přírodní památka Pikritové mandlovce u Kojetína, Přírodní památka Polštářové lávy ve Straníku (1997), Přírodní rezervace Královec u Spálova (2000), Přírodní památka Kamenárka ve Štramberku (2001).

Na základě znalosti krajiny regionu prosadil zřízení dvou přírodních parků – Oderské vrchy a Podbeskydí, zahrnující dosud nejlépe zachovaná přírodovědecky cenná území regionu, které byly vyhlášeny Okresním úřadem v Novém Jičíně v roce 1994. Nejen z pozice koordinátora, ale i jako znalec terénu se v 90. letech podílel na regionálním dopracování celostátního projektu územního systému ekologické stability (ÚSES). Nelze zapomenout ani na celou řadu floristických údajů o zvláště chráněných a ohrožených cévnatých rostlinách zaznamenaných v terénu v posledních letech, z nichž zvláště pozoruhodné jsou nově nalezená stanoviště vratičky měsíční (*Botrychium lunaria*) z Fulneku, hadího jazyka (*Ophioglossum vulgatum*) z Životic u N. Jičina i další druhy doložené v botanických sbírkách Muzea Novojičínska, např. herbářové položky druhů oměje vličího moru (*Aconitum lycoctonum*), pryskyřníku kašubského (*Ranunculus cassubicus*), hruštičky okrouhlolisté (*Pyrola rotundifolia*) a štětičky chlupaté (*Virga pilosa*). Z praxe získané znalosti a jeho pochopení mnohostranného významu rozmanitosti přírodních jevů se v činnosti O. Sobka výrazně promítly v popularizaci a propagaci ochránářských poznatků k široké veřejnosti. V r. 1997 pod názvem „Přírodní poměry Novojičínska“ vznikl ve spolupráci studia AFD Opava za režie a scénáře O. Sobka pozoruhodný dokument – videofilm přibližující a vysvětlující zajímavé přírodní jevy vývoje geologických poměrů, vegetačního pokryvu a výskytu živočichů. Dokument tak v širších souvislostech představuje v regionu Novojičínska zajímavá přírodní stanoviště některých chráněných území, krásu detailů řady přírodních objektů i významných památek současné krajiny Novojičínska. Z řady publikovaných článků a zpráv zaujmou např. výsledky studia o životě obyvatel rodné obce v předválečném období minulého století zpracované ve stati „Chudačka z Libhoště“, (Vlastivědný sborník okresu Nový Jičín, 1989, svazek

44:57–62) nebo výsledky průzkumu a dokumentace při záchraně dřevin zajímavého dendrologického objektu poblíž Frenštátu p. R. zpracované v článku „Osudy Křenkovy zahrady pod Žuchovem“ (Hlasy Muzea ve Frenštátě pod Radhoštěm, 2003, roč. 20:31–39).

Oldřichu Sobkovi je proto třeba popřát do dalších let pevné zdraví a sílu v jeho společensky angažované činnosti.

*Marie Sedláčková, Muzeum Novojičtínska
v Novém Jičíně, příspěvková organizace*

Oldřich Sobek – aktivity a činnost v rámci Osvětové besedy v Libhošti

Oldřich Sobek je jedním ze zakládajících členů, spoluvůdcem stanov a prvním předsedou novodobé Osvětové besedy v Libhošti, jež byla ustavena v říjnu roku 1998 jako občanské sdružení, jehož hlavním posláním se stal zejména rozvoj regionální vlastivědy, oživení tradic bohatého národopisného života, podpora kulturní a osvětové činnosti a všeobecné vzdělanosti. Jednou z prvních významných akcí, které Osvětová beseda z Oldovy iniciativy v tomto duchu uspořádala, byla výstava pod názvem „Zapomenutý Libhošť“, která se uskutečnila v roce 1999 v sále libhošťského fojtství. Pro tuto výstavu se díky Oldovým vytrvalým sběratelským

Oldřich Sobek přednáší projev při příležitosti oslav osvobození obce a konce 2. světové války (r. 2005).

aktivitám a velmi dobrým přesvědčovacími schopnostem, podařilo shromáždit a velmi zajímavým a tematicky propracovaným způsobem naaranžovat spoustu dobových předmětů a věcí zejména běžné denní potřeby, jako např. nádobí, nástrojů, náradí, částí oděvů, atd. Tyto předměty byly v mnoha případech, a také Oldovou zásluhou, Osvětové besedě po ukončení výstavy darovány, a staly se tak základem jejího historického archivu. Od doby této výstavy se v prostorách fojtství uskutečnila dlouhá řada dalších, zejména velmi hojně navštěvovaných pravidelných vánočních a velikonočních výstav, na jejichž organizaci, přípravě i hladkém průběhu měl Olda, zejména v počátcích výstavní činnosti, také svůj velký podíl.

Oldřich Sobek je především také duchovní otec, tvůrce a zcela nepostradatelný člen redakční rady Libhošťského zpravodaje, informačního měsíčníku pro občany Libhoště, na jehož stránkách se Libhošťané, ale v současné době díky moderním formám komunikace již nejen oni, od měsíce října 1998 dozvídají mnoho historicky cenných informací o životě a činnosti našich předků, hodně zajímavých informací o přírodě a životním prostředí kolem nás, a také mnoho aktuálních i běžných zpravodajských informací ze současného společenského i politického dění na té nejbližší komunální úrovni. I poté, co Olda předal v únoru roku 2007 vedení Libhošťského zpravodaje svému nástupci rovněž z řad členů Osvětové besedy, přičemž se možná sluší podotknout, že po celou dobu byl a nadále zůstává post „odpovědného redaktora“ nehonoranou funkcí, zůstal samozřejmě jeho hlavním přispěvatelem a aktivním členem redakční rady.

Významnou část svého redaktorského a badatelského úsilí věnuje Olda nadále tomu, aby čtenářům Libhošťského zpravodaje přiblížil život a dílo významných, a bohužel pro většinu z nich již neznámých či pozapomenutých osobností, které se v Libhošti narodily nebo s ní byly nějakým způsobem spjaty. V posledním, cca dvouletém období, se například intenzivně věnoval připomenutí života a díla Zdeňka Vavříka, libhošťského rodáka (nar. 21. 9. 1906), pozdějšího významného básníka, spisovatele, knihovníka a vůbec všestranného kulturního pracovníka. Z Oldovy iniciativy a pod jeho „režijním“ vedením secvičili členové divadelního souboru Osvětové besedy v září r. 2006, u příležitosti stého výročí narození Zdeňka Vavříka, vzpomínkový literární večer, v němž zazněly úryvky z jeho nejvýznamnějších básnických sbírek i z jeho dalších literárních textů. Odměnou pak všem aktérům tohoto literárního pásma byla pochvalná slova spisovatelova syna Pavla Vavříka, který se jej jako čestný a vážený host zúčastnil. Oldova iniciativa a neutuchající elán při komunikaci s různými institucemi a úřady však přinesly své ovoce, a dva roky poté, dne 19. 9. 2008, se v Libhošti uskuteč-

nil slavnostní akt odhalení pamětní desky Zdeňku Vavříkovi, při němž se sešli představitelé novojičínského kulturního a společenského života s členy jeho rodiny, a při této příležitosti opětovně zaznělo, tentokrát ve zkrácené podobě, zmíněné literární pásmo.

Mnoho prostoru věnuje Olda na stránkách zpravodaje také zpracovávání historických událostí a jejich přiblížení současné mladé a střední generaci. Tyto články vycházejí v Libhošťském zpravodaji několikrát ročně formou „vlastivědné přílohy“, což je vlastně taková malá samostatná sešitová knížečka, vydávaná pod názvem „Na císařské cestě“, obsahující pravidelné rubriky, čtení na po-

Fotografie ze slavnostního aktu odhalení pamětní desky Zdeňku Vavříkovi, který se konal dne 19. 9. 2008 (Foto Jaroslav Šimíček).

kračování i samostatné články. Mezi nejdéle vycházející „seriály“ patří např. povídky o „Osudech libhošťských domů a jejich majitelů“, v němž Olda (spolu s dalšími pamětníky) postupuje doslova dům od domu a číslo po číslu. Dále je možno

se v těchto vlastivědných přílohách na pokračování dočíst např. o osudech Libhoště a Libhošťanů před I. světovou válkou, o Němcích a Česích v protektorátě a v Sudetech, o Libhošťanech před založením JZD, o historii českého školství na Novojičínsku a další a další zajímavé věci z naší nedávné minulosti. Jedním z posledních významných Oldových autorských počínů z této oblasti jeho činnosti se stala „mimořádná příloha Libhošťského zpravodaje k 90. výročí vzniku ČSR“ z čísla 10/2008 pod názvem „Jak šly události“, která je výňatkem z jeho obsáhlejší publikace „Cesta ke svobodě“, vydané Osvětovou besedou v Libhošti v březnu 2006.

Podle názoru mnoha lidí, a to nejen Oldových nejbližších spolupracovníků a přátel, se pod jeho rukama Libhošťský zpravodaj, včetně právě této takřka profesionálně zpracované vlastivědné přílohy, postupně proměnil v periodikum, které nemá v blízkém (a možná ani vzdálenějším) okolí obdoby.

Všichni jeho přátelé a členové Osvětové besedy v Libhošti, kteří měli možnost s Oldou v posledních letech spolupracovat, se shodují v jednom – je to člověk, který ostatní dokázal nejednou strhnout a nadchnout svým pracovním zaujetím, houževnatostí i vírou v to, že dobrá věc se musí podařit. Dá se říct, že v současné době je bezesporu právě on takovou libhošťskou osobností, o jejímž významu, životě a kvalitě jejího díla si možná za pár let přečteme v Libhošťském zpravodaji „zasvěcený“ článek z pera někoho ze současné nastupující mladé redaktorské generace.

Helena Šimíčková

Počasí ve druhém pololetí roku 2008

Zpráva z denního tisku, říjen 2008: Arktický mořský led se během tohoto léta zmenšil na plochu 4,1 milionu km². Je to o třetinu méně než v roce 1979, kdy se s měřením začalo. Ještě méně ledu bylo v létě 2007. Mohlo by se zdát, že mezi naším regionem a vzdálenou a rozsáhlou Arktidou neexistuje souvztažnost. Stačí si ale porovnat teplotu osmi měsíců prosinec až červenec pro rok 2007 a 2008 a hned vidíme korelaci mezi dřením u nás a v Arktidě. Pro sledované období roku 2007 evidují odchylku +3,3 °C, pro rok 2008 už „jenom“ + 1,8 °C ve srovnání s klimatickým standardem minulého století.

Britský vědec J. Lovelock, považovaný za zakladatele environmentalismu a „otec“ revoluční teorie Gaia, podle níž je Země živým obřím seberegulačním superorganismem, je přesvědčen, že globální oteplování je už nyní nezvratné a že v roce 2020 bude extrémní počasí zcela normální a v roce 2040 se bude většina Evropy podobat Sahaře. Náš přední geolog Dr. Václav Cílek se domnívá, že případná budoucí klimatická změna nepostihne středoevropský prostor samotným zvýšením teploty, ale sekundárními důsledky, jako jsou uprchlíci či změněné toky zboží a financí z klimaticky postižených oblastí.

Před půl rokem jsem v POODŘÍ informoval o tom, že téměř dvouleté období duben 2006 až únor 2008 mělo kladnou odchylku 2,2 °C. V dalších osmi měsících března až října minulého roku už byla kladná odchylka přijatelnější, činila 1,0 °C. Padesátidenní období listopad a dvě třetiny prosince bylo ale zase téměř o 3 °C teplejší než normál. Během vlastních pozorování za posledních 37 let jsem zaznamenal až do roku 2007 v listopadu nejvyšší teplotu 19,9 °C. Loni 5. listopadu ale vystoupala max. teplota na 22,2 °C. Je docela možné, že alespoň v části Poodří to byla nejvyšší listopadová teplota za více než 100 let. Do roku 1992 platilo, že na jedno vegetační období připadalo 42 letních dnů. V posledních 17 letech včetně loňska vychází v průměru 57 letních dnů na jeden rok. Minulý ročník s 59 letními dny tedy dodržel tradici. Potěšit snad může skutečnost, že maximální teplota celého roku z 23. června činila „jenom“ 31,2 °C. Vyskytlo se ale celkem 14 dnů s maximem ve stínu 29 °C až zmíněných 31,2 °C a to je rovněž nadprůměrný počet. První devětdvacítka se vyskytla 31. května a poslední 6. září. Dne 11. září skončil letní charakter počasí a změna byla pro mnoho lidí stresující. Už 15. září byl důvod k zahájení topné sezóny, protože následoval třetí den s celodenním průměrem pod

10 °C. V hodnocení teploty stojí ještě za zmínku tolik očekávané ochlazení v čase vánočním. Toto ochlazení ale přišlo příliš pozdě, takže prosincová teplota zůstala nad průměrem a celoroční průměr taky výrazně nesnížila.

Zajímavé a pro zemědělce nepříznivé bylo rozdělení atmosférických srážek. Po suchém a velmi teplém konci května a červnu nastoupilo deštivé období 3. červenec až 16. srpen, kdy v Hladkých Životicích vypadlo 250 mm vláhy a to v jedné z nejsušších lokalit Poodří. Další pro zemědělce nepříznivé období s častými dešti bylo od poloviny září do třetiny října, kdy se polní práce prakticky zastavily. Potom následovalo více než dvouměsíční poměrně suché období. Zaslouhou deštivého dubna, části května a větší části prázdnin byly srážky v roce 2008 slabě nad průměrem, v beskydské části Poodří zaznamenali pozorovatelé srážky relativně vyšší než tamní průměr.

Od dubna 2006 do konce uplynulého roku bylo 28 měsíců teplotně nadprůměrných a pouze 5 měsíců mělo teplotu nižší než normál (srpen 2006, podzim 2007, září 2008). V posledních 21 letech evidují 19 ročníků teplotně nadprůměrných, jenom rok 1991 a 1996 byl chladnější.

Ladislav Rošlapil, Hladké Životice

měsíc	Teplota			Srážky	
	1901–1980	1997–2007	2008	1951–2000	2008
7	17,8	18,8	18,6	88	150
8	17	18,4	18,3	69	101
9	13,2	13,7	12,9	59	72
10	8,2	9,3	9,8	41	25
11	3,4	4,0	5,9	43	16
12	-0,5	-0,4	1,6	37	41
1 -12	7,86	8,85	9,65	642	661

Co nového v Kamence

Kamence, místní části Oder, jsme před časem věnovali tematické číslo POODŘÍ (č. 4/2006) a po jeho vydání byla uspořádána beseda s místními obyvateli, kde bylo představeno. Potěšilo nás, že účast byla na tak malou vesnici velká a rozhodli jsme se, že se k dění v obci zase po čase vrátíme. Požádali jsme opět pana Milana Tomáše, zda by do POODŘÍ nepřipravil příspěvek, zaměřený především na vlastivědné zajímavosti a různé občanské a společenské aktivity.

Z jeho obsáhlého dopisu jsme vybrali a upravili následující.

Jedním ze zajímavých objektů v Kamence byl tzv. Goethův kámen, který byl postaven v roce 1932. Dnes na jeho místě stojí pomník padlým

rudoarmějcům před domem čp. 8. V roce 1945 byl novoosídlenci kámen zlikvidován a měl být použit do základů družstevní drůbežárny. Ale nebyl. Zmizel ... a nyní byl po více než 60 letech objeven.

Bližší informace a okolnosti tohoto nečekaného nálezu budeme publikovat v některém z dalších čísel.

Jediným aktivním sdružením v Kamence byl v posledních letech Klub nezávislých mužů.

Některá takováto spontánně vzniklá neoficiální sdružení mají jepičí život, zdá se však, že v tomto případě je tomu jinak.

Tak například – z loňské činnosti stojí za zmínku Pátý papučový bál se zábavným programem –

Z adventního koncertu.

pantomima s hudebním doprovodem. Dvašedesát hostů – při stolovém obsazení tak plný sál – se při něm pobavilo jako málokdy.

Dne 5. července se konal tradiční Sportovní den na dětském hřišti v centru obce. Celodenního utkání v nohejbalu se účastnilo 7 družstev z Jakubčovic nad Odrou, Vítkova, Heřmáněk a Kamenky. Počasí akci příliš nepřálo, přesto dobré návštěvě diváků drobné přeháňky nevadily.

K oblíbeným společenským hrátkám patří i každoroční trojutrky mezi Kamenkou, Heřmanicemi a Věskou v rozmanitých a často dost bizarních disciplínách jako kupříkladu v tandemech dvou jízdních kol svázaných za sebou, v závodech

na chůdách, chůzi na jedné lyži ve třech, skoky v širokých pytlích po třech závodnících, transportu vajec házením a v řadě dalších. Tento podnik organizuje každý rok jedna z účastnických obcí u sebe doma i pro ostatní. Lidí byly plné lavice a soustředěného zaujetí závodníků, legrace a komiky si publikum užilo dosyta. Počasí akci přálo a tak se naplnil den 27. září jako malovaný.

Podobně se vydařila i obvyklá podzimní drakiáda v režii Klubu nezávislých mužů a zdejší mateřské školy. Konala se na slunnou sobotu 18. října a to poprvé na rozsáhlých družstevních pastvinách za humny čp. 46. Vzlétly desítky různotvarých draků, jejichž majitelé od školáčků až po dospělé tatínky zápolili o drobné trofeje. Pověst o těchto každoročních radovánkách pronikla i do sousedních obcí a tak tu parkovala auta nejen z Heřmanic a Věsky, ale i z Vítkova, Vlkovic, Oder a některá „chalupářská“ i z Ostravy.

V červenci 2008 bylo v obci zaregistrováno nové občanské sdružení Naše Kamenka.

Uvedli se mimořádně zdařilým, protože zcela výjimečným podnikem. Šlo o adventní koncert v místním filiálním kostele dne 20. prosince 2008. Pořadatelé získali tři mladé promované umělce z Prahy a Semil (klarinet, kytara a klávesy), kteří půldruhé hodiny koncertovali před zcela zaplněnou kaplí s vánočním repertoárem bez nároku za honorář, jen za jídlo, ubytování a cestovné. Slovem provázela Kristýna Ondřejová. Ve vstupní uličce zářily na nízkých stolcích svíčky a na košíčcích se nabízelo k ochutnání i ke koupi drobné vánoční cukroví. I výzdoba interiéru kostelíka a rozsvícená borovice venku dodaly koncertu slavnostní nádech.

Tolik z dopisu pana Milana Tomáše. Popřejme všem zapáleným kamenským občanům hodně elánu do dalšího konání a další zájemce do jejich řad.

Radim Jarošek

Bobří exponát

Tak jako každý rok uskutečňuje základní organizace Českého svazu ochránců přírody Odry ukončovací vycházku, která je posledním rozloučením s přírodou, tak i letos se 27. 12. 2008 členové a příznivci sešli, aby absolvovali trasu z Oder, přes Vítkovu, Heřmanice a Kamenku na železniční zastávku Klokočov.

Za přijatelného počasí nám cesta rychle ubíhala, a tak jsme ji zpestřili vlastivědným výkladem u jednotlivých zajímavostí. První zastavení proběhlo u potoka Vítkova u křížení se silnicí do Vítkovy. Zdejší malý lesní porost ještě před dvěma roky

obýval bobr evropský. Přistěhoval se zde někdy v roce 2003 a začal zde hospodařit ve svém stylu. Ještě dnes po něm zůstalo na potoce torzo mohutné hráze a také se tady nachází spousta pahýlů po zlikvidovaných stromech. Největší z nich, topol o průměru kolem jednoho metru, bobr porazil jako poslední někdy na přelomu roku 2005 a 2006.

Padl nápad o tom, že by vzorek požerku topolu byl výborným exponátem pro připravované muzeum v Odrách a proto by bylo dobré dát dohromady partu, která by tento plán uskutečnila. S tímto kon-

Bobří ohryz topolu (Foto Petr Lelek, 19. 4. 2005).

statováním opouštíme lokalitu a jdeme dál za dalšími pozoruhodnostmi výpravy.

Všichni jsme se loučili při zpáteční cestě vlakem do Oder s přáním dalších úspěšných akcí v příštím roce. Jenže jsou mezi námi lidé, kteří se drží hesla „co můžeš udělat dnes neodkládej na zítra“. Tím mám na mysli Martinu Mikovou z Louček

Celkový pohled na lokalitu (Foto Petr Lelek, 13. 12. 2005).

u Oder. Hned dalšího dne přesvědčila svého bratra, aby vzal v pondělí (29. 12. 2008) motorovou pilu a uřezal vzorek největšího bobřího požerku.

Když měl být vzorek uřezán, musel být i odvezen. Sraz všech aktérů akce byl stanoven na devátou hodinu. Ze začátku se oddělení vzorku velice dařilo. Poději však začaly potíže, protože kus začal být neskutečným břemenem. Není divu, po uřezání měl rozměry 130 x 110 cm. Pro velkou hmotnost nemohl být naložen ani na přívěsný vozík. Proto telefonicky objednáme odvoz za pomoci odtahové služby autoservisu Linda p. Miroslava Opatřila. Takový odborník už jistě bude vědět jak břemeno naložit. Za půl hodiny za velké snahy všech přítomných odjíždí exponát na železniční zastávku v Klokočově, která je terénní základnou ochránců přírody z Oder.

Zde bude pomalu vysychat a po konzervaci bude přepraven k instalaci v budoucím muzeu v Odrách. Bude dokladem toho, že i v oderském okolí lze vytvořit životní podmínky pro tohoto chráněného živočicha.

Květoslav Wiltsch

Odběr vzorku (29. 12. 2008).

Nové knihy

Stará Voda. Poutní kostel sv. Jakuba Většího a sv. Anny

Jana Krejčová

Vydala Historická společnost Starý Velehrad ve spolupráci a za finanční pomoci Olomouckého kraje v roce 2008.

ISBN 978-80-86157-24-5

Drobná publikace byla vydána k připomenutí 420. výročí postavení kostela (1688–2008). Seznamuje čtenáře s historií areálu poutního kostela a obsahuje bohatou fotodokumentaci.

Závěrečná kapitola je věnována snahám o obnovu Staré Vody po roce 1990.

„Přes stav, v jakém se kostel s nejbližším okolím nachází, není toto místo zbaveno své duchovní hodnoty a zvláštního kouzla. Zůstává místem zklidnění, odpočinku i poučení. Je přáním mnohých návštěvníků i poutníků, aby Stará Voda i do budoucna byla místem setkávání člověka s člověkem a člověka s Bohem.“ (citace ze závěru publikace)

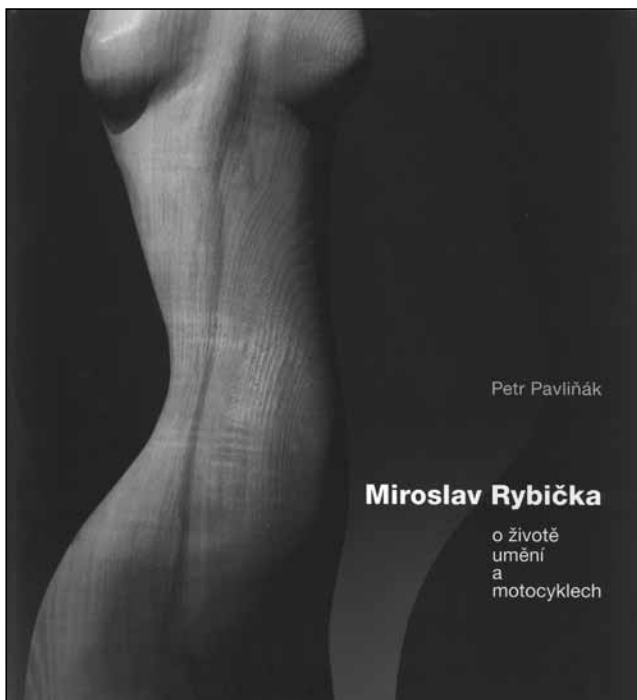
Miroslav Rybička

O životě, umění a motocyklech

Petr Pavliňák

Vydalo Výtvarné centrum Chagall v Ostravě v roce 2008

ISBN 978-80-86171-32-6

Co říci k obsahu, název monografie říká vše. Nám nezbyvá než dodat, že součástí knihy je biografie, literatura, soupis prací, seznam motocyklů a účast na výstavách a samozřejmě desítky černobílých i barevných fotografií.

A hlavně poděkovat autorovi za pečlivě vypracovanou knihu o významné osobnosti, kterou akademický sochař Miroslav Rybička bezesporu je.

Kulinářské speciality Moravského Kravařska

Publikace vznikla za pomoci terénního výzkumu lidové stravy, výpovědi pamětníků a také díky příspěvků jednotlivých obcí či osob.

Je rozdělena do tematických částí od historie koření až po polévky, maso, dezerty a jiné. V jednotlivých kapitolách najdete historické pojetí stravy v Moravském Kravařsku a jednotlivé recepty, které nejsou dnes již běžné. Věděli byste jak uvařit například Roztrhané rukávce nebo takovou Mléčnou stírku? Nebo máte chuť na něco lidovějšího a známého jako jsou třeba Jablka v županu nebo Husu na sušených hruškách? Na to vše a na ještě více se můžete těšit v naší kuchařské publikaci. Navíc jsme ji obohatili o přísloví, říkanky a básničky ve dvoujazyčné podobě (v češtině a němčině).

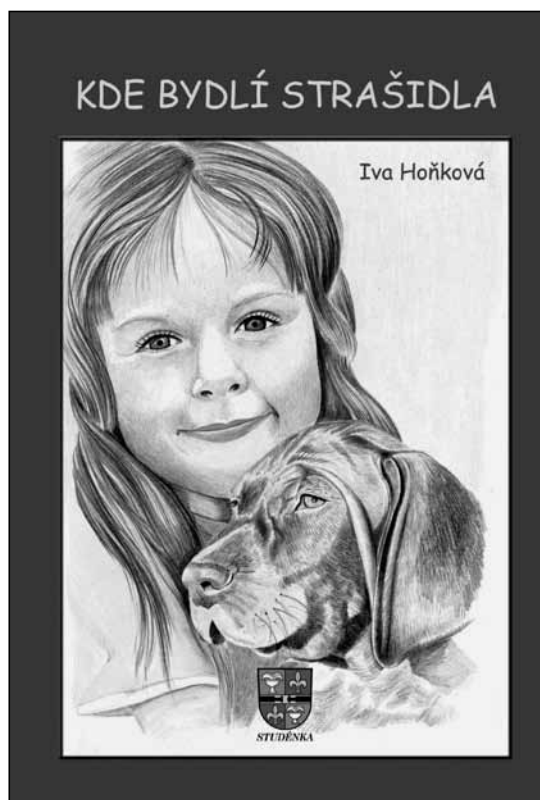
Kuchařku můžete získat přímo v Informačním centru Regionu Poodří, které sídlí v Bartošovicích na zámku nebo v okolních informačních centrech v Odrách, Fulneku, Bílovci a ve Studénce.

Kde bydlí strašidla

Iva Hoňková

Autorkou této knihy je místní rodačka, spisovatelka, ilustrátorka a novinářka Iva Hoňková, jejíž tvorba je zaměřena převážně na knihy s dětskou tematikou. Vzpomínky na nádherné dětství přenesla do několika povídek, v nichž vypráví příběh malého děvčátka Nikolky, které chodí se svým dědečkem, štěňátkem Hakim a věrným loveckým psem Bardem do míst, kde kdysi za časů našich babiček strašivali čerti, vodníci, skřítkové, rarášci a jiná strašidla.

Knížka byla vydána v roce 2008 a je ke koupi v Informačním centru Studénka.

Rodný dům Johanna Gregora Mendela v Hynčicích nabízí

Posluchárna.

Společenský sál ve stodole.

Ubytování.

Turistická ubytovna.

Rodný dům J. G. Mendela – zakladatele genetiky a šlechtitelství – se nachází v obci Vražné, místní části Hynčice ve směru na Bělotín za odbočkou na Veselí.

Po rozsáhlé rekonstrukci zde nyní naleznete:

- muzeum J. G. Mendela
- ubytování různého typu pro cca 45 osob, ceny od 120 Kč
- posluchárnu (vhodnou i pro pořádání rodinných oslav)
- společenský sál ve stodole
- galerijní prostory
- prodejnu upomínkových předmětů

Certifikáty: Cyklisté vítání, Turistická ubytovna

Otvírací doba: po–pá 8:00–15:00 nebo po telefonické domluvě

Bližší informace: www.vrazne.cz,
www.mendel-rodnydum.vrazne.cz,
tel: 556 730 105, 775 681 490, 603 243 840,
mendel@vrazne.cz; obec@vrazne.cz

Ilona Miková

V. mezinárodní konference MORAVIAN

Ve dnech 16. – 18. října 2009 se v Suchdole n. O. koná konference při příležitosti 200 let od úmrtí Davida Zeisbergera (1721–1808) Moravana – významné postavy dějin USA, což je hlavním tématem akce. Dovolujeme si oslovit a s dostatečným předstihem přizvat historiky, badatele, studenty, kteří chtějí prezentovat své práce badatelské a překladatelské, vítána jsou především tato témata:

- David Zeisberger – misionář, který prožil 53 let mezi severoamerickými indiány i jeho blízcí spolupracovníci Heckenwelder, Jungmann, Schmick a další, neprávem žijící v jeho stínu. Zanechali za sebou velké dílo, velké množství písemného materiálu, a přesto českým čtenářům stále zůstávají neznámí.

- v sérii přednášek a referátů budou zveřejněny taktéž nové poznatky o dalších asi dvaceti jubilejích Moravských Bratřích, z okolních obcí našeho regionu, kteří na počátku 18. století odešli z tohoto kraje, aby obnovili Jednotu bratrskou v Herrnhutu a skrze ni se vyznamenali v různých částech světa. Nesmazatelně se zapsali do historie naší země. Chtěli bychom veřejnosti přiblížit jejich životní osudy. Seznam těchto Moravanů naleznete na www.moravian.cz

- vítány jsou referáty badatelů, kteří přispějí i příbuznými tématy, které rozmnoží poznání o dané době, prostředí a jejich zajímavých repre-

zentantech, a to především z období reformace a protireformace.

MORAVIAN Historicko-vlastivědná společnost v Suchdole n. O. připravuje pro tyto dny spolu s Regionem Poodří a dalšími institucemi zajímavý program. V Muzeu Moravských bratří bude přístupná expozice o misijním díle Moravanů a dvě expozice o Davidu Zeisbergerovi. Zájemce, kteří chtějí přednést své referáty o Moravanech prosíme, aby své příspěvky s předstihem přihlásili, případně předem konzultovali na daniel.řican@quick.cz Další podrobnosti o této akci budou publikovány na www.moravian.cz

Srdečně jste zváni, těšíme se na Vaši spolupráci.

Putovní výstava

Společností Johanna Mathesia v Mnichově byla připravena putovní výstava k příležitosti 200 let od úmrtí Davida Zeisbergera. Tato expozice bude putovat v r. 2009 po naší republice. Pokud by některé obce, nebo instituce projevíly zájem o její zapůjčení, prosíme o sdělení na daniel.řican@quick.cz. Jedná se o 18 panelů velikosti 100x70 cm, které je možno transportovat osobním automobilem. V prodeji bude i katalog.

Daniel Říčan

Kostlivec

V hospodě v jedné vsi nedaleko Oder bylo veselo. Všichni hosté mocně popíjeli pivo a byli bujní a rozpustilí. Jeden z nich, známý svou nebojácností, byl vyzván, aby zašel pro kostru, která ležela v rohu hřbitova. Dotyčný odmítl sliby, které mu byly činěny, ale nabídl, že kostru donese bez nároku na odměnu.

Netrvalo dlouho a kostra ležela před zděšenými pijany, kteří nyní byli v nemalých rozpacích nad tím, jak ji zase vrátí na místo. Nakonec se všichni shodli, že ji zpět na hřbitov zanese jeden z hostů v doprovodu všech ostatních. Jenže náhle nebylo možno ji zvednout ze stolu! Dokázal to bez potíží až ten, který nejvíc naléhal na její přinesení. Doprovázen ostatními kamarády z mokré čtvrti, nesl ji na Boží role. Zde ji chtěl uložit na její místo, ale nepodařilo se mu kostru zbavit. Nakonec jej od ní vysvobodil

ten, který ji donesl na hřbitov a položil ji na místo, odkud ji vzal.

Z němčiny přeložil Petr Bill, ilustrace Jiří Zelený

10. STAROVESKÉ OBEČNÍ SLAVNOSTI 2009 FESTIVAL POODŘÍ FRANTIŠKA LÝSKA, VI. ROČNÍK

Pátek 29. května

18.00 „Staroveské arkády“, koncert pěveckých sborů na nádvoří zámku: Dětský sbor Meandry, ZUŠ B. Martinů – Havířov, Pěvecký sbor Křížkovský – Opava, Dětský pěvecký sbor a komorní dívčí sbor Canto amabile – ZŠ Stará Ves nad Ondřejnicí.

Sobota 30. května

11.00 Vystoupení staroveské dechovky „Zámecká kapela“ u zámku. Sraz jezdců, řazení koní a bryček u zámku. Slavnostní fanfáry z věže zámku, „Slovo vrchnosti k poddaným“, vyplácení selských synků. Spoluúčast LSPT Ondřejnica a SHŠ Keltik.

12.00 Jízda kole obila – slavnostní objezd veškerých hranic staroveských – odjezd směr Horní konec.

12.30 Zastávka jezdců u restaurace „U Mlýna“ – „Slovo vrchnosti k poddaným“, vyplácení selských synků.

13.00 Odjezd směr Košatka.

13.45 Zastávka u restaurace Odra v Košatce – „Slovo vrchnosti k poddaným“, vyplácení selských synků.

14.30 Odjezd směr Stará Ves – zámek.

15.15 Zakončení jízdy u zámku.

Program na pódiu u zámku

13.30 Divadelní představení košateckých dětí.

14.00 Vystoupení dětských folklorních souborů Malá Ondřejnica – Stará Ves nad Ondřejnicí, Cimbálová muzika ZUŠ Brušperk, Hlubinka – Ostrava.

15.15 Zakončení jízdy u zámku. Vystoupení dětí mateřské školy, základní školy, základní umělecké školy a skupiny herců a šermířů Keltik.

17.00 Hosté se představují – vystoupení souborů Silesianie – Katowice (Polsko), Valašský Vojvoda – Kozlovice.

18.00 Koncert – host slavností.

19.00 Country kapela Pačouři.

Program na nádvoří zámku

19.00 Vystoupení souborů Valašský vojvoda, Silesianie, CM ZUŠ Brušperk.

20.00 Beseda u cimbálu.

Od 11 hodin dopoledne v zámecké zahradě ukázka lidových řemesel s prodejem, v informačním centru zámku výstava výtvarníků spolku Klein a v obřadní síni zámku výstava výtvarných a řezbářských prací Hany Kumalové a Kamila Kopřivy.

V případě nepříznivého počasí se páteční program koná v 1. patře zámku. Vstup na všechny akce zdarma. Na celou slavnost srdečně zve všechny občany Obecní úřad ve Staré Vsi nad Ondřejnicí.

Festival Poodří Františka Lýska

Další akce v Proskovicích, Staré Vsi nad Ondřejnicí a Jistebníku

24. duben Ostrava-Proskovice – zahájení festivalu, základní škola

Dětský pěvecký sbor Proskovjáček, Ostrava-Proskovice, Dětský pěvecký sbor Pěvci, ZUŠ Dr. L. Janáčka, O.-Vítkovice, Folklorní soubor Gruník, Ostravice

25. duben Ostrava-Proskovice, restaurace „U Psoty“

Folklorní soubor Ostravica, Frýdek-Místek, Dětský pěvecký sbor Proskovjáček, Ostrava-Proskovice

25. duben Seminář „Vedení zkoušek folklorních souborů“, ZŠ O.-Proskovice

29. – 30. květen Stará Ves nad Ondřejnicí – viz program výše

19. června Stará Ves nad Ondřejnicí – Folklorní večer na zámku

Ondřejnica, Stará Ves nad Ondřejnicí

Cimbálová muzika Ondřejnica

Dětský folklorní soubor Kytice, Praha

Zahraniční soubor, host MFF Frýdek-Místek 2009

20. června Jistebník – Náves jistebnických zpěváků, koncert pív. sborů

Ostravský dětský sbor ZUŠ E. Marhuly Ostrava-Mar. Hory

Pěvecký sbor Musicale SUŠ Studénka

Pěvecký sdružení města Klimkovic

Spoluúčast: Dechový orchestr mladých, Jistebník

VI. ročník Festivalu Poodří Františka Lýska se koná ve spolupráci s Folklorním sdružením České republiky a s finanční podporou Nadace OKD.

RWE Transgas Net. Blíž přírodě.

Zajišťujeme bezpečnou přepravu zemního plynu ▪ Ochrana životního prostředí pro nás představuje neodmyslitelnou součást aktivit ▪ V letošním roce přispějeme ke zpřístupnění až deseti přírodních lokalit veřejnosti ▪ Pomáháme rozšířit povědomí o životním prostředí a přiblížit přírodu dětem a mládeži ▪ Jsme generálním partnerem Českého svazu ochránců přírody a Národního parku Podyjí.

RWE Transgas Net – Váš spolehlivý přepravce zemního plynu

www.rwe-transgasnet.cz

RWE
Transgas Net